Van den schrijver.

AFSCHAFFING DER SLAVERNIJ

IN DE

NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIEN,

UIT OFFICIELE BRONNEN ZAMENGESTELD

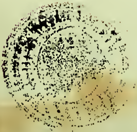
DOOR

JHR. C. A. VAN SYPESTEYN.
Referendaris bij het Departement van Kolonien.

1866

OVERGEDRUKT UIT HET BIJBLAD VAN DE ECONOMIST 1866.

1 Juli 1863 afschaffing

AFSCHAFFING DER SLAVERNIJ

IN DE

NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIEN,

UIT OFFICIELE BRONNEN ZAMENGESTELD

DOOR

JHR. C. A. VAN SYPESTEYN.
Referendaris bij het Departement van Kolonien.

OVERGEDRUKT UIT HET BIJBLAD VAN DE ECONOMIST 1866.

AFSCHAFFING DER SLAVERNIJ IN DE NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIEN,

UIT OFFICIELE BRONNEN ZAMENGESTELD DOOR

JHR. C. A. VAN SYPESTEYN,

Referendaris bij het Departement van Koloniën.

Het was aan Engeland voorbehouden om, zoowel in het tegengaan en het afschaffen van den slavenhandel, als in het opheffen van de slavernij, met opoffering van vele millioenen schats en met ontwikkeling van de aan de Britsche natie zoo eigene energie, aan de overige volken van Europa het voorbeeld te geven.

Reeds bij het tractaat van 13 Aug. 1814, had Nederland zich, op aandrang van Engeland, (*) verbonden om den slavenhandel met alle beschikbare middelen te keeren, doch, toen de daartoe aangewende pogingen bleken niet afdoende te zijn, moest naar andere middelen worden omgezien. Daarop werd toen den 4n Mei 1818 te 's Gravenhage tusschen Nederland en Groot-Brittannie gesloten een tractaat tot wering van den slavenhandel, waarbij zware straffen tegen de overtreders bedreigd werden en tevens een gemengd geregtshof, tot het uitspreken van die straffen werd ingesteld. (†)

Dit middel bleek afdoende te zijn en van dat oogenblik kan men den slavenhandel op de West-Indische kolonien — althans voor zoo ver Nederland daarin was betrokken en welligt met eene enkele uitzondering in de eerste jaren nà 1818 — feitelijk als geheel afgeschaft beschouwen. (§)

Omstreeks dezen tijd begonnen zich van alle zijden, doch het meest in Engeland, stemmen te verheffen, om met kracht aan te

(*) In de merkwaardige zitting van het Engelsche Parlement van 25 Maart 1807 was, vooral door toedoen van den beroemden Pitt, in beginsel aangenomen, dat slavenhandel als eene misdaad, op zware straffen moest worden verboden.

(†) Dit geregtshof bestaat nog en heeft zitting te Sierra-Leone op Afrika's Westkust. Nederland betaalt daarin zijn aandeel, doch er is thans geen Nederlandsch regter meer daarin gesteld.

(§) Eene zeer belangrijke en uitvoerige beschrijving dezer aangelegenheid wordt aangetroffen in het 1e rapport der Staats-commissie voor de emancipatie, I, bl. 11—16.

dringen op het afschaffen der slavernij en reeds met 1 Augustus 1834 werden alle slaven in de Britsche West-Indische kolonien vrij verklaard, onder voorbehoud van een leerlingschap van 6 jaren voor plantage- en van 4 jaren voor particuliere slaven.

Den 1n Augustus 1838 volgde daarop eene geheele en onvoorwaardelijke emancipatie van alle slaven in de Engelsche volksplantingen.

Intusschen begon de publieke opinie zich ook in Nederland hoe langer hoe meer te doen hooren ten gunste van eene verbetering van het lot der slaven in onze kolonien, en toen ook Frankrijk in 1848 het door Engeland gegeven voorbeeld had gevolgd, werd er luider en luider op aangedrongen, dat ook de Nederlandsche grond geen slaven meer zou dragen.

Waren in die tijden onze finantiele omstandigheden zoo bloeijend geweest, dat de Regering een offer als tot eene eerlijke oplossing van dit moeijelijke vraagstuk werd geeischt, had kunnen verantwoorden, dan zou zeker toen reeds een einde aan de zaak gemaakt zijn. De toestand onzer geldmiddelen liet dit echter niet toe, en het is opmerkelijk, dat die overtuiging toen zoodanig bij de natie was gevestigd, dat de menigvuldige plannen van emancipatie in die dagen, hetzij aan de Regering ingediend, hetzij in druk verschenen, (*) nagenoeg allen uitgingen van het beginsel, dat de emancipatie voor de Regering zoo niet geheel, dan toch grootendeels kosteloos behoorde te zijn. Geen dezer plannen had eenig direct gevolg, doch zij droegen er niettemin veel toe bij om de aandacht der natie op deze aangelegenheid te vestigen en om belangstelling op te wekken in de zoo weinig bekende West-Indische kolonien en in het lot van hunne vrije en niet-vrije bewoners. Vooral de laatsten, de slaven, vonden krachtige verdedigers en de algemeene belangstelling in hun lot werd van dien tijd af door een aantal geschriften opgewekt en levendig gehouden.

De eerste stap door de Regering in het openbaar op het zoo moeijelijke terrein der emancipatie-questie gedaan, viel niet gelukkig uit.

Bij Koninklijke boodschap van 17 December 1851 werd namelijk

(*) Onder de voornaamsten van die geschriften noemen wij hier slechts:

Emancipatie door centralisatie. (W. H. Lans) 1844.

Opmerkingen omtrent den Afrikaanschen slavenhandel en de emancipatie enz. (G. S. de Veer) 1848, welk laatste belangrijk geschrift onder eenen eenigzins gewijzigden vorm en in het Fransch reeds was uitgegeven in het tijdschrift *le Moniteur des Indes.*

aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend een wets-ontwerp op hot beleid der Regering in do West Indische kolonien, waarvan hot 92e artikol de bepaling inhield, dat kinderen, uit slavinnen, nà do afkondiging der wet geboren, vrij zouden zijn. (*) Van allo zijdon, zoowol in Nederlund als uit de kolonien, werden tegen hot daarbij aangenomen beginsel — vrijverklaring van de slavenkinderen, zonder schadevergoeding aan do eigenaren — gewigtigo bezwaren aangevoerd en do nagenoeg algemeene afkeuring welke daaraan, zoowol in als buiten de Kamer ten deel viel, deed de Regering afzien van dezo wijze van emaneipatio.

Toen dan ook bij Kon. boodsehap van 16 November 1855 een nieuw ontwerp Regerings reglement voor do West Indische kolonien aan de 2e Kamer der Staten Generaal word aangeboden, bevatte dit niet meer de gewraakte bepaling. Bij art. 106 daarvan was slechts in algemeenen zin bepaald: (†) „dat de slavornij op een „nader te bepalon tijdstip zou worden afgeschaft op de wijze bij „de wot to bepalen."

Ook dit wets-ontwerp bleef onafgedaan en ook daarop werd geen voorloopig verslag uitgebragt.

Inmiddels was, op voordragt van den Minister van kolonien (de heer Pahud), bij Kon. besluit van 29 November 1853 nº 66, eeno Staatscommissio benoemd, (§) aan welke was opgedragen, te onderzoeken welko maatregelen door de Regering ten aanzien der slavenbevolking in de kolonien van het Rijk zouden behooren te worden genomen, met opdragt om ter zake de noodige voorstellen te doen. (**)

(*) Toen dit ontwerp in de zitting 1851/52 onafgedaan bleef, werd het bij Kon. boodsch. van 7 October 1852 nogmaals en nagenoeg onveranderd ingediend. Ook op dat ontwerp werd geen voorloopig verslag uitgebragt.

(†) Eene gelijkluidende bepaling was ook opgenomen in art. 115 van het toen reeds tot wet verheven Regerings-reglement voor Neerl. Indië. (Wet van 2 Sept. 1854. St.-bl. Nº. 129.)

(§) De commissie bestond, na het overlijden van den vice-admiraal Rijk en na het vrijwillig terugtreden van Mr. G. Groen van Prinsterer, uit de heeren J. C. Baud, voorzitter, J. Heemskerk Bzn., R. F. Baron van Raders, R. H. Esser, Mr. P. Fiers Smeding, Mr. A. A. Brugmans, G. C. Busch Reitz en Jhr. Mr. H. G. C. L. Janssens, secretaris.

(**) Ofschoon de slavenbevolking in N. I. ook eigenlijk een onderwerp van de beraadslagingen der commissie uitmaakte, heeft zij zich daarmede niet beziggehouden, toen de emancipatie der slaven in N. I. in beginsel was aangenomen bij art. 115 der bovengenoemde wet van 2 Sept. 1854, (St.-bl. Nº. 129.)

Onbeschrijfelijk groot was de sensatie welke do tijding van de benoeming der commissie in de West-Indische kolonien, vooral in Surinnme, maakte. Nu kon het toch niet lang meer duren, — zoo dacht eigenaar en slaaf daar algemeen — of de zoo lang verwachte, door velen gehoopte, door anderen gevreesde emancipatio zou plaats hebben. Met hoog gespannen verwachting werd naar do voorstellen der commissie uitgezien en toch moest èn door eigenaar, èn door slaaf nog geruimen tijd geduld worden uitgeoefend. Er moest, alvorens de commissie haar eigenlijk werk kon beginnen, antwoord komen op de door haar aan de koloniale besturen gevraagde inlichtingen, en eerst in het laatst van het jaar 1854 kwam de commissie in het bezit van die voor haar onmisbare gegevens.

. Het eerste rapport der Staatscommissie, waarin zij de meest belangrijke West-Indische kolonie, Suriname, behandelde, werd onder dagteekening van 16 Augustus 1855 den Kouing aangeboden. De West-indische eilanden en de kust van Guinea maakten het onderwerp uit van het tweede rapport der commissie, dat den 26ⁿ Mei 1856 aan Z. M. werd ingediend.

De beide lijvige rapporten werden in druk uitgegeven en voor het publiek verkrijgbaar gesteld. (*)

Ofschoon aan de voorstellen in die rapporten gedaan, geen verder gevolg is gegeven, mag op dien merkwaardigen arbeid der Staatscommissie nog steeds worden gewezen als op eene hoogst belangrijke bijdrage tot toelichting van de moeijelijke emancipatie-questie. Voor de geschiedenis der West-Indische kolonien zal het werk der commissie — uitvoerig en helder als de geheele aangelegenheid daarin is uiteengezet — eene blijvende waarde behouden.

De verschillende stelsels en plannen van emancipatie van af 1833 aan de Regering ingediend, of door de pers publiek gemaakt, vindt men toch onder meer in het eerste rapport der commissie (†) uitvoerig beschreven en beoordeeld op eene wijze, welke ook aan dat gedeelte van den arbeid der commissie hooge waarde bijzet

Toen Mr. P. Mijer den 1ⁿ Januarij 1856 den heer C. F. Pahud als minister van kolonien opvolgde, vond hij eene moeijelijke taak voor zich weggelegd. Het voorstel der Staatscommissie betreffende

(*) Bij de Gebr. van Cleef te 's Gravenhage. — 1855 en 1856. Bij het eerste rapport was ook eene kaart van Suriname gevoegd.

(†) Niet minder dan 29 emancipatiestelsels en nog 8 plannen in den boezem der commissie voorgedragen, vindt men op die wijze critisch beoordeeld. Zie Eerste rapport, bl. 33 tot 92.

Surinome (*) ward tach van vale zijden aangevallen en magt evenmin da sympathie van hat publiek in Nederland en de kalanien, als van de garaadpleagde kalaniole autoriteiten vaor zich verwerven. Vaaral ward het denkbeeld der gedwangena anteiganing van alle granden, woaroan slaven waren verbanden, en de vaargestelde toepassing van het dessa bestuur van Neerlondsch Indië ap Suriname, doar da mearderheid der Staatscammissie vaargestaan, nagenoeg met olgemeene afkeuring begraet. Zelfs zij, welke averigens geheel instemden met de denkbaelden daar de commissie voarapgesteld, ochtten taeh die twee beginselen anragtvaardig en anuitvaerbaar (†).

De heer Mijer aonvoardda de maeijelijke taak met eene bijzondere voarliefde en reeds werd den 17n Julij 1856, een antwerp van aene emancipatie-wet aan de Tweede Kamer aangebaden. Aan den heer Mijar komt dus de eer tae, dot hij de eerste volledige wetsvaardrogt tat afschaffing dar slovernij bij da watgevende magt aanhangig heeft gemookt. (§)

Van dien tijd af zijn nog verschillende wetsvaardrogten tat apheffing der slavernij aan de Tweede Kamer der Staten-Ganeraal ingediend, welke echtar allen onafgedaan bleven, en eerst den 8n Angustus 1862 werd da emancipatie-wat, zoaals die thans is uitgevoerd, doar den Koning vastgesteld.

Eena zeer uitvaerige mededeeling omtrent deze verschillende wetsontwerpen, omtrent de grandslagen waarop zij berustten en amtrent het doarover verhandeldc, wardt aangetroffen in de memorie van toalichting van het wets-antwerp andar het bestuur van den Minister van kalanien Mr. J. Loudan, bij Kaninklijke baadschap van 20 Nav. 1861 aan de Tweede Kamer ingediend, daar zijnen opvalger avergenomen en later, ofschaan daar amendementen veel gewijzigd en geheel amgewerkt, tat wet verheven.

Het valgende averzigt van het tijdstip der indiening van die

(*) Het Tweede rappurt werd eerst 4 maanden later epenbaar.

(†) Het werk der Staats-eemmissie lekte eenige tegenschriften nit.

Als de belsngrijksten kunnen wurden gennemd: *Iets over de emancipatie der slaven* (G. S. de Veer) 1857. *Het vrijverklaren bij de geboorte der slavenkinderen* etc. dner R. F. Barnn van Raders, en: *Vrijmaking der slaven in Suriname* etc. deer A. Halberstadt. 1856.

(§) Bij de nntwerpen van een Regerings-reglement, wanrvan vrueger sprake was, werd tech alleen het beginsel van afschaffing der slavernij aangereerd. De wijze van nitvnering werd daarbij niet, ef althans slechts met enkele weerden, nmschreven.

verschillende wets ontwerpen is aan bovengenoemde en merkwaardige memorie van toelichting ontleend. (*)

Mr. P. Mijer, Minister van Kolonien.
(1 Januarij 1856 tot 17 Maart 1858.)

I. Het eerste ontwerp eener emancipatiewet, ingediend bij Koninklijke boodschap van 17 Julij 1857.

Dit ontwerp bleef onafgedaan in de zitting 1856—57, en werd bij Kon. boodschap van 23 September 1857 nogmaals aangeboden. Daarop werd dd. 31 Januarij 1858 door de Tweede Kamer een voorloopig verslag uitgebragt.

De Minister van Staat J. J. Rochussen, Minister van Kolonien.
(18 Maart 1858 tot 31 December 1860.)

II. Tweede ontwerp-emancipatiewet, ingediend bij Kon. boodschap van 25 October 1858.

Daarop werd onder dagteekening van 7 April 1859 door de Tweede Kamer een voorloopig verslag uitgebragt.

Dit ontwerp werd ingetrokken.

III. Derde ontwerp, ingediend bij Koninklijke boodschap van 30 April 1860.

Er werd den 18n Junij 1860 daarop door de Tweede Kamer een voorloopig verslag uitgebragt, doch het ontwerp bleef onafgedaan in de zitting 1859—60.

IV. Het vierde ontwerp eener emancipatiewet werd ingediend bij Kon. boodschap van 18 September 1860.

Daarop werd reeds den 23n December 1860 een voorloopig verslag door de Tweede Kamer uitgebragt, doch toen de heer Rochussen als Minister van Kolonien aftrad, bleef de zaak onafgedaan liggen.

In de drie ontwerpen gedurende het bestuur van den heer Rochussen aan de beoordeeling der Kamer onderworpen, waren telkens, naar aanleiding van geopperde bedenkingen, groote wijzigingen in vorige emancipatieplannen gebragt. Zeer veel arbeid werd daaraan besteed en ofschoon deze niet mogt leiden tot de door den heer Rochussen zoo zeer gewenschte beeindiging der aangelegenheid, verspreidde toch die velerlei wrijving van denkbeelden zooveel licht over de zaak, dat in eene latere memorie van toelichting kon wor-

(*) Zie voor meer bijzonderheden de genoemde memorie, bl. 1 tot 5.

den gezegd, dat de stof uitgeput was door al hetgeen ter zake èn in officielo, èn in andere gedrukte stukken was verhandeld.

Jhr. J. P. Cornots de Groot van Kraaijenburg trad nu den 9n Januarij 1861 op als Minister van Kolonien.

Hoo kort dions bestuur ook geweest zij — hij bleef slechts 2 maanden, tot 13 Maart 1861 aan het hoofd van het Departement van Kolonien — toch had een gelukkig denkbeeld van dien Minister grooten invloed op den verderen loop der emancipatie.

Do heer Cornets de Groot verzocht namelijk aan drie bij uitstek daartoe bevoegde personen hem voor te lichten en bij te staan in het ontwerpen van grondslagen, waarop de afschaffing der slavernij in onze West Indische kolonien, zonder bestaande regten te krenken, op de minst schadelijke wijze voor industrie en welvaart, zou kunnen plaats hebben.

Behoeft het gezegd te worden dat 's Ministers keuze bijzonder gelukkig was; immers do heer C. P. Schimpf, toen generaal-majoor en eerst onlangs afgetreden als gouverneur van Suriname, was uitnemend goed bekend met de belangen van die kolonie, alwaar hij zoo kort te voren, in moeijelijke jaren met strikte regtvaardigheid, veel beleid en do zoo noodige energie het bestuur had gevoerd. Vooral bij de zoo moeijelijke invoering der gewijzigde slavenreglementen in 1856 had de heer Schimpf getoond hoe goed hij de bevolking van Suriname kende.

Jhr. I. J. Rammelman Elsevier Jr., die eene lange reeks van jaren op de West-Indische eilanden, het laatst als gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden had doorgebragt — en die reeds vroeger tot de beoordeeling der emancipatie-questie nuttige bijdragen had geleverd (*) — was meer dan iemand bekend met den toestand en de belangen van die kolonien. Bovendien was hij, èn door een vroeger verblijf in Suriname, èn door zijne plaatsing als chef der afdeeling West-Indische Zaken, — later als Raad-adviseur — bij het departement van kolonien, volkomen bekend met al hetgeen de West-Indische kolonien betrof en met al hetgeen aldaar gebeurde.

De heer A. D. van der Gon Netscher eindelijk, vroeger Nederlandsch zeeofficier, had later door eene veeljarige ondervinding als plantage-eigenaar, magistraat en lid van het hof van politie (wetgevend ligchaam) in Britsch Guijana, uitnemend gebruik gemaakt van de gelegenheid tot grondig onderzoek, en beoordeeling van alle maatre-

(*) 1e Rapport der Staats-commissie, bl. 72 en 2e rapport, bl. 225—252.

gelen en gebeurtenissen, welke met emancipatie en immigratie in verband staan.

Door het voorstellen en verdedigen van verschillende belangrijke en zeer geroemde verordeningen, had hij zich in de genoemde engelsche kolonie een welverdienden naam verworven. Het advies van den heer Netscher, die practisch bekend was met den aanvoer en den arbeid van immigranten, en die door herhaalde bezoeken in onze West-Indische kolonien ook in staat was den toestand aldaar te beoordeelen, (*) was in deze belangrijke aangelegenheid van groot gewigt.

In eenige conferentien met den Minister Cornets de Groot werden door deze drie heeren voorloopig de grondslagen besproken, waarop de te maken wet zou behooren te rusten, doch alvorens ter zake iets was vastgesteld, verving reeds op den 14n Maart 1861 de heer Mr. J. Loudon den heer Cornets de Groot als Minister van Kolonien. Bij kabinetsbrief van den 23n Maart 1861 (†) werden de drie genoemde heeren formeel door den heer Loudon uitgenoodigd, om ook hem, even als zijnen voorganger, voor te lichten en zich in commissie te willen stellen ten einde den aangevangen arbeid voort te zetten en te voltooijen.

Aan die uitnoodiging werd voldaan, de commissie werd geconstitueerd en na rijp overleg werden in herhaalde bijeenkomsten met de commissie, door den heer Loudon de grondslagen vastgesteld, en een volledig wets-ontwerp tot afschaffing der slavernij uitgewerkt.

Dientengevolge kon de Minister Loudon reeds in de zitting der 2e Kamer van 26 April 1861, in antwoord op eene vraag van den heer Elout van Soeterwoude (§) mededeelen, dat hij bezig was met de zamenstelling van een wets-ontwerp, rustende op de vier volgende gronslagen:

1e gelijktijdige emancipatie;

2e toekenning van vergoeding;

(*) De heer van der Gon Netscher had toen reeds zijne denkbeelden omtrent emancipatie, vrijen arbeid en immigratie door zijne geschriften in Nederland bekend gemaakt en daarover een helder licht verspreid. Zie:

Bijdragen over de afschaffing der slavernij. April 1858.

Beschouwing over het Wetsontwerp tot afschaffing der slavernij. Dec. 1858.

De questie van vrijen arbeid en immigratie in West-Indie. Nov. 1859.

Van zijne latere geschriften spreken wij te zijner tijd.

(†) Zie *Over het beheer onzer Kolonien*, door Jhr. J. P. Cornets de Groot. 1862. bl. 222—224 en de *Immigratie van arbeiders uit China in Suriname*, door A. D. van der Gon Netscher, bl 2 (noot) (Koloniale Jaarboeken 1863).

(§) Zie Bijblad 1860/61, bl. 586.

3e een staatstoezigt gedurende tien jaren; en

4e immigratie onder leiding en toezigt van het gouvernement.

Bij Koninklijke boodschap van 20 November 1861, werd het toegezegde ontwerp, naar deze vier grondslagen bewerkt, aan de Tweede Kamer ter overweging aangeboden.

De daarbij gevoegde memorie van toelichting mag met regt dien naam voeren en genoemd worden een hoogstmerkwaardig staatsstuk, hetwelk, vooral op het punt der immigratie en door de uitvoerige bijlagen, steeds eene groote en blijvende waarde zal behonden.

Nog voor dat het voorloopig verslag van de Tweede Kamer op dit wets-ontwerp was uitgebragt, trad de heer Loudon reeds den 31n Januarij 1862 af als Minister van kolonien. Toen het, den 26n Mei 1862 vastgestelde, voorloopig verslag over het algemeen zeer gunstig voor het wets-ontwerp luidde, las men in de memorie van beantwoording — den 16n Junij 1862 geteekend door den inmiddels opgetreden Minister van Kolonien — de verklaring, dat het nieuw opgetreden bewind „de wet als van zijne zijde ingediend" beschouwde, waarop reeds den 2n Julij de openbare discussien in de Tweede Kamer over het wets-ontwerp La. A. — Opheffing der slavernij in de kolonie Suriname — een' aanvang namen.

Het ligt niet in ons bestek, om in veel bijzonderheden de, van 2 tot 10 Julij 1862, over de beide wets-ontwerpen in de Tweede Kamer, gevoerde discussien na te gaan. Wij zullen ons dan ook bepalen tot het aanwijzen en het toelichten van de voornaamste wijzigingen welke, ten gevolge van het aannemen van amendementen, in de beide ontwerpen werden gebragt, waardoor deze in zeer gewijzigden vorm werden aangenomen; het eerste ontwerp (La. A. Suriname) den 9n Julij met 47 tegen 11, en het tweede (La. B. Curaçao en onderhoorige eilanden) den volgenden dag met 45 tegen 7 stemmen.

Het eerste Hoofdstuk der beide wets-ontwerpen bevatte in eenige weinige artikelen (*) de algemeene grondslagen, waarop de geheele emancipatie zou berusten.

Het was dus te voorzien, dat bij het behandelen van die eerste artikelen, van de gelegenheid om de hoofdbeginselen te bespreken en daarop amendementen voor te stellen, ruimschoots gebruik zou worden gemaakt. Dit geschiedde dan ook zoo, en de discussien over de vier eerste artikelen van het ontwerp La. A. kunnen de belangrijksten genoemd worden.

(*) Voor Suriname 4, voor Curaçao 3. Deze grondslagen waren in hoofdzaak de vier bovengenoemden.

Bij art. 1 was in de beide ontwerpen het tijdstip van de opheffing der slavernij, — dat oorspronkelijk bij de eerste indiening door den heer Loudon op den 1n Julij 1863 was gesteld, — tot op den 1n October van dat jaar verschoven, en wel omdat sedert geruimen tijd was verloopen en een behoorlijke voorbereidingstijd tot het wel gelukken van den grooten maatregel noodig voorkwam. Naar aanleiding van een daartoe door eenige leden der Kamer te kennen gegeven verlangen, werd door de Regering weder op nieuw het oorspronkelijk tijdstip van 1 Julij 1863 in de wet overgenomen.

In art. 2 was het woord *vergoeding* aan de eigenaren van slaven toe te kennen, — zoo als dit in de oorspronkelijke wet was gesteld, — ten gevolge van eene opmerking in het voorloopig verslag, door de Regering bij de wederindiening der wet, veranderd in *tegemoetkoming*.

Op blz. 3 van de memorie van beantwoording van 16 Junij 1863 vindt men daarbij aangeteekend, dat de Regering nogtans niet kan toegeven, dat de voorgestelde som te hoog zou zijn, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat in Britsch- en Fransch Guijana, met welke kolonien Suriname moet worden vergeleken, 51—17 pd. st. of ƒ 622 — en 618 francs of ongeveer ƒ 300 als vergoeding per hoofd werd toegekend. Een amendement door den heer Mijer ingesteld met het doel, om in de plaats van het woord *tegemoetkoming*, *schadeloosstelling* te lezen, werd verworpen, doch niet zonder eene belangrijke discussie over het regt der eigenaren op, en over het wezen der vergoeding, schadeloosstelling of tegemoetkoming te hebben uitgelokt.

Bij art. 3 der beide wetsontwerpen was bepaald, dat de vrij gemaakten — met uitzondering van die op St.-Martin — voor den tijd van tien jaren onder een bijzonder toezigt van den Staat zouden staan. Dit denkbeeld van een Staatstoezigt over de geemancipeerden had reeds bij de algemeene beraadslaging bestrijders gevonden en verscheiden leden meenden, dat op die wijze slechts ten halve aan het voorgestelde doel werd beantwoord en dat eene zoodanige restrictive vrijlating ook bij de negers — die sedert lang eene geheele vrijheid verwachtten — teleurstelling en wrevel zou opwekken. Na eene langdurige discussie, waarbij het denkbeeld van Staatstoezigt ook krachtige verdediging vond, (*) werd art. 3, en dus een Staatstoezigt, voor Suriname in beginsel aangenomen, doch niet voor dat er

(*) Vooral van de zijde van den heer Mijer, die duidelijk deed uitkomen, dat het betoog daarvan vooral in het belang van de vrijgemaakten moest worden gewenscht.

in dat artikel door het met instemming der Regering teevoegen van het woord *hoogstens*, was uitgemaakt, dat deze dat toezigt zou kunnen doen ophouden, wanneer dit noodig of wenschelijk zou blijken te zijn. (*)

In verband hiermede, werd later door het aannemen van een amendement ingediend door den heer van Bosse, een nieuw artikel 20 in het ontwerp voor Suriname gebragt, waarbij aan den gouverneur van die kolonie de bevoegdheid wordt gegeven, om vrijgemaakten, die zich door zedelijk gedrag en arbeidzaamheid gunstig onderscheiden, van het Staatstoezigt te ontslaan.

Voor Curaçao ondervond het denkbeeld van een Staatstoezigt zeer groote tegenkanting en nadat, door het aannemen van een op art. 3 van het ontwerp L^a^. B. door den heer Mijer ingesteld amendement, reeds was uitgemaakt dat er, evenmin als op St.-Martin, op het eiland Curaçao een bijzonder Staats toezigt over de vrijgemaakten zou worden uitgeoefend, werd bij stemming het geheele art. 3 (†) van dat ontwerp, en daardoor elk Staatstoezigt op Curaçao en al de onderhoorige eilanden verworpen.

Bij art 4 van het wets-ontwerp L^a^. A. was bepaald, dat de regering de immigratie van vrije arbeiders in Suriname gedurende tien jaren, te rekenen van 1 Julij 1863, zou regelen, leiden en onderstennen.

Voor Curaçao en de onderhoorigheden daarentegen was in het ontwerp L^a^. B. geene sprake van immigratie.

Het denkbeeld dat de Regering het initiatief, de regeling en de leiding der immigratie van vrije arbeiders in Suriname aan zich zou behouden, ondervond bij verschillende leden der Tweede Kamer veel tegenstand. Vooral de heeren van Bosse en Eleut van Soeterwoude hadden daartegen bezwaar en zij bragten hunne bedenkingen tot één amendement, dat na eene langdurige discussie werd aangenomen, (§) en thans als een geheel gewijzigd art. 4 in de wet aldus luidt:

„De vrije kolonisatie van Suriname wordt van Staatswege aangemoedigd.

„Voor den aanvoer van vrije arbeiders in Suriname worden van Staatswege premien uitgeloofd gedurende hoogstens vijf jaren nà afkondiging dezer wet.

„Het gezamenlijk bedrag dier premien kan de som van een mil-„lioen niet te boven gaan.

(*) Een door den heer van Lynden voorgesteld amendement, strekkende om het Staats-toezigt tot *hoogstens vier* jaren te beperken, werd in de zitting van 4 Julij met 38 tegen 20 stemmen verworpen.

(†) In de zitting van 10 Julij 1862, met 28 tegen 24 stemmen.

(§) In de zitting van 5 Julij met 40 tegen 19 stemmen.

„De voorwaarden welker vervulling noodig is, om aanspraak op „uitbetaling dier premien te verkrijgen, worden door Ons vastgesteld, „en het toezigt op den aanvoer door de Regering te houden wordt „door Ons geregeld."

De Minister van kolonien had zich zeer tegen dit amendement verzet. Hij wees er vooral op, dat, zooals in de gewisselde stukken uitvoerig was uiteengezet, de Regering gemeend had de tegemoetkoming te „moeten verdeelen in eene regtstreeksche uitkeering van „geld en in het leveren van arbeiders" (*), dat van immigratie niet veel te wachten was indien de Regering de zaak niet zelve in handen nam en dat juist dit het beste middel was, om de misbruiken te weren, die bij het aanvoeren van immigranten door particulieren kunnen plaats hebben en dit kunnen doen ontaarden in vermomden slavenhandel.

Ook andere sprekers verdedigden het door de Regering voorgestelde beginsel, — immigratie van gouvernementswege gedurende tien jaren, d. i. zoolang als het Staatstoezigt zou worden gehandhaafd — doch zonder gelukkig gevolg. Door het aannemen van het amendement trad daarvoor in de plaats het aanmoedigen der immigratie, *hoogstens* gedurende vijf jaren, door premien ten gezamenlijke bedrage van *hoogstens* één millioen. (†) Het gouvernement behield zich daarbij voor, om door aan het verkrijgen der premien te stellen voorwaarden en door het toezigt op de immigratie, misbruiken te weren.

Ten gevolge van die verandering was eene groote vereenvoudiging in het wets-ontwerp gebragt, vermits toch het geheele Ve Hoofdstuk — *Van de immigratie* — daardoor verviel.

Het IIe Hoofdstuk der wet, handelende over de tegemoetkoming, gaf aanleiding tot eene langdurige discussie. Nadat de vraag was behandeld of, — nu de immigratie van Gouvernementswege geen plaats zou hebben, — het cijfer der tegemoetkoming niet behoorde te worden verhoogd, omdat het door de Regering toegedachte bedrag anders zou worden verminderd, werd art. 5 door de Regering ingetrokken en daardoor uitgemaakt, dat de tegemoetkoming slechts zou bestaan in het betalen eener geldsom voor elken slaaf.

Nadat een amendement van den heer J. Heemskerk Az., strekkende, om voor de particuliere slaven eenen gewijzigden grond-

(*) Art. 5 der oorspronkelijke wet bepaalde dit.

(†) Bij de oorspronkelijke wet was gerekend op een subsidie van 3 millioen gulden door de Regering tot bevordering der immigratie aan te wenden, met welk bedrag tevens de aanvankelijk toegedachte som voor vergoeding aan de slaveneigenaren was verminderd.

slag voor het toekennen der tegemoetkoming, aan te nemen, was verworpen, (*) werd voor Suriname, door het aannemen van art. 9 der conceptwet, aan de eigenaren van slaven toegekend eene tegemoetkoming van *f* 300, voor elken slaaf, onverschillig of deze tot plantages en gronden behoorde, dan wel als particuliere slaaf bekend was en zonder onderscheid van ouderdom of geslacht. Voor slaven, die regt op manumissie hadden verkregen, werd *f* 60 voor ieder hoofd toegekend.

De volgende artikelen van dit Hoofdstuk bevatten bepalingen ten opzigte van de wijze van toekenning en de uitbetaling dezer tegemoetkoming en van de formaliteiten ter zake in acht te nemen.

Na eene zeer belangrijke discussie over de uitlegging der termijn van verificatie van de in te dienen borderellen van aangifte, — waarbij de Minister van Kolonien volhield, dat die termijn zoo nabij mogelijk den 1n Julij 1863 moest gesteld worden — werd door het aannemen van een amendement van den heer van der Linden bepaald, dat voor tegemoetkoming niet in aanmerking zouden komen, slaven, die weggeloopen of vermist zijn langer dan ééne maand, (†) vóór den dag der verificatie bij art. 7 der wet bedoeld.

Bij de toelichting van zijn amendement, had de heer van der Linden (§) met groote helderheid doen uitkomen, dat de geverifieerde borderel van aangifte de onveranderlijke grondslag moest zijn, waarnaar de tegemoetkoming moest worden vastgesteld en uitbetaald, en dat de meening van den Minister van Kolonien, dat de toestand der slavenbevolking op 1 Julij 1863 — den dag der vrijverklaring — tot grondslag daarvan moest worden aangenomen, niet kon liggen in de bedoeling van den wetgever, vermits alsdan de termijnen voor in te stellen procedures aangewezen, illusoir zouden worden gemaakt.

In de volgende duidelijke en kernachtige woorden nam de heer van der Linden elken twijfel dienaangaande weg. *Heeft eenmaal de verificatie plaats gevonden, dan is de grendel voor de deur.*

Een amendement van den heer de Bieberstein, overgenomen door de Regering, had ten gevolge, dat in art. 10 van het wetsontwerp nog bij eene nieuwe alinea werd bepaald, dat voor tegemoetko-

(*) In de zitting van 7 Julij met 45 tegen 10 stemmen.

(†) Bij het wetsontwerp was daartoe een termijn van twee jaren gesteld. Verschillende andere amendementen, om dien termijn tot een jaar te beperken of geheel te doen vervallen, werden verworpen.

(§) In de zitting van 7 Julij, Bijblad bl. 984—987.

koming niet in aanmerking zouden komen kinderen uit slavinnen geboren na afkondiging der wet in Suriname. (*)

Over het IIIe Hoofdstuk van het wets ontwerp, handelende van het bijzonder toezigt van den Staat, ontstond eene langdurige discussie, waarbij verscheiden leden nogmaals hunne bezwaren tegen dit toezigt deden kennen. Van de andere zijde werd het krachtig verdedigd, doch ter verduidelijking van hare meening, dat het Staatstoezigt inzonderheid moest strekken in het belang van de vrijgemaakten, ten einde dezen „te beschermen en op te leiden tot „het familie- en maatschappelijk leven", werd dit met zoovele woorden in art. 19 der wet opgenomen, toen de Regering verklaarde zich te vereenigen met een daartoe voorgedragen amendement.

Zoo als reeds is gezegd, werd bij een nieuw artikel 20 aan den Gouverneur van Suriname de bevoegdheid toegekend, om vrijgemaakten, die zich door goed gedrag onderscheiden, van het Staatstoezigt te ontslaan.

Bij art. 24 der wet, dat zonder eenigzins belangrijke wijzigingen werd aangenomen, werd in hoofdzaak bepaald, dat gezette arbeid verpligtend is voor alle onder het Staatstoezigt geplaatste vrijgemaakten en dat deze van den ouderdom van 15 tot en met 60 jaren gehouden zijn overeenkomsten te sluiten, voor hen welke op plantages of gronden werkzaam of gevestigd geweest zijn, tot het verrigten van plantage-arbeid.

Deze overeenkomsten worden met planters te hunner keuze, ten overstaan van de district-commissarissen, gesloten, voor plantagearbeid voor niet minder dan één jaar en niet meer dan drie jaren en voor anderen arbeid of diensten voor niet minder dan drie maanden en niet meer dan één jaar. Daarbij was bepaald, dat allen die niet binnen drie maanden nà de opheffing der slavernij — en dus vóór den 1ⁿ October 1863 — overeenkomsten zouden hebben gesloten, te werk moesten gesteld worden door de zorg van het bestuur op gouvernements-plantages of bij werken van algemeen nut.

Het geheele vijfde Hoofdstuk, „*van de immigratie*", was, zooals reeds werd gemeld, uit de wet geligt en daardoor was het zesde Hoofdstuk, — *De algemeene bepalingen*, — thans het vijfde geworden.

Daarbij werden nog, gedeeltelijk met door amendementen aangebragte wijzigingen, verschillende bepalingen vastgesteld, strekkende

(*) In antwoord op gedane vragen antwoordde de heer de Bieberstein, dat slaven vóór 1 Julij 1863 overlijdende als slaven zouden sterven, maar dat slavenkinderen, nà de afkondiging der wet in Nederland, geboren zouden worden als *vrije zwarte Nederlanders.*

om den arbeid in het algemeen, en dien der vrijgemaakten in het bijzonder, te regelen. Zoo bepaalt art. 27 der wet thans, dat alle arbeid op gouvernementsplantages of bij werken van algemeen nut, met uitzondering van strafarbeid, tegen loon wordt verrigt en dat dit loon even als de arbeid zelf, van gouvernementswege bij tarief wordt geregeld. De bepalingen van dat tarief gelden ook voor plantage-arbeid ten behoeve van bijzondere personen, ingeval bij overeenkomst geene andere bedingen zijn gemaakt.

Een werkdag wordt daarbij berekend op acht uren arbeid in het veld of op tien uren arbeid binnen de gebouwen, en een workjaar op drie honderd werkdagen.

Lediggang en zwerverij zijn daarenboven bij art 29 strafbaar gesteld volgens de bestaande en nader vast te stellen verordeningen, terwijl de straffen op het niet nakomen der overeenkomsten bij art. 36 zijn beperkt tot: voor den huurder *boeten* en voor den arbeider, *boeten* of *strafarbeid aan de openbare werken.*

Bij de discussie over dit artikel gaf de Minister, in antwoord op eene daartoe tot hem gedane vraag te kennen, dat het in de bedoeling der Regering lag, om bij de handhaving van het Staatstoezigt op de vrijgemaakten geene lijfstraffen toe te passen.

Overigens werd nog bij artikel 25 bepaald, dat het godsdienstig en schoolonderwijs van staatswege aangemoedigd en zooveel mogelijk ondersteund zal worden, terwijl art. 32 zegt, dat van wege het bestuur wordt gezorgd dat er voor de onder Staatstoezigt geplaatsten gelegenheid zij tot geneeskundige hulp en verpleging van zieken.

Art. 35 eindelijk stelde vast, dat het bestuur zich, zooveel noodig, belast met de huisvesting en verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden, terwijl — ter tegemoetkoming in de uitgaven hiervoor gevorderd — al de vrijgemaakten, in de termen vallende om overeenkomsten te sluiten, zijn onderworpen aan eene jaarlijksche belasting, de mannen van *f* 3.— en de vrouwen van *f* 1.50.

De aldus gewijzigde wet werd in de zitting van den 9n Julij 1862 in haar geheel in stemming gebragt en met eene groote meerderheid (47 tegen 11 stemmen) aangenomen.

Den volgenden dag hadden de beraadslagingen plaats over het tweede wetsontwerp (Lt. B.) tot afschaffing der slavernij op de Nederlandsche West-Indische eilanden. Zooals reeds vroeger is gezegd (blz. 11) had eerst het aannemen van een amendement van den heer Mijer ten gevolge, dat het Staatstoezigt op de eilanden werd

beperkt, terwijl door het afstemmen van het daartoe betrekkelijk art. 3, van het ontwerp L[a]. B. later werd uitgemaakt, dat noch op Curaçao, noch op een der ondorhoorige eilanden eenig toezigt van den Staat hoegenaamd, over de vrijgemaakten zou worden uitgeoefend.

Deze beslissing had eene groote vereenvoudiging van het wetsontwerp ten gevolge, daar het IIIe Hoofdstuk geheel verviel, terwijl ook een aantal wijzigingen in de overige artikelen noodzakelijk waren geworden, ten einde die gelijkluidend te maken, met de daarmede overeenkomende voor Suriname aangenomene beginselen of redactie.

Bij de beraadslaging over art. 7, waarbij het bedrag der tegemoetkoming was bepaald, stelde de heer van Bosse een amendement voor, strekkende om die tegemoetkoming aanzienlijk te verminderen. Door de Regering was voorgesteld om de tegemoetkoming voor elken slaaf te stellen:

a. op Curaçao, Bonaire, Aruba en St. Eustatius op *f* 250 per hoofd;
b. op Saba op *f* 200 per hoofd; en
c. op St. Martin (N. G.) op *f* 150 per hoofd.

De eigenaardige toestand waarin de eigenaren op St Martin tegenover hunne slaven in 1848, ten gevolge van plaats gehad hebbende ongeregeldheden waren geraakt, had reeds aan de Staatscommissie voor de emancipatie, aanleiding gegeven tot een opzettelijk onderzoek (*). Als slotsom daarvan had de Staats-commissie, bij een afzonderlijk wetsontwerp, aan de gezamenlijke slaveneigenaren op St. Martin toegedacht eene tegemoetkoming van *f* 200,000 (†).

De heer van Bosse meende uit het betoog der Staatscommissie te kunnen afleiden, dat deze van gedachte was, dat de slaven op St.-Martin van af den 1[n] Junij 1848 als vrije menschen moesten worden beschouwd en op grond daarvan steldo hij voor, om de gemoetkoming voor de slaven op St.-Martin te stellen op *f* 30. — Voor Curaçao en al de overige eilanden wenschte hij die terug te brengen tot *f* 200 — per hoofd.

De heer Heemskerk Az. verzette zich tegen deze uitlegging ten aanzien van den toestand der slaven op St.-Martin en hij trachtte door het indienen van een sub-amendement, (§) waardoor het amendement van den heer van Bosse minder nadeelig voor de slaveneigenaren op St.-Martin zou zijn gemaakt, aan die bezwaren tegemoet te komen.

Nadat dit sub-amendement was verworpen, werd het amendement van den heer van Bosse met eene meerderheid van 30 tegen

(*) Zie 2[e] Rapport der Staats-commissie bl. 50—70.
(†) Tegenover 1600 slaven, dus overeenkomende met meer of min *f* 125 per hoofd.
(§) Dit werd met 32 tegen 20 stemmen verworpen.

22 stemmen goedgekeurd, zoodat door de aanneming van het aldus gewijzigd art. 7 voor alle slaven op de West-Indische eilanden — met uitzondering van die op St. Martin, waarvoor slechts *f* 30 werd toegekend, — eene som van *f* 200 als tegemoetkoming werd bepaald

Bij art. 39 der wet voor Suriname was bepaald, dat jaarlijks, te beginnen met 1863, aan de Staten-Generaal door den Minister van kolonien wordt ingezonden een verslag omtrent de uitvoering der emancipatie-wet. Na eene daarover ontstane discussie bij het daarmede overeenkomstige artikel van het ontwerp L^a. B., werd bij het aannemen van art. 26 dier wet voor de eilanden bepaald, dat binnen een jaar, gerekend van 31 Julij 1863, een zoodanig verslag zal worden ingediend. Men meende daarbij met één verslag omtrent de uitvoering der emancipatie-wet te kunnen volstaan, omdat het Staatstoezigt over de vrijgemaakten, en daardoor de directe bemoeijingen van het bestuur met dezen, waren vervallen.

De aldus gewijzigde wet werd in diezelfde zitting van 10 Julij 1862 aangenomen met 45 tegen 7 stemmen.

Reeds zeer spoedig werd de behandeling der beide wetten ook in de Eerste Kamer der Staten-Generaal aanhangig gemaakt en nadat uit het voorloopig verslag aan de Regering ingediend, bleek dat tegen die ontwerpen weinig bezwaren waren gerezen, werd het antwoord der Regering reeds den 14^n Augustus 1862 door den Minister van kolonien aan de Eerste Kamer toegezonden.

De openbare discussien vonden plaats in de zitting der Eerste Kamer van den 6^n Augustus 1862. In deze zitting werden de beide wetten aangenomen; de eerste, voor Suriname, met 26 tegen 6, en de tweede, voor Curaçao, met 18 tegen 13 stemmen.

Bij de discussien over het ontwerp L^a. B., deden zich verscheiden stemmen krachtig hooren in het belang van de ongelukkige slaveneigenaren op St.-Martin, en menig lid kwam op tegen de tegemoetkoming van *f* 30 door het amendement van den heer van Bosse aan dezen toegekend. Dit had dan ook ten gevolge, dat bij de stemming over dat ontwerp slechts eene kleine meerderheid over de aanneming besliste. Zoo als bekend is, vonden deze eigenaren later nog krachtige verdedigers, waaronder in de eerste plaats de oud-gouverneur van Curaçao en van Suriname, de generaal-majoor R. F. Baron van Raders moet genoemd worden. (*)

(*) Als lid der Staatscommissie voor de emancipatie, had de heer van Raders zich krachtig doen kennen als voorstander van eene trapsgewijze emancipatie

Ter loops zij hier aangeteekend, dat bij een later wets-ontworp, waarover nader zal worden gehandeld, deze tegemoetkoming van f 30 tot f 100 werd verhoogd.

De beide Kamers der Staten-Generaal hadden aldus hunne goedkeuring gehecht aan de beide wetten tot opheffing der slavernij in Suriname en op de West-Indische eilanden.

Dit vond echter niet, zooals uit het bovengemelde is op te maken, plaats, dan nadat de Tweede Kamer door een aantal amendementen *zeer* groote veranderingen had gemaakt in de oorspronkelijke ontwerpen door de Regering ingediend. Vooral de heer Hartsen, lid der Eerste Kamer, wees er met nadruk op, dat die veranderingen van zoodanigen aard waren, dat de daardoor ontstane toestand door de woorden der Memorie van toelichting zelve werd veroordeeld, zoodat het scheen, dat de Regering, ten einde slechts een einde aan de zaak te maken, over elk bezwaar was heengestapt, zelfs waar het behoud der kolonie, naar hare eigene meening, gevaar moest loopen. De Minister van kolonien antwoordde daarop, dat de grondslagen der wet, zooals die oorspronkelijk was ingediend, onveranderd waren gebleven, en hij voerde een en ander aan, om te trachten de overtuiging te vestigen, dat welke veranderingen overigens waren aangebragt, van die grondbeginselen niet was afgeweken.

De thans aangenomen wetten werden den 8ⁿ Augustus 1862 door den koning bekrachtigd en opgenomen in het Staatsblad van 1862 onder nᵒˢ 164 en 165.

Zoo als reeds werd gezegd, is bij art. 39 der emancipatiewet voor Suriname, voorgeschreven, dat jaarlijks (te beginnen over 1863) aan de Staten-Generaal een verslag zal worden ingediend omtrent de uitvoering aan die wet gegeven, terwijl bij art. 26 der wet voor Curaçao is bepaald, dat slechts één maal, en wel vóór den 31ⁿ Julij 1864 een zoodanig verslag aan de Staten-Generaal zal worden ingezonden. Het voorschrijven van een *jaarlijksch* verslag voor Suriname kwam noodig voor, met het oog op het aldaar voor de vrijgemaakten voor hoogstens tien jaren ingesteld bijzonder toezigt van den Staat. Vermits zoodanig toezigt op Curaçao en onderhoo-

---

door het vrijverklaren der kinderen bij de geboorte. In verschillende geschriften werd deze meening door dien oud-gouverneur aangeprezen en verdedigd. De Regering kon zich echter met dat beginsel niet vereenigen.

rige eilanden niet is ingevoerd, kwam aldaar één verslag voldoende voor.

Door den Minister van Kolonien zijn, ter voldoening aan die bepalingen, ingodiend de verslagen welke, ter zake door do gouverneurs van Suriname en van Curaçao en onderhoorigheden aan hem waren ingezonden.

Aan die uitvoerige en hoogst belangrijko verslagen, waarheen nog voor meerdere bijzonderheden dan hier, met het oog op de plaatsruimte, konden wordon medegedeeld, wordt verwezen, is ontleend het volgende overzigt, dat dus, oven als het eerste gedeelte van dit opstel, geheel op officiele beseheiden berust.

I. SURINAME.

(*Het eerste verslag* (*) *loopt tot en met* 31 *December* 1863.)

De bovengonoemde emancipatiewet van 8 Augustus 1862 (Staatsblad n . 164) is zoodra mogelijk, bij brief van 27 Augustus 1862, L^a^. B, n°. 34/244, door den Minister van Koloniën ter uitvoering toegez nden aan den gouverneur vau Suriname en werd reeds den 4^n^ October 1862 te Paramaribo afgekondigd. (Gouvern -blad n°. 6.)

De gouverneur rigtte to gelijker tijd eene proelamatie tot de slavenbevolking (Gouvernementsblad n°. 7), waarbij deze werd aangespoord, om, door lust tot arbeid en door een onbesproken gedrag zich de weldaad der vrijmaking waardig to betoonen, terwijl voorts eene vertaling der wet in het neger-engelseh gratis in de kolonie zoo algemeen mogelijk werd versproid.

Ofschoon in het laatst van 1862 eenige ongeregeldheden voorvielen op een zevental plantages, werd de gewigtige tijding der vrijverklaring, welke op 1 Julij 1863 zou plaats hebben, door het meerendeel der slavenbevolking met kalmle vernomen, en dat tijdstip werd rustig door hen afgewacht.

Zoo wel door stadsslaven als door eenige plantage-magten werd den gouverneur de erkentelijkheid betuigd voor de vastgestelde emancipatie, onder bijvoeging van het verzoek om daarvan den Koning do verzekering te geven.

Terstond werd door het koloniaal bestuur het noodige verrigt tot het voorbereiden van de uitvoering der gewigtige emancipatie-

(*) Door den Minister van Kolonien bij brief van den 26^n^ September 1864 een de 2^e^ Kamer der Staten-Generaal toegezonden. Zie gedrukte stukken zitting 1864/65 (XLVI).

wet togen den 1e Julij 1863, het vastgestelde tijdstip der vrijverklaring, waarbij eene voorname plaats word bekleed door het ontwerpen der verschillende uit de wet voortvloeijende en ter uitvoering daarvan noodzakelijke en voorgeschrevene verordeningen.

Gedurende het jaar 1863 werden dan ook een aantal dier verordeningen, deels na verkregen magtiging des Konings, deels door den gouverneur, onder Zijner Majesteits nadere goedkeuring, afgekondigd en in werking gebragt.

REGELING VAN DE VASTSTELLING EN UITBETALING DER TEGEMOETKOMING.

Eene der voornaamste van die verordeningen, den 5e Maart 1863 bij publicatie afgekondigd, (Gouvernementsblad no. 6), regelt de wijze waarop, ter voldoening aan artt. 5 tot 17 der emancipatiewet, zou worden vastgesteld en uitgekeerd de tegemoetkoming toegekend aan eigenaren van slaven.

Zeer vele moeiten en zorgen waren besteed aan het zamenstellen van die verordening, waarbij het eerbiedigen en behartigen van zeer veler uiteenloopende belangen in het oog gehouden moesten worden en waarbij op het bestuur in de eerste plaats en vooral de verpligting rustte om te zorgen, dat het bedrag der uit te keeren tegemoetkoming in de regte handen kwam. Die verordening werd spoedig daarna door 's Konings goedkeuring bekrachtigd, nadat nog eene geringe wijziging daarin was gebragt betreffende de wijze waarop, indien niet alle eigendomsbewijzen in orde werden bevonden, onder borgstelling, betaling der tegemoetkomingsgelden kon worden verkregen.

VERIFICATIE.

Een voornaam punt dat bij die verordening te regelen viel, was de verificatie der borderellen van aangifte met de aanwezige slaven, zoo als dit bij art. 7 der emancipatiewet, binnen een door den gouverneur van Suriname te bepalen korte termijn, was voorgeschreven. Bij het geringe daartoe beschikbare personeel kostte het niet weinig moeite, om de commissiën naar behooren zamen te stellen en om de geneeskundigen aan te wijzen, die met deze verificatie der slaven zouden worden belast.

Tot leden van die commissiën werden benoemd een aantal leden der gewapende burgermagt en ambtenaren van de verschillende departementen, terwijl in het onvoldoend getal burgergeneesheeren,

om aan die commissien toe te voegen, werd voorzien door de aanwijzing van officieren van gezondheid. De regeling bleek zeer goed aan het doel te beantwoorden, want de voorgeschreven vergelijking der borderellen van aangifte met de aanwezige slaven had over de geheele kolonie op eene zeer voldoende en geregelde wijze plaats in het laatste gedeelte der maand Maart 1863.

Eene speciale commissie tot het onderzoeken en beoordeelen der titels of bewijzen van eigendom werd door den gouverneur benoemd en te Paramaribo werkzaam gesteld. Aan het te zamenstellen van die commissie, waren ook niet weinig bezwaren verbonden, ten gevolge van het zeer beperkte personeel waaruit eene keuze moest worden gedaan, vooral daar het raadzaam voorkwam, om, althans voor zooveel mogelijk, geene belanghebbenden daartoe te kiezen.

De slaven die tusschen het tijdstip van de inlevering der borderellen en dat der verificatie overleden waren, werden op de staten van tegemoetkoming niet in aanmerking gebragt.

Hiertegen werd door de betrokken belanghebbenden verzet aangeteekend, ten gevolge waarvan door het Geregtshof, bij zijn arrest van den 27n Augustus 1863, werd uitgemaakt, dat door het gouvernement ook voor deze slaven tegemoetkoming verschuldigd was.

AANTAL OPGEGEVEN SLAVEN EN BEDRAG DER TEGEMOETKOMING.

Voor tegemoetkoming zijn door het inleveren van borderellen in aanmerking gebragt:

26,825 plantageslaven tegen *f* 300 . . .	*f* 8,047,500
6,086 privéslaven, waarvan 6063 tegen *f* 300 en 23, op grond van reeds verkregen regt op manumissie, tegen *f* 60 .	„ 1820,280
te zamen 32,911 aangegeven slaven tegen	*f* 9,867,780

Vóór 1 Julij werden daarvan echter nog 39 slaven gemanumitteerd, (*) waarvan 32 waarvoor *f* 300, en 7 waarvoor *f* 60 tegemoetkoming had moeten worden betaald.

Het geheele cijfer der voor tegemoetkoming te betalen som bedraagt dus *f* 9,857,760 en alzoo *f* 342.240 *minder* dan de som van *f* 10,200,000 ter zake op de begrooting uitgetrokken.

(*) Nagenoeg allen op hun verzoek door hunne meesters, na betaling aan dezen van *f* 300 of meer, en ten einde niet onder de werking van het Staatstoezigt te worden gesteld.

649 op den 1n Julij 1863 aanwezige gouvernements slaven zijn niet in de bovenstaande opgaaf begrepen.

Tot en met ult. December 1863 werd voor tegemoetkoming uitbetaald:

aan specie	*f* 1,650,114.53
aan wissel	„ 4.107,467.25
alzoo te zamen . . .	*f* 5 757 581.78

Aan specie was uit Nederland gezonden *f* 5 000,000, waarvan dus slechts een gering bedrag werd uitbetaald, omdat de meeste belanghebbenden betaling in wissel verkozen.

De geheele afloop der uitbetaling kan nog lang aanhouden, daar vele der ingediende eigendomsbewijzen onvoldoende zijn bevonden en ook omdat processen over de toewijzing der tegemoetkomingsgelden aanhangig zijn, waarvan de afloop nog geruimen tijd kan aanhouden. Art. 16 der wet stelt bovendien een termijn van 4 jaren om uitbetaling te vorderen.

De verschillende processen ontstaan, hetzij door aanspraken van derden op het bedrag der tegemoetkomingsgelden, hetzij door tegen den Staat ingestelde vorderingen, deden het noodzakelijk voorkomen om het Geregtshof der kolonie tijdelijk te versterken, o. a. met drie tijdelijke leden. Vier regterlijke ambtenaren werden dien ten gevolge in Nederland benoemd en ter beschikking van den gouverneur gesteld.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

Zooals vroeger werd aangeteekend, was, ten gevolge van een in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, bij het behandelen der emancipatiewet, aangenomen amendement het regeringsvoorstel, — dat de Staat zich gedurende eenigen tijd met den aanvoer van immigranten zou belasten — vervangen door de bepaling (*) dat, gedurende hoogstens 5 jaren, een bedrag van 1 millioen gulden als premien voor aan te voeren immigranten zou worden uitgekeerd, bij voldoening aan de daartoe te stellen voorwaarden.

Bij het Koninklijk besluit van 19 Maart 1863, nº. 71, werden vastgesteld twee verordeningen: *betreffende het toezigt en het uitloven van premien van Staatswege op den aanvoer van vrije arbeiders in Suriname.*

In beginsel is daarbij aangenomen, dat de werving en de insche-

(*) Zie art. 4 der wet, bl. 11 en 12.

ping van vrijo arbeiders slechts mag geschieden van uit daartoo aangowozen havens en onder toezigt van de aldaar gevestigde Nederlandscho consuls, terwijl nog een aantal formaliteiten zijn voorgeschreven, ten einde alle misbruiken te weren en aan de over te voeren vrije arbeiders eene goede behandeling te waarborgen.

De premien dio daarbij worden uitgeloofd en die, bij nakoming van al het voorgeschrevono, in Suriaame worden uitbetaald, bedragon: voor eenen werkbaren arbeider van het maunelijk geslacht:

uit China	f 125
„ Britsch Indiö	- 100
„ de Vereenigde Staten van Noord-Amerika	- 40
„ de Azores, Madera, de Canarischo en Kaap-Verdische eilanden	- 30
„ West-Iadië	- 25

Voor bejaardea, vrouwen en kinderen wordt in evenredigheid minder betaald.

Tevens werd vastgesteld eene instructie voor de consuls, waarbij aan dezen het toezigt over de werving werd opgedragen, doch waarbij streng verboden werd om als officieuse werfagenten op te treden. Tevens werd daarbij het bedrag bepaald, dat door de consuls voor het verleenen van hulp en voor het uitoefenen van het bedoelde toezigt, in rekening kan worden gebragt.

Overigens liet het zich niet aanzien, dat althans in den aanvang veel gunstige resultaten van de immigratie te verwachton zouden zijn, daar de Britsche Regering, evenmin als de Spaansche, Portugesche of die der Vereenigde Staten geneigd bleken te zijn om op eenige wijze den uitvoer van vrije arbeiders naar onze kolonien to vergemakkelijken. Integendeel, het bleek weldra, dat die regeringen zonder eenige uitzondering, niets wilden aanwenden, om ons daarin behulpzaam te zijn. Dit was dan ook eigenlijk te voorzien geweest, daar ook die rijken, voor zooveel zij in het genot van kolonien zijn, bevolking aldaar trachten aan te werven en zelf, veeltijds met toekenning van premien tot aanmoediging, vrije arbeiders daarhenen voeren.

Het wenschelijke om ook vrije negers van de Westkust van Afrika naar Suriname te doen overvoeren, mogt niet leiden tot het opnemen van deze categorie van vrije arbeiders in de bedoelde verordeningen, doch bij art. 2 wordt nog de bepaling aangetroffen, dat emigranten ook kunnen worden verscheept uit zoodanigo andere landen en plaatsen als later mogen worden bepaald, zoodat alle hoop om met der tijd ook Afrikanen te zullen erlangen, nog niet is afgesneden.

Deze verordeningen werden in Suriname afgekondigd (Gouvernementsblad N°. 12), doch leidden, zooals werd verwacht, niet tot gunstige uitkomsten, ten gevolge van de weigering van vreemde Regeringen om aanwijzing te doen of toe te laten van havens ter verscheping van immigranten Die weigering is vooral daarop gegrond, dat de immigratie niet van gouvernementswege wordt bestuurd en geleid.

Dientengevolge konden alleen in Chian eenige havens (*) tot plaatsen van verscheping worden aangewezen, hetgeen geschiedde bij het Koninklijk besluit van 10 Augustus 1863, N°. 91 (†), (Gouvernementsblad N°. 25). De vele aan den overtogt uit China verbonden kosten, en de onbekendheid met dien overvoer stonden echter tot nog toe het aanvoeren van immigranten van daar in den weg, zoodat sedert de emancipatie tot heden nog slechts weinige Chinesche arbeiders in Suriname zijn gebragt.

Uit Barbados en Madera werden gedurende het jaar 1863 een gering getal arbeiders aangevoerd, doch daarvoor konden in den aanvang geene premiën worden betaald, omdat van de daarbij betrokken Regeringen geene aanwijzing van havens kon worden verkregen.

Door de belanghebbenden werden daarop van verschillende zijden bedenkingen ingebragt tegen deze beperkende bepalingen der immigratie-verordeningen. Naar aanleiding daarvan werden deze, — ten einde hieraan zooveel mogelijk te gemoet te komen, — herhaaldelijk gewijzigd, in dier voege, dat ook voor immigranten, aangebragt van niet aangewezen havens premiën kunnen worden uitgekeerd.

Eerst had dit plaats voor immigranten komende van de Azores, Madera, de Canarische en Kaap Verdische eilanden en uit West-Indië, bij het Koninklijk besluit van 19 Mei 1864, N°. 29, dat in Suriname werd afgekondigd (Gouvernementsblad 1864, N°. 12).

Later, toen door eenige belanghebbenden in Nederland gevestigd, een plan was ontworpen, om arbeiders uit China naar Suriname te brengen, bleek het, dat ook eene wijziging van de immigratie-verordeningen in den aangegeven zin, voor zoover China betreft, dringend noodzakelijk was, wilde men eenige uitkomst verwachten van zoodanig plan, waarbij men zich ook wenschte te bedienen van daartoe geschikte vaartuigen onder vreemde (Engelsche) vlag en

(*) Canton, Foo-Chow, Amoy en Shangae.

(†) Van al deze immigratie-verordeningen zijn afzonderlijke afdrukken in de Nederduitsche en Engelsche talen door de Regering bezorgd en verspreid.

waarbij Hong-kong, — mede eene Engelsche kolonie — als plaats van werving en van inscheping was verkozen. Dientengevolge had ook die wijziging plaats bij het Koninklijk besluit van 26 Januarij 1865, N_o. 46, waarbij zooveel mogelijk en op de meest welwillende wijze door de Regering aan de gerezen bedenkingen en bezwaren werd tegemoet gekomen.

Eene in verband daarmede genomen proef heeft reeds aanvankelijk tot de verblijdende uitkomst geleid dat een aantal van 493 (*) Chinesche arbeiders (†) per het schip Tricolor den 2_n Mei ll. uit Hongkong naar Suriname zijn gezeild (§) terwijl zich te Amsterdam eene Surinaamsche Immigratie-maatschappij heeft gevormd, op wier statuten reeds de Koninklijke goedkeuring is verkregen.

Bij de Publicatie van den 1_n Augustus 1863 (Gouvernementsblad N°. 23) zijn *de voorwaarden geregeld waarop de vestiging van personen of gezinnen als landbouwers in de kolonie Suriname zal kunnen plaats hebben.*

Van *kolonisatie* overeenkomstig deze laatste verordening is tot dusverre echter niets gekomen, en er werden slechts aan een paar reeds aanwezige, nog van de kolonisatie te Groningen aan de Saramacca afkomstige, kolonisten kleine voorschotten verstrekt. (**)

STAATSTOEZIGT.

BEHEER DER DISTRICTEN.

Achtereenvolgens werden door den gouverneur uitgevaardigd de Koninklijke besluiten en de publicatien, voortvloeijende uit de wet op de emancipatie en wel meer bijzonder uit art. 18 dier wet en uit het voorgeschreven Staatstoezigt over de vrijgemaakten.

(*) Waaronder 120 vrouwen en 17 kinderen.

(†) Er zijn thans nog in Suriname ruim 300 Chinesche arbeiders, sedert 1856 aldaar aanwezig. Van dezen kunnen bij aanvoer van Chinesche arbeiders, als tolken belangrijke diensten worden getrokken.

(§) Latere berigten uit Suriname melden dat het schip Tricolor den 28^n Augustus 1865 in Suriname is aangekomen, na eene reis van 115 dagen, doch dat er van 475 ingescheepte Chinezen, 197 waren overleden aan eene op reis uitgebrokene ziekte. De overgeblevenen zijn thans op de plantages te werk gesteld en voldoen zeer goed. Weldra hoopt men weder een aantal Chinezen in Suriname aan te brengen.

(**) Men hoopt nog altijd als kolonisten te bekomen vrijgemaakte negers, afkomstig uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. De Regering blijft daar steeds op bedacht.

Zij betroffen voornamelijk:

a. de verdeeling der kolonie in districten (Koninklijk besluit van 21 December 1862, n°. 26; (Gouvernementsblad 1863, n°. 3).

b, de plaatsing van districtscommissarissen (Koninklijk besluit van 26 December 1862, n°. 54; Gouvernementsblad 1863, n°. 4).

c, de vaststelling en afkondiging van een reglement op het beheer dier districten (Gouvernementsblad 1853, n°. 10).

d, de vaststelling en afkondiging van eene instructie voor de districtscommissarissen (Gouvernementsblad 1863, n°. 11).

e, de uitbreiding en wijziging van eenige bepalingen regelende den burgerlijken stand (Gouvernementsblad 1863, n°. 13).

Bij de eerstgenoemde verordening wordt het bewoonde gedeelte der kolonie, met inbegrip van het stads-district, verdeeld in *zestien* districten, wier begrenzing daarbij wordt aangewezen. (*)

Daarbij is tevens bepaald, dat in de districten het beheer wordt gevoerd door eenen districtscommissaris, doch dat aan dezen, zoo noodig, het bestuur over meer dan één district kan worden opgedragen.

Bij de Gouvernements-resolutie van 29 April 1863, n°. 11, werden de negen districtscommissarissen en hunne secretarissen benoemd. (†)

Van dezen werden 2 in de eerste, 3 in de tweede en 4 in de derde klasse geplaatst.

Deze districtscommissarissen en secretarissen traden met 1 Mei 1863 in functie.

Tot 1 Julij 1863, den dag der vrijverklaring, bezochten zij de plantages in hunne districten, zorgden voor de bij de art. 21 der emancipatiewet bevolene inschrijving in registers en het toekennen van familienamen aan de vrij te makenen, gaven hun alle noodige inlichtingen, vooral omtrent den aard en de werking van het in te stellen Staatstoezigt en beijverden zich om alles te doen wat eene rigtige uitvoering der emancipatiewet in de hand zou kunnen werken.

Aan hunne ijverige medewerking gedurende dien tijd is men het

(*) Vroeger was de kolonie verdeeld in 8 divisien, waarin het beheer werd gevoerd door heemraden (tevens honorifique leden van den Koloniale Raad) en in 2 districten — Nickerie en Coronie, — welke door ambtenaren, landdrosten genaamd, werden bestuurd.

(†) Bij die benoemingen moest worden gelet op het voorschrift van de laatste alinea van art. 18 der emancipatiewet, luidende:

„Die ambtenaren mogen geen beheer voeren over plantages of eenig geldelijk „belang hebben bij eenige onderneming op Suriname."

veelal verschuldigd, dat de slaven zoo rustig en ordelijk den dag der vrijverklaring hebben afgewacht.

REGTEN EN VERPLIGTINGEN VAN DE ONDER STAATSTOEZIGT GEPLAATSTEN EN HUNNE HUURDERS.

Den 16$_{n}$ April 1863 was door den gouverneur eene publicatie afgekondigd, regelende de regten en verpligtingen van de onder Staatstoezigt geplaatsten en van hunne huurders. (Gouvernementsblad n$_{o}$. 9). In deze verordening, welke met 1 Julij 1863 in werking is getreden, is alles te zamen gevat, wat tot uitvoering van het Staatstoezigt behoort, zoo als dit in het IIIe en IV hoofdstuk der emancipatiewet in beginsel is vastgesteld en omschreven. Bij de publicatien van 19 Junij en 22 December 1863 (Gouvernementsbladen n°s. 20 en 29) zijn daarin sedert eenige onbeduidende wijzigingen gebragt, doch de verordening zelve is thans nog geheel van kracht en voldoet zeer goed aan de verwachting.

Die verschillende verordeningen zijn ook in het neger-Engelsch vertaald en zooveel mogelijk onder de vrijgemaakten verspreid.

DISCIPLINAIRE REGTSMAGT DER DISTRICTSCOMMISSARISSEN.

De disciplinaire regtsmagt, daarbij aan de districtscommissarissen verleend, draagt goede vruchten en de gouverneur acht, vooral in het belang der vrijgemaakten, de handhaving van het Staatstoezigt volstrekt noodzakelijk, inzonderheid ook om de daarmede verbonden verpligting tot het sluiten van werkovereenkomsten.

Opmerkelijk is hetgeen daaromtrent door den gouverneur wordt aangeteekend op bladz. 6 en 7 van zijn verslag:

„Zoolang het Staatstoezigt duurt en althans in de eerste jaren „ná de emancipatie, wordt eene spoedige regtsbedeeling vereischt, „waartoe, zoolang geene verzwarende omstandigheden aanwezig „zijn, disciplinaire straffen worden gevorderd. Zonder eene spoedig „werkende disciplinaire regtsmagt, waarbij uit den aard der zaak veel „aan den daarmede belasten ambtenaar moet worden overgelaten, „en waarbij, met aanwijzing bij wettelijke verordeningen van de „perken zijner magt, nogtans overigens geene vormen of termijnen „kunnen worden voorgeschreven, — zonder zoodanige spoedig „werkende disciplinaire regtsmagt, is niets van het Staatstoezigt te „wachten, zal in het algemeen op den arbeid der vrijgemaakten „niet te rekenen vallen, en zijn groote wanorde en bandeloosheid

„te voorzien. De noodzakelijkheid van disciplinaire straffen is door „de ervaring elders geleerd, vooral in Britsch-Guyana, alwaar men „sedert kort zelfs de vroeger afgeschafte straf van slagen (*) weder „heeft moeten invoeren voor afgoderijen, herhaalden diefstal van „banannen of anderen kost. Waartoe zou het ook leiden, indien, „bij het gemis van de bedoelde regtsmagt, de arbeiders, die zich „op de plantages aan geringe overtreding schuldig maken, naar „Paramaribo moesten worden gezonden om aldaar voor den regter „te regt te staan?

„Misschien is geene volkplanting, geen land, waar slavernij be„staat of bij het begin dezer eeuw bestond, minder gunstig ge„legen om van de emancipatie goede resultaten te erlangen dan Suri„name, waar de plantages, dikwijls op verre afstanden van elkander „gelegen, door bosschen en moerassen omgeven, zonder andere „communicatie dan gebrekkige en tijdroovende waterwegen, overal „den arbeider de gelegenheid aanbieden, zich straffeloos aan het „werk te onttrekken, terwijl de dwangmiddelen, welke een natuurlijk „gevolg van het Staatstoezigt zijn, uit gebrek aan personeel en snelle „vervoermiddelen in de uitgestrekte districten even traag in hunne „uitwerking zijn moeten. Zonder, zoo als in Demerary, ter vervan„ging der vroegere huisselijke tucht te kunnen rekenen op eene „plaatselijke politie van vertrouwde werklieden op de plantages „waarvan sommige eene bevolking bevatten, welke in Europa een „dorp zoude vormen, moet door een commissaris en eenige weinige „maréchausseés, in enkele gevallen bijgestaan door burgerofficieren, „de wet worden gehandhaafd, over eene uitgestrektheid, waar„van men soms in geen drie dagen reizens de grens bereiken kan. „Bij die ongunstige omstandigheden telt Suriname er nog eene, die „haar uitsluitend eigen is, namelijk eene bevolking van boschne„gers en wegloopers, die de onwilligen eene les uit het verledene „leeren, die hun de mogelijkheid aanduidt om, ver van het be„woonde gedeelte der kolonie, ongemoeid in afzondering te leven; „tot opvolging van welk voorbeeld de vrijgemaakten echter, be-

(*) In Suriname mogen sedert de emancipatie geene lijfstraffen *hoegenaamd* meer worden toegepast.

Art. 14 der Publicatie n_o. 9 van 1863 beperkt de disciplinaire straffen, door den districts-commissaris op te leggen, tot:

eene geldboete niet te bovengaande ƒ 2.50,

of gevangenis van drie dagen tot drie maanden,

of strafarbeid aan de openbare werken, hetzij met, hetzij zonder ligte kettingboei, van acht dagen tot drie maanden.

„houdens hunne zucht om zich op grondjes te vestigen, waarop „hierna wordt teruggekomen, tot dusver geene genegdheid aan „den dag hebben gelegd.

„De disciplinaire regtsmagt der commissarissen is dus, het be„hoeft geen verder betoog, volstrekt noodig. Zonder haar is het „Staatstoezigt onmogelijk; en de handhaving van dat Staatstoezigt „die, gelijk de ondervinding nu schijnt te leeren, minder zwaar „zal vallen en veel minder kostbaar zal wezen dan aanvankelijk „gedacht was, is de basis waarop ons geheel emancipatiestelsel rust. „Dat toezigt mag dus, wat de tegenstanders daarvan ook mogen „aanvoeren, niet opgehoven, maar evenmin door daarop inbreuk „makende maatregelen of voorschriften verslapt of ontzenuwd wor„den: en dit zoowel in het belang van den vrijgemaakte als van „den planter, of liever in het welbegrepen belang der geheele maat„schappij. De tot dusver verkregen uitkomsten zijn gunstig en be„palen zich niet enkel tot den arbeid, maar tot den lust om op de „plantages de kinderen naar school te zenden. Zonder Staatstoezigt „zouden er weinig kinderen der vrijgemaakten onderwijs genieten, „maar de meesten met hunne ouders rondzwerven van de eene „plaats naar de andere, tot dat zij zich eindelijk, even als in „Demerary, op eene of andere verlaten plantage of grond neder„zetten om aldaar geheel gedemoraliseerd te worden. Krachtig moet „dus de hand aan het Staatstoezigt gehouden worden en niet min„der aan de daaruit voortvloeijende en daaraan onmiddellijk ver„bonden verpligting tot het sluiten van werkovereenkomsten."

HUWELIJKEN.

Het sluiten van huwelijken onder de vrijgemaakten is met alle ten dienste staande middelen aangemoedigd, waartoe in de eerste plaats medewerkte de bepaling door het bestuur (Gouvernements-resolutie van 11 September) gemaakt — dat de onder Staatstoezigt geplaatsten, ook zonder overlegging van een bewijs van onvermogen, vrijgesteld zijn van de betaling van de daarvoor aan de ambtenaren van den burgerlijken stand toegekende emolumenten, terwijl voorts ook daartoe strekten de pogingen der Moravische Broeders.

Gedurende het laatste halfjaar van 1863 hadden er zoowel te Paramaribo, als in de buitendistricten plaats 64 huwelijken onder vrijgemaakten, waarvan bij 32 man en vrouw, bij 3 alleen de man, en bij 29 alleen de vrouw, onder Staatstoezigt waren geplaatst

Vóór de emancipatie werden er gemiddeld 63 huwelijken jaarlijks in Suriname gesloten.

ONTSLAG VAN HET STAATSTOEZIGT.

Gedurende het jaar 1863 werd door den gouverneur geen gebruik gemaakt van zijne, hem bij art. 20 der emancipatiewet toegekende, bevoegdheid om enkele vrijgemaakten, die zich door zedelijk gedrag en arbeidzaamheid gunstig onderscheiden, van het Staatstoezigt te ontslaan (*).

De gouverneur vermeent dan ook, dat van deze bevoegdhoid, in het algemeen belang, waaronder ook dat der vrijgemaakten, geen te veelvuldig gebruik moet worden gemaakt, wil het staatstoezigt aan zijne bestemming blijven beantwoorden.

VERPLIGTING TOT OEZETTEN ARBEID. HET SLUITEN VAN WERKOVEREENKOMSTEN.

De bepalingen dienaangaande zijn geregeld bij de publicatie van 1863 (Gouvernementsblad n°. 9).

Hoewel de vrijgemaakten aanvankelijk grooten weerzin betoonden tegen het sluiten van contracten, en wel voornamelijk door de vrees die zij koesterden van zich daardoor in eenen aan slavernij gelijk staanden toestand te plaatsen, zoo week toch hun weerzin langzamerhand, naarmate zij de overtuiging bekwamen, dat deze vrees ongegrond was en toen zij beter bekend geraakten met den aard van de te sluiten overeenkomsten.

„Aan die verpligting tot het aangaan van contracten," zegt de gouverneur „moet streng de hand gehouden worden, wil men het „geheele Staatstoezigt, welks handhaving zoo dringend vereischt „wordt, niet illusoir maken."

Het werd onnoodig geacht gebruik te maken van de aan den gouverneur toegekende bevoegdheid, om gedurende de twee eerste jaren de keuze der vrijgemaakten tot het sluiten van contracten, te beperken tot de divisie of het district, waarin zij tot op het oogenblik der emancipatie gevestigd waren, ten gevolge waarvan nog al aanzienlijke verhuizing in verschillende districten plaats vond.

Alleen werd de bepaling raadzaam geoordeeld, dat voor 's lands noch uit Nickerie, noch uit Coronie, onder Staatstoezigt geplaatsten

(*) In 1864 had dit met een 10tal vrijgemaakten plaats.

zich zouden mogen verwijderen alvorens het den betrokkenen districts-commissarissen zou zijn gebleken, dat zij in een ander district overeenkomsten hadden gesloten.

SCHOOL- EN GODSDIENSTIG ONDERWIJS.

In de onzekerheid waarheen de bevolking zich zou begeven en welke plantages nà de emancipatie al dan niet zouden worden aangehouden, is eene afdoende regeling van het school- en godsdienstig onderwijs der vrijgemaakten nog niet bij verordening vastgesteld. Intusschen is daartoo zooveel mogelijk partij getrokken van de uitstekende diensten ter zake door de Moravische Broeders en de Roomsch-Katholijke geestelijkheid bewezen (*).

Daaromtrent wordt door den gouverneur het volgende aangeteekend op bladz. 8 van zijn verslag: „Het onderwijs der onder „Staats-toezigt geplaatsten is tot dusverre bijna geheel in handen „van de Moravische Broeders, en het nut dat zij door hun onderwijs stichten, moet op hoogen prijs worden gesteld. In de „buitendistricten worden op verscheidene etablissementen scholen „door hen gehouden, waarvan echter op verre na niet alle plantages ten gevolge van hare ligging gebruik kunnen maken, op „enkele waarvan zich echter door de genoemde zendelingen opgeleide negeronderwijzers bevinden. Ook hunne school te Paramaribo, alwaar zich even als op enkele plantages mede scholen van „de Roomsch-Katholijke geestelijken bevinden, wordt door vele „onder staatstoezigt geplaatsten bezocht, die trouwens ook, even „als andere onvermogende kinderen op de overige scholen, voor „zoover de beschikbare middelen dit toelaten, gratis kunnen „worden onderwezen.

„Hoezeer in den laatsten tijd vooral door de zorg van de Moravische Broeders veel tot verbetering van het onderwijs is gedaan, zoo moest hierin nog veel door het bestuur worden verrigt, „hetgeen niet vrij van bezwaar was, zoolang niet uitgemaakt was, „welke plantages ten gevolge van de emancipatie verlaten en welke „aangehouden werden, en op welke plaatsen gevolgelijk scholen „vereischt zouden worden. Thans is een plan tot oprigting van „scholen en tot verbetering van het onderwijs in bewerking, waarbij

(*) Aan deze beide gemeenten zijn sedert voor het geven van onderwijs aan de vrijgemaakten toegekend jaarlijksche toelagen respectivelijk van ƒ 8000 en ƒ 3000 's jaars.

„ook op de hulp der Moravische Broeders en Roomsch-Katholijke „geestelijken wordt gerekend. Worden in den vervolge de herwaarts „uitgezonden, tot schoolonderwijzers bestemde zendelingen vooraf „als zoodanig in Nederland, na afgelegd examen, geadmitteerd, „waartoe het voornemen bij de Moravische Broeders schijnt te be- „staan, dan zal eene der grieven, die bij sommigen tegen het „schoolonderwijs dier zendelingen worden aangevoerd uit den weg „zijn geruimd. Zijn hunne scholen voor het oogenblik al niet onder toe- „zigt der schoolcommissie gesteld, zoo staan zij toch open voor „de leden dier commissie die haar zouden willen bezoeken."

ONDERSTEUNING VAN HULPBEHOEVENDEN EN VERPLEGING VAN ZIEKEN.

Kort na de emancipatie bleek het, dat ten aanzien van dit punt de vrijgemaakten de artt. 19, 32, 34 en 35 der wet verkeerd hadden opgevat, en wel zóó dat zij zich voorstelden, dat het Bestuur gehouden zou zijn om alle kinderen en ouden, zonder onderscheid te verzorgen, ook zelfs dan wanneer hunne betrekkingen daartoe in staat waren.

Daar dit in de gevolgen het gouvernement in groote kosten zou hebben gesleept, en tevens eenen zeer verderfelijken invloed op de maatschappelijke opleiding der geëmancipeerden zou hebben uitgeoefend, achtte het Bestuur eene aankondiging harerzijds noodig, waarbij er de aandacht op gevestigd werd, dat van af 1 Julij op de alsdan vrijgemaakten, zoowel wettelijk als zedelijk, de verpligting rustte om hunne kinderen of ouders, die niet in staat zijn zich zelven van het noodige te voorzien, te verzorgen, terwijl het Bestuur zich uitsluitend zou belasten met de verzorging van die ouden, gebrekkigen en kinderen, die tot geene gezinnen behoorende, geen arbeid kunnen verrigten en mitsdien onverzorgd op zich zelven staan

Deze aankondiging had het gewenschte gevolg. Sedert werden door het gouvernement regelen gesteld voor de wijze waarop de bij de wet voorgeschreven ondersteuning zou worden verleend en daarbij bepaald, dat ƒ 1 's weeks zou worden betaald aan de eigenaren of administrateurs van plantages, welke de hulpbehoevenden aldaar verzorgden. De overigen werden op 's lands grond *Boniface* opgenomen en verpleegd.

Tot ult. December 1863 werd aan ongeveer 700 hulpbehoevenden besteed eene som van ƒ 19,797.93.

Do geneeskundige verpleging laat, vooral in de buitendistricten, nog vool to wonsohon over. Bij hot onzekore, welko plantages na do emancipatie zouden worden aangehouden, en in welke districten zich alzoo meer of minder arbeiders zouden vestigen, kon het Bestuur niot al dadelijk dionaangaande doeltreffende maatregelou uemen, doch thans is eeu ontwerp die zaak betreffende in behandeling.

Hot gobrek aan behoorlijke geneeskundigo vorpleging der geëmancipeerden op de plantages zelve, is voor een groot deel toe te schrijven aan hun onwil, om zich bij ziekto in de hospitalen of ziekenlocalen to begeven, alwaar beter voor de toedieniug van geneesmiddelen en voor onthouding van nadeelig voedsol kan worden gewaakt.

In afwachting van de wettelijke regeling van dit onderwerp, — welko mon nu hoopt, dat eerlang tot stand zal komen — is iutusschen een scherp toezigt voorgeschrevon op de zieken-localen, wolke zich op do plantages moeten bevinden. (*)

In het good ingerigto militair hospitaal te Paramaribo is wijders, even als op de buitenposten, do gelegenheid tot behoorlijke verpleging dor vrijgemaakten opengesteld. De officieren van gezondheid der landmagt bewijzen daarbij uitnemoud goede diensten.

GRONDEIGENDOM DER VRIJGEMAAKTEN.

Do procureur-generaal en vele andero bevoegde beoordeelaars waren van gevoelen, dat aan den onder Staatstoezigt gestelden het in eigendom verkrijgen, ja zelfs het in huur nemen van vast goed moest worden ontzegd. Zij grondden zich daaromtrent op de ondervinding in het naburig Britsch Guyana opgedaan.

Hoewel het koloniaal bestuur de juistheid van die bezwaren ook inzag, zoo heeft het echter, na hetgeen daaromtrent bij de discussien in de Tweede Kamer dor Staten-Generaal van den 9n Julij 1862 is verhandold, en na het bij die gelegenheid door de Regering aangevoerde, (†) geene vrijheid gevonden om den eigendom van onroerend goed aan de vrijgemaakten te verbieden, maar het heeft er zich toe moeten bepalen om dien, behoudens eenige boperking, te vergunnen.

(*) Dit hospitaal is onlangs geheel verbouwd, aanzienlijk vergroot, en ook inwendig op eenen zeer goeden voet gebragt.

(†) Zie Bijblad bladz. 1010.

TARIEF VAN WERKTAKEN EN LOONEN.

Door een aautal planters word aangedrongen op do vaststelling van een verminderd tarief van werktakeu en loonen, daar zij vermeenden dat het nog vigerende tarief van 1861 (Gouvernementsblad nº 1), te hoog gesteld was voor do tegouwoordige omstandighedeu.

Eene inwilliging van dat verzoek kwam het koloniaal bestuur te minder raadzaam voor, omdat uit het rapport der destijds met de zamenstelling vau dat tarief belast geweest zijnde commissie, waarvan zeor ervaren planters deel uitmaakten, blijkt, dat zij bij het ontwerpen daarvan geene te hooge prijzen der producten tot maatstaf had genomeu, en dat het, hoezeer vau den tijd der slavernij dagteekenende, ook met het oog op eeno aanstaande emancipatie was ontworpen.

Het opperbestuur vereenigde zich niet met een voorstel door het koloniaal bestuur gedaau, om namelijk aan do onder Staatstoezigt geplaatsten, welke, omdat zij geeno contracten met particulieren kunnen of willeu sluiten, door het gouvornement ingevolge art. 24 § A 4 der emancipatiewet *moeten* worden te work gesteld, mindere loonen te geven dan bij dat tarief zijn voorgeschreven.

De nadeelen die men zich hiervan voorspiegelde, zijn gelukkigerwijze niet verwezenlijkt, doordien, tot groot geluk der kolonie, nagenoeg de geheele werkbare magt voor den particulieren landbouw werd aangehuurd, en dus slechts zeer enkele vrijgemaakten door het gouvernement behoefden te worden te work gesteld.

LEDIGGANG EN ZWERVERIJ.

De ontwerpen van verordeningen op dit stuk werden aan het opperbestuur ter goedkeuring opgezonden, doch alzoo de beslissing daarop in de eerste helft van Junij 1863 nog niet in Suriname was ontvangen, werd, bij het naderen van den dag der vrijverklaring, de afkondiging dier verordeningen, onder nadere goedkeuring, dringend gevorderd.

Zij zijn vervat in de publicatien van 1863 (Gouvernementsbladen Nos. 16 en 17.)

In het laatst der maand Julij 1863, werd in Suriname ontvangen een in Nederland vastgesteld gewijzigd ontwerp, dit punt betreffende. Ter vermijding van verwarring, werd echter, op voordragt van het koloniaal Bestuur, magtiging verleend, om de reeds uitgevaardigde

publicatien voorloopig in werking te laten, wijl die een zeer gunstigen indruk hadden gemaakt en voor alsnog zeer goed werkten.

VERPLIGTING, DEN EIGENAREN EN DEN VRIJGEMAAKTEN OPGELEGD GEDURENDE DE EERSTE DRIE MAANDEN NA DE OPHEFFING DER SLAVERNIJ.

Aan de vrijgemaakten was tot 1 October 1863 de tijd gelaten om huurders te zoeken, zoodat zij niet verpligt waren vóór dat tijdstip contracten te sluiten.

Vrij algemeen bestond de vrees, dat deze bepaling van art. 30 der wet aanleiding zou geven om de vrijgemaakten aan lediggang en zwerverij te gewennen, en hoewel dit nu geen plaats vond in zoo hooge mate als men wel gevreesd had, zoo is het echter gebleken, dat de al te lange termijn van drie maanden geen gunstige uitwerking heeft gehad en dat die bepaling niet heeft gestrekt ter verzekering van eene gewenschte uitvoering der wet.

De redactie van het onderhavige artikel, die daartoe wel eenigzins aanleiding gaf, was dan ook oorzaak, dat verschillende belanghebbenden van gevoelen waren, dat voor de 4 dagen arbeid 's weeks, waartoe de vrijgemaakten gehouden waren, aan dezen daarvoor, boven de huisvesting, niets geen loon behoefde te worden betaald. Door het koloniaal bestuur werd echter, — op grond van het beginsel, dat vrijgemaakten niet dan tegen loon behoeven te arbeiden, — de bepaling gemaakt, dat het loon voor die 4 dagen arbeid zou bedragen $\frac{2}{3}$ van dat, vastgesteld bij het tarief van 1861 (Gouvernementsblad n°. 1).

BELASTING DOOR DE VRIJGEMAAKTEN OP TE BRENGEN.

De emancipatiewet schrijft bij art. 35 voor het heffen eener *jaarlijksche* belasting van de vrijgemaakten, die in de termen vallen om werkovereenkomsten te sluiten, ten bedrage van *f* 3 voor elken man en van *f* 1.50 voor elke vrouw, welke contracten hebben gesloten. Vermits verreweg het meerendeel der contracten eerst op 10 October 1863 is gesloten, achtte de gouverneur het natuurlijk, om deze belasting eerst te heffen over het jaar 1864.

Voor 1864 was geraamd eene som van *f* 38,750.—, te betalen door 15000 contractanten en *f* 5000.— door immigranten.

De contracten in Januarij 1864 gesloten, bragten het kohier dier

belasting, zonder dat daartoe door immigranten werd bijgedragen, reeds op *f* 41,000.—, waarvan:

voor de districten Boven- en Beneden-Suriname	*f*	4858.50
„ „ „ „ „ „ Para	„	5243.50
„ „ „ Beneden-Cottica en Matappica	„	8000.—
„ „ „ Boven- en Ben.-Commewijne en Commetewane	„	6475.50
„ „ „ Boven-Cottica en Perica	„	3306.00
„ „ „ Boven- en Beneden-Saramacca	„	2032.50
„ Nickerie	„	2350.50
„ Coronie	„	2143.50
„ het stadsdistrict met 3160 contracten	„	7120.—
te zamen	*f*	41,530.—

STRAFFEN OP HET NIET NAKOMEN DER OVEREENKOMSTEN.

Bij het verslag van den gouverneur zijn twee staten gevoegd, waaruit blijkt hoe dikwijls, en voor welke overtredingen door de commissarissen in de verschillende districten disciplinaire straffen zijn opgelegd aan vrijgemaakten gedurende de zes laatste maanden van het jaar 1863; en wel voor de volgende overtredingen:

	3e quartaal.	4e quartaal.	Totaal.
diefstal	102	129	231
opzettelijk werkverzuim	320	270	590
dronkenschap	16	16	32
onbetamelijk gedrag	111	142	253
verwijdering van de plantage zonder pas	72	44	116
vagabondage	36	23	59
feitelijk geweld	47	58	105
Totaal	704	682	1386

Tegen gezagvoerders van plantages werden vijfmalen wegens bekeuringen, de straf van boete uitgesproken en ééne actie werd ingesteld tegen eenen huurder van vrijgemaakten, wegens het niet behoorlijk betalen van het bedongen loon. Daarop volgde echter vrijspraak.

VERSTERKING VAN ZEE- EN LANDMAGT.

Tegen het tijdstip der emancipatie werd de landmagt tijdelijk versterkt met eene kompagnie mariniers, van ongeveer 200 man en nog 144 manschappen, bestemd voor het bataillon jagers, werden

in 1863 uitgezonden. Deze worden grootendeels ingelijfd bij het nieuw opgerigto korps marechaussées.

De zeemagt werd in 1863 gebragt op eene korvet met stoomvermogen, vier stoomflottille vaartuigen, en één schoener. Nog vóór het einde van 1863 verlieten echter de kompagnie mariniers, de korvet en twee der stoomflottille vaartuigen de kolonie weder toen het bleek dat rust en orde ongestoord waren gebleven.

POLITIE.

Bij de Koninklijke besluiten van 19 November 1862, n_{os} 99 en 100, (Gouvernementsblad 1863 n_o. 7) werd het politiewezen geregeld.

Bij het eerste besluit werd een korps maréchaussées in Suriname opgerigt, ter sterkte van 122 onderofficieren en manschappen, waarvan:

te Paramaribo 1 opperwachtmeester; 2 wachtmeesters; 8 brigadiers; 20 maréchaussées 1_e kl.; 20 maréchaussées 2_e kl.;

in de districten 13 brigadiers; 28 maréchaussées 1e kl.; 30 maréchaussées 2_e kl.

Dit besluit kwam met 1 Julij 1863 in werking.

Bij het tweede besluit waren een 20tal politieagenten aangewezen, doch dit besluit is, op voorstel van den gouverneur, niet in werking gebragt.

Eene aanzienlijke uitbreiding van het korps maréchaussée kwam den gouverneur daarentegen hoog noodig voor. Eene voorloopige versterking van dat korps met een 50tal manschappen is thans dan ook reeds bevolen.

Vooral in de districten blijkt de thans vastgestelde sterkte der politie onvoldoende te zijn, zoodat daarin waarschijnlijk nog verbetering zal moeten gebragt worden.

DAG DER EMANCIPATIE.

Door het gouvernement was alles voorbereid om dien merkwaardigen dag van 1 Julij 1863, op eene gepaste wijze te doen vieren. De uitschrijving van eenen algemeenen dank- en bedestond, het geven van saluten met geschut, het houden van godsdienstoefeningen bij de verschillende gemeenten, bleken daartoe de meest gepaste middelen te zijn. Alles liep in uitnemende orde rustig af. Dankuitingen van de vrijgemaakten, optogten met vlaggen, groene takken en bloemen en des avonds eenige danspartijen waren in de

de eerste dagen te Paramaribo de veernaamste teekenen der vreugde, die zich niet dan in uiterst gepasten vorm lucht gaf. (*)

Ook hier had vooral de goede invloed der Moravische broeders weder uitnemende vruchten gedragen. Zij hadden alles voorbereid om dien dag door de vrijgemaakten inzonderheid op eene godsdienstige wijze te doen vieren en zij lieten scherp toezien of aan die vermaning gevolg werd gegeven. Bij de strenge tucht, die onder dat kerkgenootschap heerscht, was dit van krachtige uitwerking.

„De 2e en 3e Julij" zegt de gouverneur „werden aan eenig openbaar vreugdebetoon gewijd. Scharen geëmancipeerden, met vlaggen, groene takken en bloemen, liepen juichende en zingende „langs de straten, bij herhaling zich voor het gouvernementshuis „vertoonende ten einde hunnen dank te uiten, en bij al dit gejoel, „waaraan geene verhindering hoegenaamd werd in den weg gelegd, „was niet de minste onordelijkheid te bespeuren, hetgeen te opmerkelijker is, wanneer men in aanmerking neemt, dat die menigte „bestond uit het meest beschaafde gedeelte der vrijgemaakten en „uit jongens en meisjes.

„Des avonds hadden er op verscheidene plaatsen danspartijen „plaats. En hiermede liep te Paramaribo alles af. Op den 4n was „alles weder stil.

„Ook in de buitendistricten heerschten eene gewenschte rust en „orde en werd de gewigtige gebeurtenis in dans en vrolijkheid „gevierd."

Aan de berigten der Moravische broeders opgenomen in het hiervoor genoemde Bijblad, ontleenen wij nog de volgende bijzonderheden, waarvan de mededeeling hier niet overbodig schijnt:

„Toen op den morgen van den 1n Julij de zon in al hare pracht „opging, verkondigden 21 kanonschoten, dat de dag der vrijheid „voor de slaven aangebroken was. De stad had het voorkomen van „eenen Zondagmorgen. Men zag niets dan vrolijke gezigten op de „straten, maar niets dat naar uitgelatenheid zweemde. Die elkander „tegenkwamen drukten elkaâr de hand en wenschten elkander geluk. „In alle kerken was ten half negen ure eene Godsdienstoefening „aangekondigd."

(*) Eene zeer uitvoerige en belangrijke beschrijving van de feestviering door de Moravische broeders gehouden en van de gebeurtenissen in de eerste dagen van Julij 1863 voorgevallen, vindt men in het Bijblad bij no. 7 van de *Berigten uit de Heidenwereld* van het Zendelinggenootschap te Zeist.

„Reeds ten 6 ure kwamen de eerste negers, in het wit gekleed, „in onze kerk en ten half 8 uro kon reeds niemand meor daarin „plaats vinden. Kwartier over achten ving ik (*) de Godsdienst-„oefening aan. — — —

— — — „Na de godsdienstoefening gingen de negers gezamentlijk „eerst naar den gouverneur, toen naar den procureur-generaal, „naar den gouvernements-secretaris en naar den commissaris, die „met de ten uitvoer legging van het Staatstoezigt is belast, en „spraken hunne hartolijke daukzeggingen uit, waarna zij het „Ko-„„ningslied" zoo als zij het noemen, op de wijze van het volkslied „„Wien Neêrlandsch bloed" aanhieven. Dit lied, door mij voor hen „in het Neger-Engelsch vervaardigd, is in waarheid een volkslied „geworden.

„Bij onze godsdienstoefening was zoo veel volk toegestroomd, „dat niet alleen de plaats vóór en de tuin achter de kerk vol „stonden, maar ook op de straat nog velen waren, die niet konden „hooren, wat er gesproken werd. Wij besloten daarom ook des „middags nog eene godsdienstoefening te houden en, hoewel wij „dit slechts aan weinigen konden bekend maken, toch was om „half drie de kerk reeds weder vol. — — —

„Ter naauwernood was ook deze godsdienstoefening geeindigd, „of de menschen kwamen reeds weder om het avondfeest, dat op „7 uro bepaald was, bij te wonen. Dit zou nu geene eigentlijke „godsdienstoefening, maar een op verlangen der negers aldus in-„gerigte *feestzang-stond* zijn. Er zou onder begeleiding der muziek „bij afwisseling door de schoolkinderen en door de gemeente ge-„zongen worden, om God te loven en te prijzen. Ook zou de kerk „tot eer van den Heer versierd en geïllumineerd worden.

„Zijne Exc. de gouverneur, de proc.-generaal en andere hooge „overheidspersonen verlangden ook dit feest bij te wonen. Dit zou „het meest schitterend punt van het feest zijn. Geen wonder dor-„halve, dat reeds anderhalf uur voor den bepaalden tijd, de kerk „letterlijk vol gepakt met menschen scheen, on nog honderden daar „buiten stonden. De kerk zag er in hare tooi, waarlijk fraai uit. „Met guirlanden versierd en met bloemvazen, waarvan er twee „waren die meer dan eene manshoogte bereikten, opgetooid; verlicht „met 270 kaarsen, waarbij de helder witte kleeding van de zich in het „schip der kerk bevindende gemeente zoo gunstig uitkwam, maakte „het geheel eenen bijzonder feestelijken indruk op den toeschouwer.

(*) De voorstander der Mor. broedergemeente in Suriname Th. C. van Calker.

„Toen de heer gouverneur en zijn echtgenoote ten 7 ure aan-„kwamen, nam de feestelijkheid een aanvang."

— — — „Tegen 8 ure liep het feest af. De menigte van vele „duizend menschen ging uiteen in eene treffende orde en stilte. „Allen gingen naar huis en de nacht was even zoo rustig als de „vorige. Over de stad rustte een vrede, die slechts van God komen „kon. Het is waarlijk eene groote en dankenswaardige zaak, dat „bij een zoo groot gedrang, alles, zonder eenige stoornis of eenig „ongeluk in volkomen orde is afgeloopen. Geen enkel policie-dienaar „is daarbij noodig geweest. Het was natuurlijk de pligt der Regering „geweest om gepaste maatregelen van voorzorg door de politie te „nemen, waartoe in beide nachten patrouilles door de stad gingen; „maar zij marcheerden door ledige straten, rustig en ongestoord „bij den helderston maanschijn." — — —

„Op den 2en en 3en Julij vertoonde zich nu ook de feestvreugde „naar buiten. Geheele scharen van jongelieden trokken met vlaggen „en groene takken door de straten en zongen en juichten. Op de „wijze der Negers zongen zij Spreuken, die zij op honderdvoudige „wijzen herhaalden en omzetten, welke meestal van zeer onschul-„digen aard waren, en betrekking hadden op de hun ten deel ge-„vallene verlossing uit de slavernij. Onwelvoegelijke en onzedelijke „dennen werden nergens vernomen. Nergens zag men een' beschon-„kene, en geene uitgelatene, wilde dansen werden gehouden."

In een later berigt (van den 17en Julij 1863) leest men nog het volgende:

„De feestviering is op alle posten evenzoo schoon en schitterend „geweest als in de stad, altijd in betrekkelijken zin tot de plaatsen. „Overal hebben wij getracht aan deze feesten een ernstig karaktor „te geven." — — —

„Met scharen stroomden de Negers overal ter kerke en, zooals „ik vernomen heb, hebben zij op de overige plantages, waar de „Broeders niet komen konden, op den 1en Julij zelf kerk gehouden, „des morgens en des avonds met gezang, bijbellezing en gebed. Slechts „op zeer weinig plantages heeft men gedanst en gespeeld. — — —

„Maar nu zal de proef komen. Het feest en de opgewekte stem-„ming zijn voorbij. Het dagelijksch leven met al zijne nuchterheid „is teruggekeerd. Zullen nu de Negers in hunne godvruchtige „stemming blijven? Zullen zij nu aan alle menschelijke verordeningen „onderdanig zijn om des Heeren wil?" — — —

„Gedurende de eerste dagen, die op den 1en Julij volgden, werd „er nergens gearbeid, het was vrije tijd. Toch waren de Negers

„niet losbandig of uitgelaten, maar zij bragten deze dagen in rust „en stilte door. Voor zooverre ik gehoord heb, verlangen de Negers „allen tegen Maandag den 6en Julij weder aan het werk te gaan. „Hier, in de stad, heeft men nergens voor te vreezen, een ge- „deelte der Negers is in hunne vroegere betrekkingen gebleven, „en zij dienen nu voor loon; anderen zijn vertrokken en zoeken „weder andere diensten. De stad heeft thans het voorkomen van „eene Europesche stad, ten tijde, waarop de verhuizing van knechts „en meiden plaats heeft. Op de plantages is de toestand iets „anders."

TOESTAND NA DE EMANCIPATIE.

Reeds spoedig nadat de werkzaamheden op de plantages moesten worden hervat, en wel op den 6en Julij, vertoonde zich op een aantal plantages, vooral in het distriet Beneden-Cottica, onwil bij de vrijgemaakten om voor het bepaalde loon te arbeiden en op vele plaatsen sloeg dat tot openlijk verzet over.

„Men scheen" zegt de gouverneur „zich langs den geheelen „regteroever der Commewijne van Alliance, aan den mond der „Matappica tot aan Resolutie, de laatste plantage aan den mond „der Suriname, verstaan te hebben. Op twee plantages, wier be- „volking zich tot dusverre altijd door rust en orde had gekenmerkt, „was de oproerige geest zelfs zoo groot, dat noch de tusschenkomst „van den op een dier beide plantages gevestigden Moravischen „zendeling, noch die van den districts commissaris en van de door „dezen ter adsistentie geroepen militaire magt, noch het arresteren „en aan het strafwerk plaatsen van eenigen hunner iets baatte.

„Verkeerde raadgevingen, opruijingen, wantrouwen jegens de „gezagvoerders, waartoe van sommige zijden ook wel aanleiding „gegeven werd, verkeerd begrip van hunnen nieuwen toestand, „overmoed vooral bij de jongeren, waren de voornaamste oorzaken „van dat verzet, hetwelk echter na een persoonlijk bezoek van „den gouverneur op een aantal der aan de beide oevers van de „Commewijne en Cottica gelegen plantages allengskens bedaarde, „ten gevolge van de door hem met behulp van een tolk, zonder „vertoon van eenige militaire magt, tot de onderscheidene magten „gevoerde toespraken, waarbij hij hunne regten en verpligtingen „trachtte voor te houden.

„Wel waren hun reeds vroeger door den districts-commissaris „daaromtrent inlichtingen verstrekt, maar, bij den zich zoo veler-

„zijds bij de vrijgemaakten openbarenden geest van wantrouwen, „wilden zij ze van de hoogste autoriteit zelve vernemen.

„Ondanks de hiervan verkregen gunstige resultaten, liet echter „de geregelde arbeid gedurende de eerste drie maanden ook zelfs „op sommige plantages, alwaar reeds gecontracteerd was, veel te „wenschen over.

Niet overal echter openbaarde zich dezelfde onwil, en in som- „mige districten, als in de Suriname, Beneden-Para, Saramacca en „Beneden-Commewijne, werden reeds spoedig na 1 Julij op onder- „scheidene plantages contracten gesloten. Op de meeste echter bleef „men daartoe tot in den aanvang van October onwillig, en werd „ook toen daartoe niet overgegaan dan na de herhaalde persoon- „lijke tusschenkomst des gouverneurs.

„Veel moeite kostte het, de meeste vrijgemaakten op de plan- „tage (te Paramaribo veroorzaakte dit weinige moeite, hoewel ook „daar aanvankelijk velen zich trachtten te onttrekken) tot het sluiten „van overeenkomsten te bewegen. De vrees zich te verbinden tot „gezetten arbeid en het verlies der twee vrije dagen schenen wel „overal de hoofdoorzaak te zijn."

Het sluiten van contracten bleef dan ook gedurende de drie eerste maanden nà den dag der vrijverklaring veel bezwaren ontmoeten en het geregelde werk in die overgangsmaanden liet ook zeer veel te wenschen over.

Ondanks alle ondervonden moeijelijkheden, waren toch tegen den 1en October, — den dag waarop het sluiten van contracten voor de vrijgemaakten verbindend werd — door verreweg de meeste geëmancipeerden werkovereenkomsten gesloten, en deze goede uitkomst was voornamelijk te danken aan de krachtige houding door het koloniaal bestuur aangenomen en aan de magtsvertooning daarbij ontwikkeld.

Daaromtrent wordt door den gouverneur in zijn verslag het volgende aangeteekend:

„Uitdrukkelijk was te kennen gegeven, dat strengelijk de hand „zou worden gehouden aan de bepaling, dat van 1 October af geene „vrijgemaakten op plantages of gronden zonder wettige overeen- „komst aan den arbeid mogten gehouden worden, en dat de plan- „tagemagten, welke onwillig bleven die overeenkomsten aan te „gaan, naar elders zouden worden overgebragt en te werk gesteld, „terwijl tot hunne vervoering, waar dit gevorderd mogt worden, „de noodige vaartuigen op onderscheidene punten gereed lagen en „ter voorkoming van verzet in verschillende districten oorlogsche- „pen geposteerd waren. Verscheidene tot nog toe tot het sluiten

„van contracten ongezinde planters, alsmede vele vrijgemaakten „haastten zich nu overeenkomsten te sluiten, de eersten om niet „al hun werkvolk te verliezen, de laatsten om niet naar andere „gedeelten der kolonie to worden vervoerd.

„En hoezeer er waren die zich aan die verpligting nog bleven „onttrekken, wier aantal echter, gelijk aanstonds zal worden aan- „getoond, op lange na niet zoo groot was als van sommige zijden „werd beweerd, zoo kan met genoegen worden gerapporteerd, dat „de werkbare magt behouden is gebleven voor den landbouw, en „het gouvernement, op zeer weinige uitzondering na, te zijnen laste „slechts gekregen heeft ouden, weezen, gebrekkigen en halfgebrek- „kigen. — — —

„De moeite tot het sluiten van werkovereenkomsten tot geregol- „den plantage-arbeid had, behalve aan de reeds vermelde oorzaken, „ook haar ontstaan te wijten aan de neiging der vrijgemaakten om „alleen, of wel bij verwanten, op kleine buiten cultuur zijnde grondjes „zich neder te zetten, en bij de afgelegenheid dier grondjes zich „aan het toezigt der districtsautoriteiten te onttrekken. Dat euvel, „hetwelk in het naburige Britsch-Guijana zulke verderfelijke ge- „volgen had en de vrijgemaakten aldaar geheel demoraliseerde, moet „ernstig worden tegengegaan, waartoe geene contracten worden „toegelaten dan op werkelijk in cultuur zijnde, tot huisvesting en ver- „pleging van vrijgemaakten behoorlijk ingerigte plantages of gronden."

Er werden dan ook tegen 1 October 1863 ruim 18,500 contracten gesloten.

De vrijgemaakten sloten niet allen contracten op de plantage waartoe zij vóór de emancipatie hadden behoord, maar een aantal gaf er de voorkeur aan zich eens op eene andere plantage te gaan verbinden. Zoo als men toen reeds voorzag hebben zich echter de meesten bij het op nieuw sluiten van contracten op 1 October 1864 naar hunne oude plantages terug begeven.

Het was gelukkig niet noodig, om vrijgemaakten, welke geene contracten zouden kunnen sluiten, op de gouvernements-plantages of bij werken van algemeen nut te werk te stellen.

Daardoor kon nu door het gouvernement reeds spoedig worden voorgesteld, om alle gouvernements-plantages te verkoopen, een maatregel waarvan de wenschelijkheid zich reeds lang had doen gevoelen, doch tegen de verwezenlijking waarvan tot nu toe zich onoverkomelijke bezwaren hadden voorgedaan. (*)

(*) Zoolang de slavernij bestond, was het o. a. niet mogelijk geweest, daar het gouvernement toch wel niet publiek slaven kon doen verkoopen.

Aan dit voorstel van het koloniaal bestuur werd na verkregen magtiging des konings dan ook reeds in September 1864 gevolg gegeven (*)

Over het algemeen is de gouverneur zeer te vreden over den stand van zaken. Worden er al klagten aangeheven over minder of minder geregeld werk der vrijgemaakten, dan men wel zou kunnen wenschen, van de andere zijde moet worden erkend, dat de schok zonder merkbare rustverstoring is doorgestaan, dat een groot gedeelte der vrijgemaakten hunne verpligtingen behoorlijk nakomt en vooral dat de algemeene toestand veel meer stof tot tevredenheid oplevert, dan men vóór de emancipatie had durven hopen.

De meeste klagten geven de vrijgemaakten beneden de vijftien jaren, die zich op zeer vele plantages door onwil en onbetamelijkheid kenmerken, hetgeen niet weinig vermeerderd wordt door de zucht der vrijgemaakte ouders om hunne kinderen aan den geregelden arbeid te ontrekken.

„Niet overal," zegt de gouverneur „wordt ook door de volwassenen „geregeld gearbeid; niet altijd kan, uit gebrek eener genoegzame „politiemagt, vooral in de buitendistricten, met genoegzamen spoed „en ernst door de districts-autoriteiten gehandeld worden. Het „sluiten van huwelijken is nog niet altijd een bewijs van toene- „mende zedelijkheid, maar valt daarop integendeel nog veel af te „dingen, terwijl heidensche en afgodend-ansen in den eersten tijd „na de emancipatie meer dan in de laatste jaren te voorschijn traden. „Eene wel is waar reeds lang vóór de emancipatie voorziene om- „standigheid, namelijk de ontzaggelijke duurte, waartoe de eerste „levensmiddelen sedert de afschaffing der slavernij gestegen zijn, „vooral vleesch, gevogelte, eijeren, groenten, bananen, is mede „van geene gunstige werking, want indien zij in sommige gevallen „welligt tot arbeid dwingt, geeft zij ook aanleiding tot diefstal, „vooral van bananen, (†) die zoo gemakkelijk uit te voeren en „zoo zelden te bewijzen is.

(*) De verkoop had in Suriname in het openbaar plaats en leverde de volgende buitengewoon hooge prijzen op:

Catharina-Sophia	*f* 146,000
Rosteoborg	„ 39,500
Zorg en Hoop	„ 33,100
Frederiksdorp	„ 28,500
Ephrata	„ 3,100
St. Germain	„ 4,200

(†) Het stelen van eetwaren, in het algemeen *kost* genaamd, vooral van bananen, is een groot euvel in Suriname en niet minder in Britsch Guijana. Hiertoe

„Zonder echter deze punten voorbij te zien, kan nogtans met vol ver-
„trouwen worden verklaard, dat de emancipatie tot dusver goed werkt
„en dat hare uitkomsten alle verwachtingen hebben overtroffen."

Bij het verslag zijn door den gouverneur uitvoerige staten gevoegd van den uitvoer van producten der kolonie Suriname gedurende het jaar 1863 en de twee eerste quartalen van 1864, waarbij nog is gevoegd eene opgaaf van producten, gemiddeld per jaar, gedurende de vijf jaren welke aan 1863 zijn voorafgegaan. (*)

Deze staat van verkregen producten kan echter nog niet als maatstaf eener juiste beoordeeling worden aangenomen omdat: althans de in 1863 verkregen suiker lang vóór de emancipatie en aldus door slaven op het veld was bearbeid.

Later zal men dus eerst op dien grondslag de juiste uitkomsten kunnen aanwijzen.

Uit een en ander blijkt dat er werd uitgevoerd:

gemiddeld per jaar gedurende de 5 jar. welke 1863 zijn voorafgegaan	pd. suiker.	pd. cacao.	pd. koffij.	pd. katoen.	gal. Melassie.	gal. Rum en Dram.
afgegaan . .	29,669,680	600,389	341,628	526,308	714,256	148,726
in 1863	27,366,364	615,922	281,540	372,155	625,183	123,732
in 1864	20,441,708	760,539	181,008	278,150	499,277	78,570

terwijl de volgende staat den uitvoer derzelfde hoofdproducten gedurende de laatste 10 jaren aangeeft:

STAAT van uit de kolonie Suriname uitgevoerde *suiker*, *cacao*, *koffij*, *katoen*, *melassie*, *rum* en *dram*.

Jaren.	pd. suiker.	pd. koffij.	pd. koffij.	pd. katoen.	gall. Melassie.	gall. Rum en Dram.
1855	33,869,401	232,271	459,638	1,030,309	830,182	124,765
1856	32,362,303	245,041	383,707	807,190	820,047	100,464
1857	31,896,993	354,844	716,649	556,023	854,924	112,267½
1858	25,168,103	361,337	134,101	775,059	629,290	118,628
1859	25,275,219	451,757	665,214	544,108	622,811	100,454
1860	33,376,667	507,465	488,069	561,680	870,173	167,610
1861	31,753,369	504,208	139,735	478,875	673,723	191,001½
1862	32,775,681	667,177	126,021	451,920	775,233	166,039
1863	27,365,364	615,922	281,540	374,165	625,193	123,732½
1864	20,441,708	760,539	181,008	278,160	499,277	78,570

wordt vooral bijgedragen door het bezwaar om op uitgestrekte gronden zoodanige diefstallen tegen te gaan, en door het denkbeeld, dat bij velen bestaat, dat zoodanige ontvreemding van kost geen misdrijf of geene schandelijke handeling is.

(*) Daarbij zijn in dit opstel nog gevoegd de sedert bekend geworden opgaven over de twee laatste quartalen 1864.

Het hoofdproduct, de suiker, leverde quartaalsgewijze op:

gemiddeld per quartaal in de laatste 5 jaren vóór 1863			7,417,420	Amst. pond.
	1e quartaal	1863	8,647,764	„ „
	2e „	„	9,729,900	„ „
	3e „	„	4,720,244	„ „
	4e „	„	4,267,456	„ „
	1e „	1864	5,931,694	„ „
	2e „	„	5,937,741	„ „
	3e „	„	4,828,142	„ „
	4e „	„	3,744,131	„ „

Een en ander wordt door den gouverneur in zijn verslag op de volgende wijze toegelicht:

„Neemt men de suiker tot maatstaf als hoofdproduct en het eenige „welks onmiddelijke opbrengst geforceerd kan worden door het „afmalen van onrijp riet en het verwaarloozen der cultuur, daar „toch cacao, koffij en katoen niet onrijp kunnen worden geplukt, „dan ontwaart men dat de uitvoer gedurende het eerstgenoomde „tijdvak gemiddeld per jaar bedroeg 29,669,680 ponden en ge„durende 1863, het emancipatie jaar, 27,365,364 ponden of slechts „2,304,316 ponden minder.

„Heeft wel eenig land onder gelijke omstandigheden eene der„gelijke uitkomst kunnen aanbieden? Men zal hiertegen wolligt „aanmerken, dat deze voordragt verkeerd is, want dat juist ge„durende de zes maanden der slavernij het grootste product ver„kregen is geworden, en wel 18,377,664 ponden, of ruim twee „derde gedeelten der geheele opbrengst van 1863. Dit kan niet „worden ontkend; maar aangezien onder gewone omstandigheden „de opbrengst van suikerplantages op het einde van het jaar het „grootst is, en een gemiddeld quartaal der jaren vóór 1863 slechts „nagenoeg 7½ millioen gaf tegen 9 millioen in elk der eerste „quartalen van 1863, dat in den gewonen regel minder dan 7½ „millioen had moeten geven, bewijst die aanmerking slechts hoe „men de toekomst heeft opgeofferd aan den schrik van het oogen„blik, die ongelukkiglijk niet zonder invloed op de latere productie „gebleven is.

„Hierbij moet worden gewezen:

„1°. op den achteruitgang der suikerplantages, waar, uit vrees „voor de toekomst, rijp en onrijp riet werd weggemalen om het „laatste product te verzekeren dat men er nog van dacht te be„komen vóór zij verkocht of gesloopt zouden moeten worden, ten

„gevolge waarvan alles in onkruid opgroeide en de gewone nieuwe „aanplantingen achterwege bleven;

„2°. op de drie overgangsmaanden van 1 Julij tot 1 October, „toen weinig gearbeid is en nog vele maar voortwerkten om „de zaak vooreerst slechts gaande te houden, maar zonder ver-„trouwen op de toekomst;

„3°. eindelijk, toen dat vertrouwen met de maand October begon „te herleven, op de verhuizing van vrijgemaakten, waardoor som-„mige plantages zonder werkvolk bleven, terwijl, hoezeer anderen „in de gelegenheid werden gesteld arbeiders te bekomen, het resul-„taat van dien meerderen arbeid zich nog weinig doet gevoelen. „En toch ontwaart men uit denzelfden staat, dat elk der beide „eerste quartalen van 1863 nagenoeg *zes millioen pond suiker* voor „den uitvoer opgeleverd heeft.

„Eene niet geheel van grond ontblootе aanmerking is deze, dat „uit het vorenstaande nog geen juiste gevolgtrekking kan worden „gemaakt, wijl het tot dusver gemalen riet *gedurende de slavernij* „geplant is en de vermindering van productie zich sterker zal doen „gevoelen tegen den tijd, dat onder gewone omstandigheden het „riet (hetwelk in den regel eerst 14 à 18 maanden na de aanplan-„ting wordt afgemalen) naar den molen zoude moeten worden ge-„bragt, dat men *na* 1 *Julij* had moeten, doch niet heeft kunnen „planten. De ondervinding zal leeren wat hiervan is. Nu kan echter „op de gelukkige omstandigheid worden gewezen, dat vele plan-„tages zijn overgegaan in handen van alhier gevestigde eigenaren, „die, de toekomst niet uit het oog verliezende, de cultuur met „ijver behartigen en bevorderen en ook reeds zelfs uitgebreid hebben.

„In ieder geval toont de overgelegde staat uitkomsten aan zóó „gunstig, als voorzeker niemand van het eerste jaar der emanci-„patie had durven verwachten."

Eene andere gelukkige omstandigheid, waarvan de juistheid wordt gestaafd door eenen bij het verslag overgelegden staat, is, dat een aantal plantages in den regel voor hooge prijzen zijn verkocht en nagenoeg allen zijn gekomen in handen van in de kolonie gevestigde eigenaren, hetgeen om vele redenen op de toekomst der kolonie van nuttigen invloed belooft te zijn. (*)

Van de 95 plantages en gronden, welke in dien staat worden

(*) Het is algemeen bekend, dat de ongunstige toestand waarin Suriname in de laatste 30 jaren verkeerde, voornamelijk wordt toegeschreven aan de afwezigheid der eigenaren, het zoogenaamde *absenteïsme*.

opgenoemd als verkocht van 1 Julij 1862 tot 1 Julij 1864, — en van welke 54 aan in Suriname wonende en 41 aan buiten 's lands gevestigde personen behoorden — kwamen door den verkoop 82 in handen van binnen de kolonie gevestigde en slechts 13 in handen van buiten 's lands gevestigde eigenaren.

Hoogst opmerkelijk is het, dat zich sedert de indiening van des gouverneurs verslag en vooral sedert den 1en Julij 1864, hoe langer hoe meer lust schijnt voor te doen, om plantages voor somtijds zeer hooge prijzen aan te koopen, zoodat er thans nà de emancipatie voor verscheidene plantages hoogere prijzen zijn besteed, dan vroeger daarvoor met de slaven, en dus met de tegemoetkomingssom daarbij werd geboden. Daaruit zou men althans mogen afleiden, dat er bij de belanghebbenden in de kolonie vertrouwen in de toekomst heerscht. Daarentegen worden dikwijls in enkele nieuwsbladen zeer onrustbarende tijdingen uit de kolonie vernomen, welke weder in andere berigten als overdreven worden geschetst.

Het is thans nog niet wel mogelijk de toekomst van Suriname te voorspellen, doch hoe dit ook zij, alles te zamen genomen, kan het niet worden geloochend, dat in het algemeen en althans zeker wat het behoud van rust en orde betreft, de uitkomst der emancipatie in Suriname buiten verwachting gelukkig moet genoemd worden. (*)

Daarvoor moet in de eerste plaats dank worden geweten aan de menschkundige wijze waarop deze groote maatregel is uitgevoerd door den gouverneur van Suriname, de heer R. F. van Lansberge, die dan ook als dankbetuiging voor die gewigtige diensten door den koning is benoemd tot kommandeur der orde van den Neder landschen Leeuw.

Wij achten het niet ondienstig dit overzigt van de uitvoering der emancipatiewet in de kolonie Suriname te besluiten met eene aanhaling van het slot van het rapport van den gouverneur waar deze, hulde brengende aan de Moravische broedergemeente, (†) het volgende aanteekent:

(*) Met 1 Januarij 1866 is het nieuwe Regeringsreglement in Suriname ingevoerd. Er bestaat gegronde hoop, dat die maatregel gunstig op de toekomst van die belangrijke Nederlandsche kolonie zal werken.

(†) De groote verdiensten der Mor. Broedergemeente zijn steeds door de Regering erkend en op hoogen prijs gesteld. In de opvolgende koloniale verslagen komen deswege uitvoerige mededeelingen voor. Genoeg zij het er hier op te wijzen, dat niet minder dan 28000 personen — voor verre het grootste gedeelte vrijgemaak-

„De opnamo bij het oind van dit verslag van een gedeelte uit „het jaarlijksch rapport der voorstanders van do Moravische broeder-„gemeente, wolko ijverige zendelingen gerekend worden meer in „don geest van het volk door te dringen, waarmede zij dagelijks, „ja elk oogenblik van den dag in aanraking komen, wordt niet on-„belangrijk geacht:

„„Het is aan geenon twijfol onderworpen, dat de afschaffing der „„slavernij heilrijken invloed zal uitoefenen op de zedelijko en maat-„„schappelijko beschaving der negers, alhoewel hot ook niet kan „„ontkend worden, dat in do vrijheid eeno verzoeking opgesloton „„ligt tot hoogmoed en losbandigheid. Grooten vooruitgang zal „„men in den korten tijd, die sedert de afschaffing der slavernij „„verloopen is, niet verwachten; evenwel een begin van vooruit-„„gang is onmiskonbaar.

„„De werkzaamhedon op de plantages gaan geregeld voort; het „„is gebleken dat do negers van geregelden arbeid niet zoo af-„„keerig zijn, als men veelal beweerd heeft.

„„Hun aanvankelijko afkeer tegen werkovereenkomsten was daaruit „„voortgevloeid, dat zij de bedooling or van weinig of niet be-„„grepen en hunne denkbeeldon door verkeerdo uitleggingen en „„valseho geruchton verward werden. Het Staatstoezigt, met do „„verpligting tot geregelden arbeid, zal hen aan dezen nog meer „„gewennen en do tijd hen leeren het voordeeligo er van in te zien.

---

tan — aan hunna zorgen zijn toevertrouwd, min of meer geregeld godsdienstig en schoolonderwijs van hen ontvangen en ondar veelal strenga tucht staan.

De ta 's Gravenhage gevestigda Maatschappij tot uitbreiding van het Christendom onder da inlandseha bevolking in de kolonia Suriname, heeft door het, sedert hara oprigting in 1829, jaarlijks beschikbaar stellen van aanzienlijke sommen, da taak der Moravische Broeders zeer in de hand gewerkt en verligt. Het aantal leden der Mor. Broedergemeenta in Suriname bedroeg in 1829 slechts 2000 en thans 28000. Die cijfers spreken duidelijk.

Door hen, die verlangen meer te weten omtrent de gunstiga werking der Moravische Broeders in Suriname en omtrent deze maatschappij, kunnen met vrucht worden garaadpleegd de verslagen der voormelde maatschappij en da hoogst belangrijke mededeelingen deswege verstrekt, o. a. op bl. 63 en volg. van het reeds hiervoren genoemda werk: *Iets over de emancipatie der slaven door eenen voormaligen bewoner der kolonie Suriname.*

Da schrijver, da heer G. S. da Veer, honorair Staatsraad, thans Erevoorzitter, vroeger Voorzitter dier maatschappij, heeft gedurenda vele jaren da belangen der kolonia Suriname, zoowel in officiele als in andere betrekkingen zeer behartigd, an ook door menig nuttig geschrift da emancipatiequestia veel toegelicht an bevorderd.

4

„„Met het sluiten van wettige huwelijken is onder de geëman-„„cipeerden in sommige districten een veelbelovend begin gemaakt, „„veelbelovend, omdat daardoor de grond gelegd wordt tot een „„geregeld familieleven, en omdat men wel verwachten mag, dat „„dit voorbeeld door anderen zal gevolgd worden.

„„De belangstelling in het godsdienstig onderwijs is bij de plantage-„„negers sedert de afschaffing der slavernij niet verminderd en „„hunne gehechtheid aan de kerk niet verzwakt; de leeraren zijn „„hun op de plantages even welkom, en hunne godsdienstoefeningen „„en catechisatien worden even talrijk bezocht als in den tijd der „„slavernij.

„„Van de andere zijde treden de heidenen thans met hunne „„afgoderij ook veelal meer te voorschijn.""

Het verslag eindigt met de volgende hoogst merkwaardige woorden:

„En hiermede kan dit verslag worden besloten.

„Dit alleen zij nog herhaald. Om de tot dusver van de emanci-„patie verkregen gunstige uitkomsten meer en meer te doen toene-„men en haar in de toekomst tot heil voor de kolonie te doen „strekken, worden volstrekt gevorderd de krachtige handhaving van „*het staatstoezigt* en de krachtige bevordering der *immigratie van* „*arbeiders*. Zonder *staatstoezigt*, althans gedurende de eerste jaren „ná de emancipatie, en zonder *immigratie van arbeiders*, loopt de „toekomst der kolonie groot gevaar."

II. CURAÇAO EN ONDERHOORIGE EILANDEN.

De omstandigheid, dat bij de wet van 8 Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 165) houdende opheffing der slavernij op de eilanden *Curaçao*, *Bonaire*, *Aruba*, *St. Eustatius*, *Saba* en *St. Martin*, ten gevolge van in het oorspronkelijk ontwerp der Regering aangebragte amendementen, geen staatstoezigt voor de vrijgemaakten is voorgeschreven, maakte de uitvoering van die wet op de eilanden veel minder omslagtig en bezwarend dan in *Suriname*. De taak van het koloniaal bestuur werd daardoor hoofdzakelijk beperkt tot het behoorlijk regelen en uitbetalen der tegemoetkoming en tot de zorg voor het behoud van rust en orde.

In verband met die wijziging, is dan ook bij art. 26 dier wet bepaald, dat slechts eenmaal vóór 1 Augustus 1864 aan de Staten-Generaal een verslag moet zijn ingediend omtrent de uitvoering aan die wet gegeven.

Dit verslag (*) is den 10en Mei 1864 door den gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden gedagteekend.

Ofschoon nu, naar het voorschrift der wet, volstaan is met het indienen van dit ééne verslag omtrent de uitvoering aan de emancipatiewet gegeven, zal zich voor de Regering nog telken jare, bij de indiening van het jaarlijksch verslag omtrent het beheer en den toestand der kolonien, de gelegenheid voordoen, om bijzonderheden mede te deelen aangaande de vrijgemaakten.

De bovengenoemde emancipatiewet werd afgekondigd:

Op Curaçao	den	30en	September	1862.
„ Bonaire	„	7en	October	„
„ Aruba	„	9en	„	„
„ St. Eustatius	„	21en	„	„
„ Saba	„	18en	„	„
„ St. Martin	„	24en	„	„

Op last van het bestuur werd op Curaçao eene Engelsche vertaling der wet in druk bezorgd. Deze werd zoodra mogelijk gezonden naar, en verspreid op de drie laatstgenoemde eilanden, alwaar het Engelsch de algemeene taal is en ook door de negers wordt gesproken. Op verzoek van den gouverneur, werden op de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba, alwaar alle slaven de Roomsch-Katholijke godsdienst belijden, door den bisschop Kistemaker de slaven aangespoord, om in hun rustig gedrag voort te gaan en om zich door voortdurende arbeidzaamheid en ordelijkheid de vrijheid, welke hun den 1en Julij zoude worden verleend, waardig te toonen.

De tijding der vrijverklaring werd overal met blijdschap vernomen door de slaven, welke dan ook rustig aan den arbeid bleven. Zelfs op St. Eustatius, alwaar sedert het begin van 1862 onrustige bewegingen plaats grepen, bragt die tijding kalmte en herstel der rust te weeg.

Zoowel op Curaçao, als op St. Eustatius kwamen, ná de afkondiging der emancipatiewet, verscheiden voortvlugtige slaven uit eigen beweging terug.

Ná de afkondiging der wet hebben nog op Curaçao 27 en op Bonaire 28 manumissiën van slaven plaats gehad. De laatsten waren meestal gouvernementslaven. Al deze manumissien hadden plaats tegen afkoop, hetgeen nog al vreemd is, vermits toch de

(*) Door den Minister van Kolonien, bij brief van 22 Junij 1864 aan de 2e Kamer der Staten-Generaal ingezonden.

daartoe in Suriname bestaande aanleiding, — de ontheffing van het Staatstoezigt — op de eilanden niet aanwezig was.

REGELING VAN DE VASTSTELLING EN UITBETALING DER TEGEMOETKOMING.

Overeenkomstig art. 3 der emancipatiewet werden ingeleverd, binnen dertig dagen na de afkondiging:

Op Curaçao	725	borderellen	van	aangifte	voor	6886	(*)	slaven
„ Bonaire	35	„	„	„	„	161		„
„ Aruba	83	„	„	„	„	493		„
„ St. Eustatius	65	„	„	„	„	1138		„
„ Saba	117	„	„	„	„	730		„
„ St. Martin	105	„	„	„	„	2254		„

Bovendien werden op Curaçao voor de belanghebbenden, welke zulke hadden verzuimd, nog opgemaakt 65 borderellen voor 165 slaven, zoodat er aldaar in het geheel 6958 werden aangegeven.

VERIFICATIE.

Bij de beschikking van den gouverneur van 16 April 1863, n° 256, werden, zoowel voor elk district op Curaçao, als voor elk der onderhoorige eilanden in het bijzonder, verschillende commission benoemd, welke, volgens de voorschriften der wet de borderellen van aangifte zouden verifieren met de aanwezige slaven. Die commissien op de onderhoorige eilanden werkzaam onder toezigt en naar aanwijzing van de gezaghebbers, werden allen bijgestaan door geneeskundigen waartoe, bij gebrek aan burgerlijke personen, ook officieren van gezondheid van de landmagt en van de zeemagt werden aangewezen.

CURAÇAO.

Voor ieder der vijf districten, waarin Curaçao is verdeeld bij het Kon. besluit van 16 Januarij 1863, n°. 113, werd eene afzonderlijke commissie van verificatie benoemd. Op dat eiland had de verificatie zoowel op de plantages als in de stad plaats van den 4en tot den 11en Mei 1863. Van de 6958, voor tegemoetkoming in aanmerking gebragte slaven, werden er 6677 aanwezig bevonden en goedgekeurd. Bovendien moest nog betaald worden voor 8 andere slaven, die om verschillende redenen wel niet bij de verificatie

(*) Daaronder waren er 93 als voortvlugtig aangegeven.

tegenwoordig waren, doch die toch volgens de bepalingen der wet voor tegemoetkoming in aanmerking kwamen.

Één geverifieerde slaaf werd sedert nog gemanumitteerd, terwijl zooals reeds is gezegd, vrooger sedert de afkondiging der wet nog aan 27 slaven vrijbrieven waren uitgereikt.

Geene slaven werden op Curaçao besmet bevonden met de in de wet genoemde ziekten, als lepra enz., waardoor het regt op tegemoetkoming werd verbeurd.

In het geheel kwamen 6684 slaven op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking. Een aantal van 67 gouvernementsslaven was daaronder niet begrepen.

BONAIRE.

Op Bonaire had de verificatie plaats den 9en Mei 1863.

Van de 161 opgegeven slaven werden er 151 goedgekeurd.

1 was sedert de indiening der borderellen overleden,

1 was sedert gemanumitteerd,

4 waren sedert jaren als ontvlugt bekend, en de overigen waren op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking gebragt en geverifieerd.

Op Bonaire waren sedert de afkondiging der wet nog 28 meest gouvernementsslaven gemanumitteerd.

Behalve de particuliere slaven bevonden zich aldaar nog 607 gouvernementsslaven.

ARUBA.

De verificatie op Aruba had eveneens plaats op den 9n Mei 1863.

Van de 493 opgegeven slaven waren er 19 niet aanwezig, waarvan er 6 op Curaçao voor tegemoetkoming in aanmerking waren gebragt.

474 slaven werden dus voor tegemoetkoming goedgekeurd.

Er waren bovendien 6 gouvernementsslaven.

ST. EUSTATIUS.

De verificatie op St. Eustatius had plaats van den 18n tot den 21n Mei 1863.

Van de 1138 aangegeven slaven werden 1120 aanwezig bevonden, doch daarvan werden er afgekeurd 13 als lepra, en 20 als met elephantiasis besmet verklaard.

Er werden dus 1087 slaven goedgekeurd.

SABA.

De verificatie op Saba had plaats den 26n Mei 1863.

Van de 730 aangegeven slaven waren er 704 aanwozig; daarvaa werden 700 goedgekeurd, zijnde 1 met lopra en 3 met elephantiasis besmet verklaard.

ST. MARTIN.

De verificatie op St. Martin had plaats van 1 tot 4 Junij 1863.

Van de 2254 aangegeven slaven waren slechts 1465 aanwezig, van welkea 1453 als gezond werdon goedgekeurd; 11 waren besmet met lepra, 1 met elephantiasis.

Behalve deze 1453 goedgekeurde slaven is op St. Martin nog tegemoetkoming toegekend voor 425 anderon, dio met vergunning van hunne meesters afwezig waren en van wier aanwezen overtuigend was gebleken ten genoege van den gezaghebber

Bovendiea was daarbij voorgeschreven het nemen van alle maatregelen, welke konden strekkoa om te voorkomen, dat voor denzelfden slaaf geen tweemaal tegemoetkoming gegeven zou kunnen worden.

De zorg voor de geregelde uitbetaling der tegemoetkomingsgelden aan de belanghebbenden op Curaçao, Aruba en Bonaire werd door den gouverneur opgedragen aan eene commissie, onder voorzitterschap van den admiaistrateur van financien. Op de overige eilanden werden door de gezaghebbers zoodanige commissien benoemd.

Noch op Curaçao, noch op een der andere eilanden word eenig verzet aangeteekend tegen de ter visie gelegde staten van tegemoetkoming.

BEDRAG DER TEGEMOETKOMING.

Met uitzondering van St. Martin, — alwaar de eigenaren geprotesteerd hebben en allen weigerden de toegestane tegemoetkoming van *f* 30 per hoofd aan te nemeń — heeft de uitbetaling der tegemoetkomingsgeldon op alle eilanden tegen *f* 200 per hoofd met den meesten spoed en geregeld plaats gehad, zooals dit blijkt uit den volgenden staat:

	aan wissels	aan specie	Totaal	uit te betalen bedrag	onuitbetaald gebleven
op Curaçao, tot 1 Mei 1864	1,037,685	254,667.75	1,292,352.75	1,336,800	44,447.25
„ Bonaire „ 1 April „	13,200	15,800	29,000	30,200	1,200
„ Aruba „ „ „ „	40,800	55,220	96,000	96,300	280
„ St. Eustatius „ „ „ „	170,600	47,000	217,600	217,600	
„ Saba „ „ „ „	85,200	56,800	142,000	143,200	1,200
	1,347,485	429,487.75	1,776,972.75	1,824,100	47,127.25

Van do uit Nederland gezonden specie ten bedrage van f 500,000 was den 10n Mei 1864 nog voorhaaden f 70,512.25.

Reeds vóór do aanaoming der emancipatiewetten door de eerste kamor dor Staten-Generaal, had do generaal-majoor R. F. Baron van Raders, oud-gouvernour van Suriname, die vroeger ook als gouvoraeur van Curaçao van zoer nabij bekead was met de belangon dor West-Indische eilanden, door adressen ea brochures ten krachtigste geprotesteerd tegen do aanneming van het amendement van den heer van Bosse, waarbij do togemoetkoming voor slaven op St. Martin van f 150 per hoofd werd teruggebragt tot f 30. Ofschoon deze herhaalde eu onvermoeido pogiagen in het belang dor ongelukkig bedeeldo eigenaren op St. Martin niet mogten leidon tot het aanvankelijk gewenschte govolg, de afstemming der wet door do Eersto Kamer, zoo kwam men toch later op eene andero wijze tot een, zoo niet geheel, dan toch belangrijk herstel. Nadat de Regering, daartoe uitgenoodigd, had verklaard, dat zij geene stappen zou doen om het cijfer der tegemoetkoming voor de eigenaren op St. Martin te verhoogen, zond de thans overleden heer S. Cool, toen lid van de Tweede kamer der Staten-Generaal, bij brief van 18 Februarij 1864, mede namens zijn medevoorstellers, aan de Tweede Kamor dor Staten-Generaal een wets-ontwerp in „tot aanvulling dor tegemoetkoming aan de slaveneigenaren op „het eiland St. Martin (N. G.)" In de daarbij behooronde memorie van toelichting wordt de zaak uitvoerig uiteengezet.

Door de beide kamers der Staten-Generaal werd dit ontwerp. — waarbij de tegemoetkoming van f 30 tot f 100 per hoofd werd verhoogd, — aangeaomen en ook door den Koniag bekrachtigd, zoodat het als wet van 5 Julij 1864, onder n°. 83 in het Staatsblad word afgekoadigd.

BEHEER DER DISTRICTEN.

Het Koninklijk beslnit van 16 Januarij 1863, n°. 113, waarbij het eiland Curaçao is verdeeld in vier buitendistricten en in 1 stadsdistrict, werd afgekondigd (Publicatieblad, n°. 11) en de districtscommissarissen, zoowel op Curaçao als op St. Eustatius, en de ambtenaar met de functien van districtscommissaris belast op St. Martin, werden benoemd met ingang van 1 Mei 1863.

De noodige verordeningen tot regeling van hunne regterlijke bevoegdheid, tot vaststelling van hunno instructien, tot wering van

lediggang en zwerverij enz., allen bij Koninklijke besluiten vastgesteld, worden afgekondigd en in werking gebragt.

De vier buitendistricten op Curaçao worden voorzien van het noodige politiepersoneel en overal werd de noodige magt verdeeld, om, zoo onverhoopt en tegen verwachting, eenige ernstige ongeregeldheid mogt plaats hebben, die terstond te keer te kunnen gaan.

Door de zorg van de districtscommissarissen werden de slaven ingeschreven in de bij de wet bedoelde registers en werden hun geslachtsnamen toegekend.

Aan iederen vrij te maken slaaf werd daarvan het vereischte bewijs afgegeven, waaruit met het nummer van inschrijving, de naam, de voornamen en datum van geboorte of wel de vermoedelijke ouderdom blijkt.

2. HUWELIJKEN.

Het gouvernement verschafte den vrijgemaakten de ruimste gelegenheid, om kosteloos, zoowel in de stad als in de buitendistricten huwelijken te kunnen voltrekken. Aanvankelijk werd daarvan echter weinig gebruik gemaakt.

Daaromtrent wordt nog door den gouverneur in zijn verslag het volgende medegedeeld: „De zucht om bij die plegtigheid niet minder „sierlijk gekleed voor den dag te komen dan de vermogenden, „scheen eenen nadeeligen invloed uit te oefenen. Thans worden „echter meer huwelijken onder de vrijgemaakten gesloten, en alles „wat eenigzins doenlijk is wordt in het werk gesteld om hen „daartoe aan te moedigen, zoodat met grond de verwachting mag „worden gekoesterd, dat zij zich meer zullen onderwerpen aan „den band, waarop de zedelijkheid en het welzijn, zoowel van het „huisgezin als van de maatschappij steunen.

„Op Bonaire werden onder de vrijgemaakten vele huwelijken „gesloten.

„Op Aruba echter waren er nog weinig huwelijken door de vrij„gemaakten aangegaan; volgens den gezaghobber was ook dáár de „zucht tot sierlijk kleeden een groote hinderpaal.

„Op St. Eustatius was het almede ten opzigte van de huwelijken „niet gunstig gesteld."

3. SCHOOL- EN GODSDIENSTIG ONDERWIJS.

De scholen, welke op de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba,

zoowel van gouvernementswege als van wege de geestelijke zusters van liefdadigheid reeds vóór de emancipatie bestonden, verkeerden in voldoenden staat en het onderwijs aldaar werd ook toen reeds aan de slaven verstrekt. Door de goede zorgen der Roomsch Katholijke geestelijken gesteund, werden de schoolgebouwen, zooveel noodig met hulp van het bestuur, vergroot en ook de toelagen door het Koloniaal bestuur daaraan verleend, werden verhoogd. Op St. Martin en St. Eustatius werd het godsdienstig- en schoolonderwijs, even als vroeger, gegeven door de Methodisten zendelingen.

Het getal schoolgaande kinderen bedroeg:

Op Curaçao	341,	waarvan 69 op de 3 landscholen en 272 op de scholen der R. K. zusters van liefdadigheid;
„ Bonaire	61,	
„ Aruba	30,	
„ St. Eustatius	16,	
„ St. Martin	144.	

Op Saba was ter zake nog niet veel geregeld, daar alle pogingen tot nog toe niet hebben kunnen leiden tot het bekomen van eenen godsdienst-leeraar, die tevens als onderwijzer kan optreden.

De Roomsch-Katholijke geestelijke was aldaar echter met ijver werkzaam, voor zoover zijne krachten reiken.

ONDERSTEUNING VAN HULPBEHOEVENDEN EN VERPLEGING VAN ZIEKEN.

Voor zooveel tot uitvoering van art. 23 der wet (*) noodig was, werd daarin door het bestuur voorzien, waarbij in beginsel werd aangenomen, dat de verpleging en de te verleenen hulp zou geschieden bij uitbesteding aan geschikte personen, terwijl de weezen werden geplaatst bij zoodanige lieden die hun eenig ambacht of nuttig handwerk kunnen leeren.

Op die wijze werden verpleegd, op Curaçao 94, op Bonaire 6, op Aruba 2, op St. Eustatius 58, op Saba 18 en op St. Martin 64 hulpbehoevenden.

De kosten voor het koloniaal bestuur bedroegen ongeveer *f* 11,500 's jaars.

(*) luidende: „Het bestuur belast zich zooveel noodig met de huisvesting en „verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden."

ZEE- EN LANDMAGT.

Het kwam niet noodig voor de zee- of landmagt, met het oog op de vrijverklaring der negers, to versterken, en daar geene rustverstoring heeft plaats gehad, bleek het gelukkig, dat die zienswijze volkomen juist was.

POLITIE.

De zamenstelling der politie word op nieuw geregeld bij Koninklijk Besluit van 30 September 1862, N°. 85, en daarbij werd het korps marechaussées tijdelijk versterkt. Op elk eiland werd eene brigade marechaussée geplaatst en in elk der 4 buitendistricten van Curaçao, werd 1 brigadier en 8 marechaussées gestationneerd.

Volgens dat besluit, afgekondigd als Publicatie van 1863, no. 20, was de brigade marechaussée aldus verdeeld op de verschillende eilanden:

	Wachtm.	Brigad.	Marech. 1e kl.	Marech. 2e kl
Curaçao	1	7	31	32
Bonaire	"	1	8	2
Aruba	"	1	3	2
St. Eustatius	1	1	5	6
Saba	"	1	"	3
St. Martin	1	1	5	6
	3	12	47	51

Op Curaçao waren er van de 63 marechaussées 31 slechts *tijdelijk*.

DAG DER EMANCIPATIE.

De 1e Julij 1863 werd op de eilanden Curaçao, St. Eustatius en St. Martin, met saluutschoten begroet. Eene proclamatie van den gouverneur werd afgekondigd en bij de godsdienstoefening in de kerken voorgelezen.

Door den gouverneur wordt ter zake in zijn verslag het volgende vermeld:

„Eene proclamatie, waarbij ik aan de vrijgemaakte bevolking „geluk wensehte met de groote weldaad haar door de vaderlijke „zorg des Konings geschonken, en het vertrouwen uitdrukte, dat „zij zich door een ordelijk en rustig gedrag en door arbeidzaam„heid hot verkregen voorregt waardig zondo betoonen, werd openlijk „afgekondigd en in de kerken der gemeenten, waartoe de vrijge„maakten behoorden, afgelezen. In al die kerken werd plegtige

„godsdienstoefening gehouden, die door de vrijgemaakten met stillen „ernst en diepen eerbied word bijgewoond.

„Na de godsdienstoefening kwamen zij in grooten getale en in „geregelden optogt bij mij, om hunnen dank te betuigen voor de „hun door de Regering geschonken vrijheid. Hetzelfde had ook op „de onderhoorige eilanden bij de gezaghebbers plaats.

„De blijdschap was uitbundig en bepaalde zich niet alleen tot de „vrijgemaakten, maar was ook onder de reeds vrije bevolking alge-„meen. Zij gaf zich lucht in allerlei vreugdebedrijven: er werden „optogten gehouden, vergezeld van muziek en versierd met vlaggen; „dansende groepen doorkruisten zingende en jubelende de straten; „allerwege heerschten vrolijkheid en gejuich, en de naam van onzen „geëerbiedigden Koning Willem III was met innige dankbaarheid „op aller lippen, in gezangen en gesprekken.

„Zoo duurde het eenige dagen voort; allengs bedaarden echter „de geestdrift en opgewondenheid en kwam men tot de vorige „kalmte terug.

„De houding der vrijgemaakten in die dagen verdient allen lof; „nergens werd eenige ongeregeldheid bedreven of de openbare rust „verstoord, nergens sloeg de vreugde tot baldadigheid over. Alles „bleef binnen de perken van betamelijkheid. Ook na dien tijd zijn „de vrijgemaakten rustig en ordelijk en hun gedrag laat in dit „opzigt niets te wenschen over."

TOESTAND NA DE EMANCIPATIE

Omtrent de neiging der vrijgemaakten tot geregelden arbeid, zegt de gouverneur in zijn verslag het volgende:

„Heb ik met genoegen loffelijke melding gemaakt van het vreed-„zaam gedrag der vrijgemaakten, ik moet tot mijn leedwezen een „minder gunstig oordeel uitspreken over hunnen ijver en hunnen „lust tot gezetten arbeid.

„Zij deelen over het algemeen in het gebrek, dat ook steeds „de vrije negerbevolking in deze kolonie heeft gekenmerkt, namelijk „gebrek aan besef van gehoudenheid tot nakoming hunner ver-„pligtingen. De arbeiders op de plantages en de dienstboden in de „stad verlaten menigwerf op het onverwachtst, zonder waarschu-„wing, ja zelfs heimelijk hunne dienst, zonder daarvoor reden te „hebben.

„Nooit loon te goed hebbende, maar integendeel doorgaans „voorschot schuldig zijnde, treft hen de straf niet van verbeurte

„van loon, die op zoodanige handelwijze gesteld is. Hetgeen op „het gegeven voorschot nog verschuldigd mogt zijn, moeten de „hunrders bovondien verliezeu, omdat zij van die geringe sommon „de kosten niet kunnen maken om de zaak voor den regtor te „brengen, en bij verkrijging van een regterlijk vonnis don veroor- „deelde in apprehensie te doen stellen; deze wijze van executie „toch zou noodzakelijk zijn, daar de veroordeelden niets bezitten „waarop verhaal kan worden uitgeoefend, maar bij apprehensie „zoude de geappreheudeerde ten koste van den crediteur moeten „worden onderhouden. Niettemin noodzaken het gebrek aan arbei- „ders en dienstboden en de verlegenheid, die daarvan het gevolg „is, de hunrders aan de eischen van vooruitbetaling of voorschot „toe te geven.

„Daar de vrijgemaakten weinig behoeften hebben, kunnen zij, „door eenigen tijd te werken, dikwijls genoeg verdienen om later „ruimschoots aan hunne zucht tot ledigheid bot te vieren. Ook „verkiezen velen liever door kleine dieverijen dan door arbeid in „hun onderhoud te voorzien.

„Menigvuldig zijn dan ook de klagten der plaaters over gebrek „aan veldarbeiders en over diefstallen van landbouwvoortbreng- „selen; niet minder zijn de klagten over de groote moeijelijkheid „om huisbedienden te verkrijgen en over hunne onwilligheid om „zelfs het noodzakelijkste huiswerk te verrigten.

„Op hetgeen aangaande de weinige geneigdheid der vrijgemaakten „tot den arbeid is gezegd, bestaan echter gunstige uitzonderingen. „Zoo hebben bijv. de vrijgemaakten, die perceelen gronds op de „gouvernementsplantages ter beplanting gehuurd hebben, over het „algemeen met vlijt hunne akkers bebouwd. Trouwens, het ligt „ook in den aard der zaak, dat juist de vlijtigsten zich aanmeld- „den om ter beplanting perceelen gronds te erlangen, op de plaats „waar de districtscommissaris gevestigd is en dus onmiddelijk „onder zijn oog gelegen. Het is te hopen dat door den tijd en „door den invloed der vrijheid de lust tot arbeid zal aanwak- „keren. Eenige bepalingen tot krachtige verzekering der nakoming „van huurovereenkomsten van diensten, of der terugbetaling van „genoten voorschotten, wanneer de huurder in de verbreking „der huurovereenkomst berust, zullen ook nuttig werken. Zij „zullen, behalve het dadelijk nut van verzekering der nakoming „van de aangegane verbindtenis, nog strekken om aan de vrij- „gemaakten, eerbied in te boezemen voor gesloten overeenkom- „sten en daardoor zelfs op hunne zedelijkheid eenen gunstigen

„invloed uitoefenen. Alvorens echter daartoe over te gaan, heb ik „de ervaring willen raadplegen, en thans maakt dit onderwerp „bij mij een punt van overweging uit.

„Op Bonairo is het in dit opzigt gunstiger gesteld dan op dit „eiland; dáár onderscheiden zich de vrijgemaakten — die ook in „uiterlijk voorkomen van de negerbevolking der overige eilanden „verschillen en niet onduidelijk eene vermenging met Indiaansch „ras vertoonen — door eene zachte en leidzame geaardheid en vooral „ook door werkzaamheid.

„De gezaghebber voert als bewijs hunner geneigdheid tot werken „aan, dat, toen het Gouvernement in een tijd waarop zij bezig „waren hunne eigen gronden van onkruid te zuiveren en voor be„plaating gereed te maken, een aantal handen voor aflevering van „zout noodig had, nooit arbeiders bij dit zware werk ontbroken „hebben.

„Op dat eiland even als op Aruba, kon echter de schok van „de opheffing der slavernij niet zoo groot zijn als op Curaçao, „omdat de slavenbevolking, in verhouding tot de vrijen, zeer gering „was; op Bonaire waren op eene bevolking van 3250 zielen 706 „slaven, en op Aruba op 3154 zielen 486 slaven. Bovendien „waren op geen dier beide eilanden groote plantages die met „slaven worden bewerkt. Het gebrek aan huisbedienden kan zich „op geen dier beide eilanden sterk doen gevoelen, omdat daar „weinig huisgezinnen zijn, welke tot die klasse der burgerij be„hooren, die het huiswerk door dienstboden laten verrigten.

„Van St. Eustatius schrijft de gezaghebber, dat, ofschoon de „vrijgemaakten zich rustig blijven gedragen, zij nogtans in menig „opzigt veel te wenschen overlaten; dat geneigdheid om werk„overeenkomsten te sluiten bij hen niet bestaat; dat zij zorgvuldig „elke verbindtenis vermijden, zorgeloos voortleven en wat gewonnen „wordt weêr verteren, waaruit volgt, dat bij ziekte of sterfgeval „de kosten ten laste van het Gouvernement komen.

„De gezaghebber van Saba berigt dat velen der vrijgemaakten „met ijver werken, doch anderen zich aan luiheid en losbandigheid „schuldig maken, meenende dat de opheffing der slavernij ook elk „ander maatschappelijk onderscheid opgeheven heeft. Kleine dief„stallen, schrijft hij, zijn zeer menigvuldig en worden doorgaans „met zoo groote behendigheid gepleegd, dat de daders niet ontdekt „kunnen worden.

„Op St. Martin (N. G.) is de toestand door de opheffing der „slavernij niet veranderd. Reeds in 1848 hadden de meesters de

„magt over hunne slaven verloren; de achteruitgang, die toen ge- „volgd is, is bekend.

„De bepaling van art. 22 der wet, waarbij aan de voormalige „eigenaren de verpligting is opgelegd om aan hunne gewezen slaven „gedurende drie maanden ná de opheffing der slavernij huisvesting „te verleenen, heeft nergens eenige moeijelijkheid opgeleverd. De „planters vergunnen gaarne op hunne plantages huisvesting aan de „vrijgemaakten, om arbeiders te kunnen krijgen. Op al de groote „plantages zijn sedert overoude tijden vrije negers gevestigd, niet „zelden ten getale van eenige honderden op dezelfde plantage, die „vergunning hebben om op die plantages akkers voor eigen rekening „te bewerken, onder voorwaarde van in den planttijd en in den „tijd wanneer de maïsvelden van onkruid schoon gemaakt moeten „worden, *zes*, en in den oogsttijd *twee* à *drie* dagen, tegen genot „van voeding, voor den planter te komen werken. Hetzelfde wordt „ook met genoegen aan de vrijgemaakten toegestaan.

„Op Curaçao en Bonaire ontbreken aan hen die werken willen „de middelen niet om op voldoende wijze in hunne behoeften te „voorzien.

„Het loon dat op Curaçao aan veldarbeiders betaald wordt, is, „vooral in dit klimaat, waar de noodzakelijke levensbehoeften zoo „luttel en zoo gemakkelijk te bevredigen zijn, ruim voldoende. Een „veldarbeider verdient ƒ 0.50 daags; in den regentijd, wanneer ieder „zich haasten moet om van de gunstige gelegenheid tot planten „gebruik te maken, zelfs meer. Bij de inzameling van zout kan „een arbeider met gemak ƒ 1 daags verdienen; voor het garen van „elk vat zout wordt 10 cents betaald, en een goed arbeider kan „zonder buitengewone inspanning 10 vaten zout op een dag garen. „Vrouwelijke huisbedienden genieten een loon van ƒ 8 tot ƒ 10 „'s maands.

„Voor handwerkslieden is ruimschoots werk voorhanden; met- „selaars en timmerlieden verdienen ƒ 1.50 daags, bekwame scheeps- „timmerlieden ƒ 2.00 à ƒ 2.50.

„Handlangers bij bouwwerk erlangen daags ƒ 0.60 tot zelfs ƒ 0.75.

„De negers, die op de veerponten in de haven van het eene ge- „deelte der stad naar het andere heen- en wedervaren, kunnen „gemakkelijk daags ƒ 1.50 à ƒ 2 verdienen.

„Ook de verdiensten der sjouwerlieden kunnen op ƒ 1 à ƒ 1.50 „daags gerekend worden.

„Op de gouvernements-plantages zijn aan de vrijgemaakten, die „zulks verlangden, perceelen gronds ter bebouwing afgestaan tegen

„eenen matigen huur van *f* 3 per bunder in het jaar. Deze vrijgo-„maakten hebben over het geheel, zoo als hiervóor gezegd is, met „ijver gewerkt, en daar het regensaizoen gunstig is geweest, mogen „zij zich in een goeden oogst verblijden.

„Op Bonaire bedragen de dagloonen bij zwaar werk, voor mannen „*f* 0.75, voor vrouwen *f* 0.60, en bij gewoon werk, voor mannen „*f* 0.60 en voor vrouwen *f* 0.50. Werk is er genoeg, zelfs te veel „voor de aldaar aanwezige werkbare handen. De gezaghebber acht „eene immigratie van arbeiders zeer wenschelijk, daar zij in allen „deele in de vele hulpbronnen van het eiland een voldoend bestaan „zouden vinden, en de algemeene welvaart daardoor zoude toe-„nemen.

„Ook op dit eiland zoude eene vermeerdering van het aantal „werkbare handen zeer gewenscht zijn.

„Op Aruba daarentegen is niet altijd genoegzaam werk voorhan-„den. Dat eiland mist de hulpbronnen die Bonaire in zijne zout-„pannen bezit. Sedert jaren zijn vele zijner bewoners gewoon in „den droogen tijd, wanneer gebrek dreigt, naar Coro of Cumarebo, „op de tegenovergestelde kust van Venezuela, over te steken, ten „einde daar iets te verdienen, en keeren na verloop van eenige „maanden naar hunne woonsteden terug.

„In het afgeloopen jaar 1863 heeft op dat eiland door eene bui-„tengewoon langdurige droogte groot gebrek geheerscht; de nood „was daar zeer hoog geklommen, doch de milddadigheid der in-„woners van Curaçao, die ruime bijdragen hebben geschonken aan „eene tot inzameling daarvan door mij benoemde commissie, heeft „dien nood aanmerkelijk gelenigd, en de daarna gevolgde regens „hebben de bewoners wederom in staat gesteld eenige voedingsmid-„delen te telen. De korte en gemakkelijke overvaart naar en van de „Venezuelaansche kust, de ruime gelegenheid om daar meer nog „te verdienen dan hier, zijn oorzaak dat de tijdelijke emigranten „van Aruba zich liever derwaarts begeven dan naar dit eiland of „naar Bonaire, waartoe een moeijelijke ophaaltogt van 3 à 4 dagen „vereischt wordt.

„Van St. Eustatius berigt de gezaghebber dat eene droogte, zoo „als op dat eiland nog nimmer was ondervonden, in het afgeloopen „jaar voor de vrijgemaakten hoogst nadeelig is geweest; werk was „er niet voorhanden, zoodat velen, ondanks hunnen afkeer van het „aangaan van verbindtenissen, genoodzaakt waren met vaste werk-„overeenkomsten voor een jaar, naar de nabij gelegen eilanden, „vooral naar het Deensche eiland St. Croix, te vertrekken; anderen

„weêr ten laste van het bestuur kwamen. Met den aanvang van het „regensaizoen was de toestand echter verbeterd en aan vele handen „werk verschaft.

„Ook Saba had in het afgeloopen jaar door felle droogte veel te „lijden, waardoor de vrijgemaakten vele ontberingen hebben moeten „doorstaan. Bij het invallen der regens was echter ook dáár de „toestand gunstiger geworden.

„Reeds vóór de opheffing der slavernij was hier (op Curaçao) last „ontvangen om terstond bij het in werking treden der emancipatie-wet „arbeiders aan te huren, vooral voor het Deensche eiland St. Croix. De „pogingen, die daartoe aangewend mogten zijn, zijn echter vruch-„teloos gebleven. De huur-overeenkomst moest voor eenen bepaalden „tijd worden aangegaan, en daartoe zijn de vrijgemaakten niet ge-„zind. Daarbij is St. Croix te ver van dit eiland verwijderd, dan „dat zij naar verkiezing van tijd tot tijd hier zouden kunnen „overkomen, en zij zouden zich dus, ook zonder vaste werk-over-„eenkomsten, niet daarheen begeven hebben.

„Anders is het gesteld met de naburige kust van Venezuela; dat „land, in het gezigt van dit eiland gelegen, is hun volkomen be-„kend, niet alleen door zijne nabijheid, maar vooral ook door de „gedurige aanraking waarin de bewoners van dit eiland en van „die republiek over en weder met elkander verkeeren, daar zich „ten allen tijde een groot aantal Venezuelanen op dit eiland be-„vindt, en wederkeerig eene menigte Curaçaonaars in Venezuela „gevestigd zijn.

„In den eersten tijd ná hunne vrijverklaring begaven zich dan „ook eenige honderden vrijgemaakten, deels naar Yaracui, ten „zuiden van Porto Cavello, deels naar Maracaibo, gelokt door de „hooge arbeidsloonen, die hun werden toegezegd, zonder dat eene „verbindtenis voor een bepaalden tijd werd geëischt. En inderdaad „was het beloofde loon uitlokkend: *f* 1 aan geld met 7 bananen „en een pond vleesch voor elken werkman daags, of *f* 2 daags „zonder voeding, in beide gevallen echter vrije huisvesting. Zij „werden echter in hunne verwachting te leur gesteld; wel ontvin-„gen zij het toegezegde loon, maar het werk viel hun te zwaar; „velen werden ziek, eenigen stierven, en nagenoeg al de over-„blijvenden keerden zeer spoedig naar dit eiland terug, waar een „aantal hunner ten koste van het gouvernement in het gasthuis „opgenomen en verpleegd moest worden. Van dien tijd af zijn er „geene vrijgemaakten meer van dit eiland geëmigreerd.

„Voor emigratie naar Suriname bestond volstrekt geene geneigd-

„heid. Ik heb daartoe bij de vrijgemaakten door de districtscom„missarissen op dit eiland en door de gezaghebbers op de onder„hoorige eilanden onderzoek laten doen, maar overal is dat „onderzoek vruchteloos afgeloopen.

„Op St. Eustatius was in den eersten tijd ná de vrijverklaring „de zucht om de naburige eilanden te bezoeken onder de vrijge„maakten algemeen; doch niet met het doel van emigratie, maar „alleen om het genot te smaken vrij en ongehinderd van het eiland „te kunnen vertrekken, hetgeen hun als slaven niet vergund was. „Allen zijn spoedig teruggekeerd.

„Ook op Saba verlieten verscheidenen kort ná de opheffing der „slavernij het eiland, maar keerden meerendeels weldra terug. De „gezaghebber schrijft dat zij daar zoo snel vertrekken en terugkeeren, „dat slechts weinigen geacht kunnen worden geëmigreerd te zijn."

De gouverneur besluit zijn verslag met de volgende woorden, welke omtrent den algemeenen toestand nà de emancipatie, voor zooveel die thans reeds beoordeeld kan worden, een zeer juist denkbeeld geven.

„Het is zeker niet mogelijk nu reeds een stellig oordeel uit te „spreken over de gevolgen, die de opheffing der slavernij op de „stoffelijke welvaart dezer kolonie hebben zal. Dat daarmede een „groot zedelijk kwaad uit den weg is geruimd, zal wel door niemand „worden betwist, evenmin als het betwijfeld kan worden, dat men„schelijkheid en regtvaardigheid luide die opheffing eischten. Maar „niettemin zoude de kolonie daardoor aan achteruitgang blootge„steld kunnen zijn. Men mag echter met grond hopen dat dit het „geval niet zal wezen, en dat, al moge zich nu in het eerste jaar „en welligt nog eenige jaren langer, de schok van die maatschap„pelijke herschepping doen gevoelen, dit zich later wederom her„stellen zal. Stapelproducten in groote hoeveelheid, waarvoor ver„eeniging van eene groote menigte werkbare handen op bepaalde „tijden en plaatsen noodzakelijk is, worden hier niet geteeld; de „verbouwing van suikerriet op St. Eustatius en St. Martin (N. G.) „is niet van dien omvang, dat daardoor eene groote magt van „arbeiders vereischt wordt; daarenboven heeft die cultuur daar „nooit gebloeid. De welvaart, die daar in vroegeren tijd bestond, „was de vrucht van handel en scheepvaart; sedert dat deze ver„loopen zijn, is daar de welvaart verdwenen. Op zeer weinige „uitzonderingen na, is de bevolking van beide eilanden hoogst „armoedig en ontbloot van voldoende middelen van bestaan. De „handel is het eenige wat aan deze kolonie, aan de onderhoorig-

„heden niet minder dan aan Curaçao, bloei en welvaart kan „schenken, en die volgt zijnen natuurlijken loop. De Regering „kan daaraan op geene andere wijze bevorderlijk zijn dan door „het wegruimen van belemmeringen.

„De gesteldheid van al die eilanden is zoodanig, dat de bewo„ners op den duur zonder arbeid niet in hun onderhoud kunnen „voorzien. De nood zal dus wel tot werken dwingen, al is het „ook dat het werk minder geregeld en kostbaarder zal zijn dan vroeger. „Alles wat echter strekken kan om die klasse der bevolking, die „door dagelijkschen handenarbeid den kost moet verdienen, in „luiheid en lediggang te keer te gaan, behoort in het werk te „worden gesteld. En zoo kan de toekomst der kolonie met ver„trouwen worden te gemoet gezien."

Hiermede zullen wij dit overzigt van de emancipatie der slaven in al de Nederlandsche West-Indische kolonien, besluiten.

Om verschillende redenen, heeft men zich bij de zamenstelling daarvan moeten bepalen tot het gebruik maken van reeds openbaar gemaakte officiele bescheiden en van vroeger in druk verschenen geschriften.

Dit overzigt kan jaarlijks worden vervolgd, naarmate het verslag omtrent de uitoefening van het staatstoezigt in Suriname, dan wel de jaarlijksche verslagen omtrent het beheer en den staat der West-Indische kolonien, daartoe de gelegenheid zullen aanbieden.

Volledigheidshalve zal reeds dadelijk hierachter worden opgenomen een overzigt van het emancipatieverslag over 1864, uit Suriname, dat den toestand der geemancipeerden tot 1 Januarij 1865 in die kolonie aangeeft en dat eerst onder het afdrukken dezer slotregelen, is openbaar gemaakt.

Januarij, 1866. C. A. v. S.

UITVOERING DER EMANCIPATIEWET IN SURINAME OVER 1864.

Het verslag over het jaar 1864 omtrent de uitvoering gegeven aan de wet van den 8en Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 164), houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname (*Gouvernementsblad* n°. 6), waarin zooveel mogelijk dezelfde volgorde als in dat over 1863 is in acht genomen, is bij brief van den 16en December 1865, door den Minister van Koloniën aan de Staten-Generaal ingediend. (*) De volgende bijzonderheden worden daaraan ontleend.

TEGEMOETKOMING.

(*Artt.* 5—17 *der wet.*) (†)

Ook in 1864 is bij het toepassen der publicatie van den 5en Maart 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 6), regelende de wijze van vaststelling en uitkeering van de tegemoetkoming aan eigenaren van slaven het doeltreffende van hare bepalingen gebleken.

De overlegging der bewijzen van eigendom van plantages en gronden, naar het voorschrift van art. 12 dier publicatie, heeft oneindig minder moeite te weeg gebragt dan te verwachten scheen.

Er zal echter nog een geruimen tijd moeten verloopen, vóór dat de geheele uitbetaling zal zijn geschied, daar niet van alle eigenaren de ingediende bewijzen van eigendom voldoende zijn bevonden, terwijl sommigen ze nog niet hebben ingediend.

In het geheel waren opgemaakt 1222 staten van tegemoetkoming, waaronder 235 betroffen slaven die ten name van plantages en gronden bekend stonden, en 987 betrekking hadden tot privé-slaven. Van de 235 waren er in het laatst der maand Junij 1865 199 reeds geheel afgedaan, zoodat er slechts 36 ter vereffening overbleven, hetzij omdat het regt op de tegemoetkoming nog niet was bewezen, hetzij omdat de gelden, hoewel beschikbaar gesteld, door de belanghebbenden of wel door eenigen hunner nog niet in ontvangst waren genomen. Van de 987 betreffende privé-slaven, zijn er 961 afgedaan en 5 vervallen, vermits de daarop voor tegemoetkoming in aanmerking gebragte slaven vóór 1 Julij 1863 zijn gemanumitteerd. Er bleven dus nog 21 over, waaromtrent hetzelfde geldt, als ten aanzien van de hiervóór vermelde 36 is aangemerkt.

(*) Zie gedrukte stukken. Zitting 1865/66—86.

(†) Gemakshalve worden, even als in het officiële verslag, ook hier de betrekkelijke artikelen der wet vermeld.

De Commissie van onderzoek, benoemd ingevolge art. 13 der aangehaalde verordening, en die goede diensten bewezen heeft, is bij Gouvernementsresolutie van 30 Julij 1864, n°. 7, onder dankbetuiging ontbonden.

BEDRAG DER IN WISSEL EN IN SPECIE UITBETAALDE TEGEMOETKOMING.

Tot en met ultimo Dec. 1864 is aan tegemoetkoming uitbetaald eene som van ƒ 8,751,261,01½, waarvan ƒ 2,397,603,67½ aan specie en ƒ 6,353,657,34 aan wissel.

Na Julij 1864 heeft geene uitbetaling in specie meer plaats gehad. De geheele wegens tegemoetkoming uit te betalen som van ƒ 9,857,760 moest met ƒ 6600 vermeerderd worden en bedraagt dus thans ƒ 9,864,360 (*). Deze vermeerdering was een gevolg, eensdeels van regterlijke beslissingen, waardoor voor *twintig* slaven meer, dan waarop was gerekend, tegemoetkoming ten bedrage van ƒ 6000 betaald moest worden; en ten andere van de omstandigheid dat voor twee slaven, welke niet in de slavenregisters waren ingeschreven, nog de tegemoetkoming ten bedrage van ƒ 600 moest worden uitgekeerd toen die door de belanghebbenden werd opgeëischt.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

(*Art. 4 der wet.*)

Met betrekking tot de immigratie werden in het jaar 1864 de volgende verordeningen afgekondigd:

a. de publicatie van 4 Mei 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 7,) waarbij, ten gevolge van de opheffing der betrekking van inspecteur der domeinen, van de nijverheid en den landbouw, onder meer de commissaris te Paramaribo is belast met het algemeen toezigt en de contrôle over alle immigranten die zich in de kolonie bevinden;

b. die van 7 Junij 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 10), *betreffende het zegelregt verschuldigd voor contracten wegens het huren van immigranten.* Dat zegelregt bedroeg tot dien tijd ƒ 2 voor elk contract, hetgeen drukkend en der immigratie niet bevorderlijk was. Op dien grond kwam het raadzaam voor om — even als bij art. 14 der publicatie n°. 9 van 1863 ten aanzien van de vrijgemaakten is voorgeschreven — ook dit zegel op 25 cents te brengen, met bepaling, dat bij hetzelfde contract ook met meer dan één immigrant overeenkomsten kunnen worden gesloten.

(*) Deze som bleef dus toch nog ƒ 335,640 beneden de op de begrooting geraamde uitgaaf van ƒ 10,200,000. Zie bl. 21.

c. het Koninklijk besluit van 19 Mei 1864, n°. 29 (*Gouvernementsblad* n°. 13), houdende uitbreiding en aanvulling van de bij Koninklijk besluit van 19 Maart 1863, no. 71, vastgestelde verordeningen betreffende het toezigt en het uitloven van Staatswege van premien op den aanvoer van vrije arbeiders;

d. de publicatie van 28 Julij 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 16), houdende intrekking van die van 24 December 1856 (*Gouvernementsblad* n°. 19); (*)

e. de publicatie van 15 November 1864, (*Gouvernementsblad* n°. 23), waarbij van het zegelregt worden vrijgesteld de stukken, waarvan de overlegging gevorderd wordt tot ontvangst van premien, toegekend voor den aanvoer van vrije arbeiders;

f. de publicatie van 21 November 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 25), betreffende het geneeskundig onderzoek van aangevoerd wordende vrije arbeiders.

Al deze verordeningen hadden ten doel om de immigratie, zooveel maar mogelijk te bevorderen en aan te moedigen. Zoo als reeds vroeger (bl. 24) werd vermeld, hebben deze pogingen gedurende 1864 niet veel opgeleverd.

Ook de milde bepalingen van het onder lit. *c* aangehaald Koninklijk besluit van 19 Mei 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 13), de strekking hebbende om de premien bij aanvoer van vrije arbeiders uit de Azores, Madera, de Canarische en Kaap-Verdische eilanden en uit West-Indie, ook te doen toekennen, wanneer deze komen uit *niet* door de Regering aangewezen havens of plaatsen van verscheping, mogten den aanvoer van immigranten uit Barbados (†) en Madera, waarvan men zich toen nog al veel voorstelde, niet doen toenemen.

Op ultimo December 1864 bevonden zich in de kolonie 481 immigranten afkomstig van Barbados, 201 van Madera en 353 Chinezen, (§) die grootendeels op de plantages werkzaam waren; de overigen hunner oefenden òf voor eigen rekening den kleinen landbouw uit, òf hielden kleine winkels van levensmiddelen. Bovendien

(*) Dit betrof de vrijstelling van lastgelden voor schepen, welke immigranten aanvoeren.

Die vrijstelling is echter, na verkregen magtiging des Konings, thans in het algemeen voor zulke schepen verleend bij de dd. 29 December 1865 afgekondigde publicatie n°. 25 van 1865.

(†) De immigranten van Barbados voldoen over het algemeen zeer weinig. Uit Madera werden er in den laatsten tijd niet meer aangebragt.

(§) Zie over deze Chinezen bl. 25 (unot.)

zijn in den loop van 1864 nog een aantal Chinezen uit Berbice en Demerary in Suriname aangekomen, welke zich meest allen in Nickerie tot plantage-arbeid hebben verhuurd.

De gouverneur blijft van meening, dat toenemende immigratie, op grooter schaal dan tot dusver het geval was, nog steeds voor de kolonie hoogst wenschelijk moet geacht worden.

Gedurende het jaar 1864 werd slechts voor *f* 8586.66 aan premien uitbetaald.

Dit geringe bedrag moet voornamelijk worden toegeschreven aan de, in de oorspronkelijke immigratie-verordeningen opgenomen beperkende bepaling, dat premien slechts konden worden verleend bij den aanvoer van immigranten uit door de regering daartoe aangewezen havens of plaatsen van inscheping.

Zoo als reeds hiervoren (*) ter loops werd vermeld, zijn, ten einde zooveel mogelijk aan dit en andere gegronde bezwaren te gemoet te komen, bij het Koninklijk besluit van 26 Jan. 1865, n°. 46, in afwachting van nadere voorzieningen, nog eenige wijzigingen gebragt in de verordeningen de immigratie en het uitloven van premien betreffende. Het doel daarvan was hoofdzakelijk om het aanvoeren van Chinesche arbeiders naar Suriname, met inachtneming van alle voorzorgen tot het weren van misbruiken, zooveel mogelijk te bevorderen.

De proef door eenige te Amsterdam gevestigd belanghebbenden gedaan, is zoo als reeds werd gemeld, in zoo verre gelukt, dat ofschoon veel sterfte aan boord te betreuren was, 287 Chinesche immigranten, waaronder 51 vrouwen, in werkbaren staat aangevoerd zijn met het schip *Tricolor*. De berigten omtrent de werkzaamheid en geschiktheid van deze Chinezen, luiden voortdurend bijzonder gunstig. Ook hoopt de inmiddels te Amsterdam opgerigte immigratie maatschappij weldra Chinezen in Suriname aan te brengen, zoodat men ook van die zijde weldra eenige vermeerdering van bevolking mag tegemoetzien.

STAATSTOEZIGT.

BEHEER DER DISTRICTEN.

(*Art.* 18—24 *der wet.*)

Ofschoon de ondervinding wel hoeft doen zien, dat de tegenwoordige inrigting der districtsbesturen, bij de uitgestrektheid der

(*) bl. 24 en 25.

districten en de geringe hulp waarover de commissarissen te beschikken hebben, op den duur onvoldoende is, achtte men het toch niet wenschelijk om daarin verandering te brengen vóór de invoering van het, bij de wet van den 31en Mei 1865 (*Staatsblad* nº. 55) voor Suriname vastgestelde nieuwe Regeringsreglement. (*)

De tot het beheer der districten betrekkelijke, in 1863 uitgevaardigde publicatien hiervoor (bl. 26) omschreven, hebben niet ongunstig gewerkt, ofschoon de ervaring verscheidene onnaauwkeurigheden en kleine gebreken deed ontdekken. Deze waren echter niet van dien aard, dat wijziging of herziening noodzakelijk voorkwam.

Slechts één punt vorderde dadelijke voorziening, namelijk de regeling van de uitoefening der notariele praktijk door de districtssecretarissen, waarin werd voorzien door de uitvaardiging der publicatie van 27/28 December 1864 (*Gouvernementsblad* nº. 27.)

Het aantal winkels in de buitendistricten nam toe. Ten einde echter een behoorlijk toezigt te kunnen houden, is door het koloniaal bestuur als regel aangenomen, om slechts vergunning te verleenen tot de daarstelling van winkels op zoodanige plantages, alwaar de arbeidende bevolking minstens 40 hoofden (groot en klein) bedraagt.

DISCIPLINAIRE REGTSMAGT DER COMMISSARISSEN.

De gouverneur zegt dat het zich meer en meer bevestigt, dat het Staatstoezigt en, tot handhaving daarvan, de disciplinaire regtsmagt der districts-commissarissen volstrekt noodig zijn.

De uitkomsten daarvan blijven gunstig, ofschoon de verwijderde afstand van sommige plantages en gronden van de plaats alwaar de commissaris gevestigd is, de handhaving van dat toezigt somwijlen moeijelijk maakt.

De publicatie van 16 April 1863 (*Gouvernementsblad* nº. 9.), houdende voorzieningen omtrent de regten en verpligtingen van de onder Staatstoezigt geplaatsten en van hunne huurders, heeft gunstig gewerkt en beantwoordt over het algemeen aan hare strekking, zoowel ter bescherming van de vrijgemaakten als om den geregelden arbeid en rust en orde te verzekeren. Het daarbij aangenomen livrettenstelsel voldoet aan de verwachting.

(*) Dit Regeringsreglement is met 1 Januarij 1866 in werking getreden.

zijn in den loop van 1864 nog een aantal Chinozen uit Berbice en Demerary in Suriname aaugekomen, welke zich meest allen in Nickerio tot plantage-arbeid hebben verhuurd.

De gouverneur blijft van meeniug, dat toenomende immigratie, op grooter schaal dan tot dusver het geval was, nog steeds voor de kolonie hoogst wenschelijk moot geacht wordon.

Gedurende het jaar 1864 werd slechts voor *f* 8586.66 aau promien uitbetaald.

Dit geringe bedrag moet voornamelijk wordeu toegeschrevon aan de, in de oorspronkelijke immigratie-verordeningen opgenomen beperkende bepaling, dat premieu slechts konden worden verleend bij den aanvoor van immigranten uit door de regering daartoo aangewezen havens of plaatsen van inscheping.

Zoo als reeds hiervoren (*) ter loops werd vermeld, zijn, ten einde zooveel mogelijk aan dit en andere gegronde bezwaron te gemoet te komen, bij het Koninklijk besluit van 26 Jan. 1865, nº. 46, in afwachting van nadere voorzieningen, nog eenige wijzigingen gebragt in de verordeningen de immigratie en het uitloven van premien betreffende. Het doel daarvan was hoofdzakelijk om het aanvoeren van Chinesche arbeiders naar Suriname, met inachtneming van alle voorzorgen tot het weren van misbruiken, zooveel mogelijk te bevorderen.

De proef door eenige te Amsterdam gevestigd belanghebbenden gedaan, is zoo als reeds werd gomeld, in zoo verre gelukt, dat ofschoon veel sterfte aan boord te betreuren was, 287 Chinesche immigranten, waaronder 51 vrouwen, in werkbaren staat aangevoord zijn met het schip *Tricolor*. De berigten omtrent de werkzaamheid en geschiktheid van deze Chinezen, luiden voortdurend bijzonder gunstig. Ook hoopt de inmiddels te Amsterdam opgerigte immigratie maatschappij weldra Chinezen in Suriname aan te brengen, zoodat men ook van die zijde weldra eenige vermeerdering van bevolking mag tegemoetzien.

STAATSTOEZIGT.

BEHEER DER DISTRICTEN.

(*Art.* 18—24 *der wet.*)

Ofschoon de ondervinding wel heeft doen zien, dat de tegenwoordige inrigting der districtsbesturen, bij de uitgestrektheid der

(*) bl. 24 en 25.

districten en de geringe hulp waarover de commissarissen te beschikken hebben, op den duur onvoldoende is, achtte men het toch niet wenschelijk om daarin verandering te brengen vóór de invoering van het, bij de wet van den 31en Mei 1865 (*Staatsblad* nº. 55) voor Suriname vastgestelde nieuwe Regeringsreglement. (*)

De tot het beheer der districten betrekkelijke, in 1863 uitgevaardigde publicatien hiervoor (bl. 26) omschreven, hebben niet ongunstig gewerkt, ofschoon de ervaring verscheidene onnaauwkeurigheden en kleine gebreken deed ontdekken. Deze waren echter niet van dien aard, dat wijziging of herziening noodzakelijk voorkwam.

Slechts één punt vorderde dadelijke voorziening, namelijk de regeling van de uitoefening der notariele praktijk door de districtssecretarissen, waarin werd voorzien door de uitvaardiging der publicatie van 27/28 December 1864 (*Gouvernementsblad* nº. 27.)

Het aantal winkels in de buitendistricten nam toe. Ten einde echter een behoorlijk toezigt te kunnen houden, is door het koloniaal bestuur als regel aangenomen, om slechts vergunning te verleenen tot de daarstelling van winkels op zoodanige plantages, alwaar de arbeidende bevolking minstens 40 hoofden (groot en klein) bedraagt.

DISCIPLINAIRE REGTSMAGT DER COMMISSARISSEN.

De gouverneur zegt dat het zich meer en meer bevestigt, dat het Staatstoezigt en, tot handhaving daarvan, de disciplinaire regtsmagt der districts-commissarissen volstrekt noodig zijn.

De uitkomsten daarvan blijven gunstig, ofschoon de verwijderde afstand van sommige plantages en gronden van de plaats alwaar de commissaris gevestigd is, de handhaving van dat toezigt somwijlen moeijelijk maakt.

De publicatie van 16 April 1863 (*Gouvernementsblad* nº. 9.), houdende voorzieningen omtrent de regten en verpligtingen van de onder Staatstoezigt geplaatsten en van hunne huurders, heeft gunstig gewerkt en beantwoordt over het algemeen aan hare strekking, zoowel ter bescherming van de vrijgemaakten als om den geregelden arbeid en rust en orde te verzekeren. Het daarbij aangenomen livrettenstelsel voldoet aan de verwachting.

(*) Dit Regeringsreglement is met 1 Januarij 1866 in werking getreden.

HUWELIJKEN.

(*Alinea* 1 *van art.* 19 *der wet.*)

In het verslag wordt vermeld, dat de vrijgemaakten in 1864 een ruim gebruik maakten van de bevoegdheid om wettige huwelijken te sluiten, zoodat het cijfer der in dat jaar onder de geheele bevolking gesloten huwelijken tot 450 klom, terwijl dit in de drie laatste jaren vóór de emancipatie gemiddeld slechts 63 bedroeg. Vonden in de tweede helft van 1863 64 echtverbindtenissen plaats waarbij beide partijen of wel een van beiden onder Staatstoezigt gesteld waren, in 1864 vereenigden zich, zoowel te Paramaribo als in de buiten-districten, niet minder dan 348 paren, waarbij *man en vrouw* onder Staatstoezigt waren, en 34, waarbij dit met een van beiden het geval was. (*).

De Hoofdvoorstanders van de Moravische Broedergemeente deelen in hun verslag gunstige berigten mede omtrent de gehuwde vrijgemaakten, die zich over het geheel door goed gedrag onderscheiden.

„In het jaar 1864 deed zich de vraag voor, of eene onder Staats- „toezigt geplaatste vrouw, met een *niet* onder Staatstoezigt geplaatsten „man huwende, *door* dat huwelijk van de uit het Staatstoezigt voort- „vloeijende verpligting tot het aangaan van eene werkovereenkomst „wordt ontheven.

„Het gold eene vrouw, die, met een Chinees gehuwd, na het „eindigen van haar tot het verrigten van plantagearbeid gesloten „contract, weigerde eene nieuwe werkovereenkomst aan te gaan en „dien ten gevolge door den districts-commissaris op eene gouverne- „ments-plantage werd te werk gesteld. Met voorkennis en onder „goedkeuring van het Koloniaal Bestuur, werd de zaak aan den regter „onderworpen, en het Geregtshof besliste de vraag in bevestigen- „den zin." (†)

ONTSLAG VAN HET STAATSTOEZIGT

(*Art.* 20 *der wet.*)

Gedurende het jaar 1864 werd van de bevoegdheid, bij art. 20 den gouverneur toegekend, gebruik gemaakt door zestien geëmancipeerden, waarvan acht mannen en acht vrouwen, omtrent welke

(*) Door de groote meerderheid der vrijgemaakten werd bij het sluiten van deze huwelijken gebruik gemaakt van de gelegenheid om *gratis* te trouwen.

(†) Dat in vele opzigten merkwaardige vonnis van 17 September 1864 is in zijn geheel medegedeeld, te vinden in het verslag der maatschappij tot uitbreiding van het Christendom enz. in Suriname van 1865, bl. 25—31.

allen guastige getuigenissen waren gegeven, zeowel door de betrekken commissarissen, als door hunne huurders of vroegere meesters, van het Staatstoezigt te ontslaan.

De volgende bijzonderheden omtrent die personen in het verslag aangeteekend komen wel meldenswaardig voor:

„Drie dezer vrouwen waren onder contract werkzaam op de gou-„vernementsplantages *Catharina Sophia* en *Rustenburg* en hadden „zich ook reeds vóór de emancipatie op de eerstgemelde plantage „door goed gedrag en arbeidzaamheid onderscheiden. Twee van „deze waren kort ná de vrijverklaring, en de derde is kort na „hare ontheffing van het Staatstoezigt in het huwelijk getreden met „mede van *Catharina Sophia* afkomstige mannen, van welke er „een zich had vrijgekocht en de beide anderen in 1862, tot be-„looning van hunne goede en getrouwe diensten, door het gou-„vernement waren gemanumitteerd. De vierde van deze vrouwen „was een meisje in Coronie, die nooit plantage-arbeid had verrigt, „doch omtrent welke mede goede rapporten van den commissaris „werden ontvangen, en met wie de directeur, nadat zij van het „Staatstoezigt zou zijn ontheven, een huwelijk wilde aangaan. De „vijfde was eene 58jarige vrouw op plantage *Berg en Dal*, over „wier bijzondere oppassendheid, ook reeds als slavin, zoowel de „administrateur dier plantage, als de hoofdvoorstanders der Me-„ravische Broedergemeente en de commissaris de beste verklaring „aflegden. De drie overige vrouwen, allen op gevorderden leeftijd, „behoorden tot het stadsdistrict, waren reeds vóór de emancipatie „op zich zelve staande wasch- en koopvrouwen, en stonden volgens „verzekering van den stadscommissaris, bekend als werkzame, „brave moeders.

„De acht mannen waren allen van het stadsdistrict. Een hunner, „hoezeer het vak van schoenmaken geleerd hebbende, wordt als „letterzetter op eene der drukkerijen alhier gebezigd. De zeven „overigen oefenden op zich zelven een beroep uit; de eerste dat „van schilder, de tweede dat van visscher, de derde dat van schrijn-„werker en timmerman, en de vier laatsten dat van karrelieden „en sjouwers. Allen hadden zich zoowel vóór als ná de emancipatie „door hunne goede hoedanigheden onderscheiden."

VERPLIGTING TOT GEZETTEN ARBEID. HET SLUITEN VAN WERKOVEREENKOMSTEN.

(*Art.* 24 *der wet.*)

De moeijelijkheden voor de eerste maal ondervonden bij het

sluiten van werkevereenkomsten deden zich in hot jaar 1864 niet voor. Zonder eenig verzet of zonder dat buitengewone maatregelen werden gevorderd, vernieuwden do vrijgemaakten hunue contracten andermaal voor den tijd van een jaar, of verbonden zich bij andere huurders

De verpligting hun opgelegd tot het sluiten van contracten workt gunstig.

Ook in 1864 was het niet noodig gebruik te maken van de bij art. 24 § A 3 der wet aan den gouverneur toegekende bevoegdheid, om gedurende de twee eerste jaren de keuze der vrijgemaakten tot het sluiten van overeenkomsten te beperken tot het district, waarin zij op den 1en Julij 1863 gevestigd waren, doch het werd raadzaam geacht, om ook in dat jaar, ten aanzien van de districten Nickerie en Coronie, de bepaling te handhaven, dat de vrijgemaakten zich niet van daar zouden mogen verwijderen, alvorens het den districts-commissarissen gebleken was, dat zij in een ander district overeenkomsten hadden gesloten.

SCHOOL- EN GODSDIENSTIG ONDERWIJS.
(*Alinea* 3 *van art.* 19 *en art.* 25 *der wet.*)

Gedurende het jaar 1864 werd het onderwijs der onder Staatstoezigt geplaatsten bijna uitsluitend door de Moravische Broeders en de Roomsch-katholijke geestelijken verstrekt, en alle lof komt dezen toe voor de wijze waarop zij zich van die taak kweten.

Door de Moravische Broeders zijn, zoowel te Paramaribo als op al hunne zendelings-etablissementen, scholen, zooveel mogelijk aan de behoeften voldoende, ingerigt, terwijl nog op vier plantages, die van de etablissementen zoo ver verwijderd zijn dat de kinderen daar niet naar school konden gaan, hulp-onderwijzers geplaatst werden, die, door de zendelingen bezoldigd, onder hun toezigt de kinderen onderwezen.

Sedert is eene regeling daargesteld, waarbij door het gouvernement belangrijke sommen tot verspreiding van onderwijs onder de geëmancipeerden zijn toegestaan.

Tot dit doel worden thans, te beginnen met 1 Jan. 1865, uitgekeerd:

1°. aan de Moravische Broedergemeente — boven de *f* 7000, welke thans reeds door haar worden genoten — eene toelage van *f* 8000 's jaars;

2°. aan de Roomsch-katholijke gemeente eene toelage van *f* 3000 's jaars;

3°. is eene som van ƒ 3000 beschikbaar gesteld tot het geven van ondorwijs op afgelogen plantages;

en 4°. is bovendien nog eene som van ƒ 1200 's jaars bestemd tot het goven van onderwijs aan jongens van 12 tot 14 jaren, die niet op andere scholon onderwijs genieten.

ONDERSTEUNINO VAN HULPBEHOEVENDEN EN VERPLEGINO VAN ZIEKEN.

(*Alinea 4 van art.* 19, *artt.* 32, 34 *en* 35.)

„Hot mag als een gunstig teeken wordon vermeld, dat de vrij„gemaakten ovor het algemeen zich, zondor dat daartoe veel aan„sporing voreischt werd, met de verzorging belastton van hunne „betrekkingen, welke niet in staat waren zich zelven van het „noodige to voorzien. De overigo ouden, gebrekkigen en weezen „kwamen ten laste van hot Gouvernement. Zij werden gedeeltelijk, „voor zoovor oigenaren en administrateuren daartoe genegen waren, „op de plantages, waar zij zich tot dusver bevonden hadden, tegen „een door hot gouvernemont betaald onderstandgeld, gedeeltelijk „op den landsgrond Bonifaco te Paramaribo vorpleegd.

„Het totaal der tot ultime December 1864 botaalde onderstand„golden, zoowel in het stadsdistrict als in de buitendistricten — „waaronder echter niet begropen zijn de nog al aanzienlijke koston „van verpleging in het militaire hospitaal — bedroeg, met inbegrip „van kosten van kleeding en begrafenis, ƒ 39,333.82, zijnde bijna „het dubbel van hetgeen in de tweede helft van 1863 daarvoor werd „uitgegeven. Die uitgaaf is dus nagenoeg gelijk gebleven.

„Het verdiont vermelding," zegt de gouverneur, „dat op do in „het district Matappica gelegen katoenplantago Estbersrust en op de „in het district Beneden-Cottica golegen koffijplantage Killestein, op „aansporing en ondor loiding van don administratour dio voor beide „dezelfdo persoon is, oen bografenisfonds door de vrijgemaakten is „daargesteld, ten einde olk overledene op eene behoorlijke en voeg„zame wijze wordo begraven. Zij hebben op elke dier plantages „een kerkhof netjes omheind en aldaar een huisje opgezet, waarin „planken tot het vervaardigen van doodkisten, doodlakens en andere „tot het begraven benoodigde voorwerpen worden geborgen. Eene „wekelijksche contributie wordt door hen betaald, die van de loenen „wordt ingohouden, terwijl de administrateur en twee der arbeiders „commisssarissen van het fonds zijn."

TARIEF VAN WERKTAKEN EN LOONEN.
(*Art.* 27 *der wet.*)

Het tarief van 1861 bleef gedurende het jaar 1864 onveranderd in werking, en er bleek niet van noodzakelijkheid tot wijziging daarvan. Overigens staat het zoowel huurders als arbeiders volkomen vrij, daarvan bij vrijwillige overeenkomsten af te wijken, hetgeen dan ook met bijna alle contracten in meerdere of mindere mate het geval is. Er waren in 1864 slechts zeer enkele vrijgemaakten, die, en dan nog voor korten tijd, door het Gouvernement te werk gesteld moesten worden.

LEDIGGANG EN ZWERVERIJ.
(*Art.* 29 *der wet*)

De Publicatie van 16/17 Junij 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 17), houdende eenige voorzieningen tegen lediggang en zwerverij en tegen eenige andere daarmede in verband staande misdrijven en overtredingen, werkte in 1864 zeer gunstig. Zij droeg veel bij om het lediggaan en het rondzwerven zonder contract en zonder werk der geëmancipeerden tegen te gaan en om vele kwade praktijken, waaronder vooral het stelen van (*) producten (*kost*, meest bananen), zooveel mogelijk te verhinderen.

JAARLIJKSCHE BELASTING DOOR DE VRIJGEMAAKTEN
OP TE BRENGEN.
(*Art.* 35 *der wet.*)

Over het jaar 1864 is aan deze belasting ontvangen *f* 40,803, waaronder voor het stadsdistrict *f* 6463,50. Voor het jaar 1865 is de opbrengst geraamd op *f* 40,000.

In het stadsdistrict bevonden zich, volgens opgave van den stadscommissaris op ultimo December 1864 987 mannelijke en 1964 vrouwelijke contractanten benevens nog 141 mannelijke en 9 vrouwelijke op zich zelven staanden, die mede aan de belasting onderworpen zijn.

STRAFFEN OP HET NIET NAKOMEN DER OVEREENKOMSTEN.
(*Art.* 36 *der wet.*)

Uit eenen staat overgelegd bij het verslag, blijkt hoe dikwijls en

(*) Zie de noot op blz. 44.

ter zake van welke overtredingon door de commissarissen in de verschillende districten, ingevolge art. 14 der publicatie n°. 9 van 1863, (*) disciplinaire straffen aan vrijgemaakten zijn opgelegd, als wegens:

diefstal	583
opzettelijk werkverzuim	1970
dronkenschap	77
onbetamelijk gedrag	581
verwijdering van de plantage zonder pas	163
vagabondage	105
feitelijk geweld	171
eigendunkelijke verwijdering uit de woning van den huurder	28
Totaal	3678

Onder de gevallen van diefstal, bekleedde de ontvreemding van bananen, uit de gronden der plantages, eene eerste plaats.

Tegen huurders van vrijgemaakten werden in 1864 31 malen vervolgingen ingesteld. Ingevolge de artikelen 17 en 18 der genoemde publicatie n°. 9 van 1863, werden de betrokken huurders in 4 gevallen veroordeeld tot gevangenisstraf, en in 26 tot het betalen van boeten, waarbij twee malen tevens het contract bij vonnis werd vernietigd. In één geval werd de beklaagde vrijgesproken.

ZEE- EN LANDMAGT.

Deze bleven op de gewone sterkte, en bij den goeden geest, die onder de vrijgemaakten heerschte, zag het Koloniaal Bestuur er geen bezwaar in om één der gestationeerde oorlogsstoomvaartuigen in het laatst van het jaar 1864 naar Nederland te doen terugkeeren, vóór dat het nog door een ander was vervangen.

POLITIE.

Zoo als reeds is gemeld, (†) werd er magtiging verleend om voorloopig nog 50 maréchaussées meer dan bij de formatie waren aangegeven, in dienst te stellen.

Het corps werd zooveel mogelijk voltallig gemaakt en gehouden door overplaatsing van geschikte militairen van het garnizoen. Zij worden steeds op de proef gedetacheerd, om eerst na gebleken geschiktheid definitief als maréchaussée in te vallen.

(*) Vergelijk bl. 28 (noot) en bl. 36.
(†) Blz. 37.

OVERZIGT VAN DEN TOESTAND GEDURENDE 1864.

De vrijgemaakten bewezon in 1864, meer dan in het vorige jaar met hunne regten en vorpligtingen bekend to zijn.

Bij het einde der werkovereenkomsteu, zoowel die vóór als op of ná 1°. October verschonen, hobben zij, zoo als reeds werd aangeteekend, zonder verzet of bezwaar nieuwe contracten gesloten, voor een groot deel met dezelfde huurders en op dezelfde plantages waar zij in het afgeloopen jaar waren werkzaam geweest. Er hebbeu echter ook verhuizingen plaats gehad, van de zoodanigen, die terugkeerden naar do plantages waartoe zij ouder de slavernij behoord hadden.

Die terugkeer moet voor een deel worden toegeschreven aan gehechtheid aan den grond waarop zij zijn groot gebragt; welligt uu en dan ook aan de omstandigheid, dat zij soms op andere plantages door do vroegore bovolking mot minachting behandeld en als het ware teruggestooten worden. Zoo wareu or voorbeeldon van vrijgemaakten die eenen huurder verlieten, tegen wien zij volgons hunne eigene erkentenis geen de minste reden tot klagen hadden, die hen goed behandelde en gunstig bekend stond, en dat wel om terug te keeren naar hunne oude plantago waar zij niet tevreden waren geweest.

„De verhuizingen in het algemeen moeten dus niet alleen, gelijk „wel eens ten onregte geschiedt, aan de wispelturigheid der negers „worden geweten, hoozeer ook dezo daarop voorzeker van iuvloed „is vooral bij het jongere geslacht. Daarbij ontstaat bij velen nog „het verlangen om zich digter bij de stad te vestigen; een verlangen „dat nadeelig workt voor de ver afgelegon plantages, en dat met „enkele uitzonderingen welligt te eeniger tijd tot de geheele verlating „van die plantages zal leiden, indieu niet op eenige wijze in het „gebrek aan werkvolk wordt voorzien."

Al die verhuizingon bragten in elk geval verlies voor do algemeene productie en voor de beide belanghebbenden te weeg.

„Van groot belang zou het daarom zijn", zegt de Gouverneur, „indieu de vrijgemaakten te bewegen waren contracten voor *drie „jaren* te sluiten, maar met uitzondering van welligt zeer enkele „gevallen, hebben zij ook in 1864 voor niet langer dan *een jaar* „zich verbonden, en het is te vreezen, dat onder de jongere arbei„ders sommigen gedurende de tien jaren van het Staatstoezigt, van „de eene naar de andere plantage zullen blijven zwerven, tenzij „een sterke aanvoer van immigranten de vraag naar arbeiders ver-

„mindert. Op dit oogenblik zijn de vrijgemaakten in eene gunstige „positie, en het verdient waarlijk opmerking, dat zij onder die om- „standigheden geene verhooging van loon hebben gevraagd. Althans „aan het Bestuur is geen voorbeeld bekend, dat zij het contract niet „hebben willen vernieuwen omdat het loon te laag gesteld was, al „moge door eenigen de bedreiging daartoo gedaan zijn. Zou hieruit „niet mogen worden afgeleid, eensdeels dat zij genoeg verdienen „kunnen als zij geregeld arbeiden, en anderdeels dat de geest van „ontevredenheid wegens den verpligten arbeid, die aanvankelijk „onder hen heerschte, langzamerhand geweken is, nu zij het Staats- „toezigt en de bescherming welke zij genieten, ondervinden en be- „grijpen? En dit zal hoe langer dat toezigt werkt des te meer het „geval worden."

„Er wordt somwijlen door planters beweerd, dat de huurders tot „te groote toegeeflijkheid jegens de arbeiders verpligt worden, door- „dien de commissarissen de vrijgemaakten, of deze al dan niet wer- „ken, te veel aan hen zelven overlaten en eene te slappe tucht over „hen voeren.

„Die bewering is ten eenen male onjuist", zegt de Gouverneur. „Dat de commissarissen niet altijd straffen waar men dit maar ver- „langt, wordt erkend; doch waar gegronde klagten tegen arbeiders „worden ingebragt, maken zij gebruik van de hun toegekende be- „voegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen; ten blijke „waarvan kan strekken de hiervóór overgelegde staat (*). Te betreuren „is het echter dat, terwijl sommige huurders te veel, soms zonder „eenigen grond, klagten inbrengen, daarentegen door anderen, uit „vrees van bij het einde der contracten hunne arbeiders te verliezen, „aan dezen te veel wordt toegegeven, hetgeen ten gevolge heeft, „dat meerderen, die van hunne huurlingen behoorlijke pligtsvervul- „ling zouden willen eischen, daarvan weêrhouden worden uit be- „duchtheid, dat deze laatsten bij de verschijning van hun contract „hen verlaten zullen om zich bij de meer toegevenden te verbinden.

„Niet alle planters handelen echter zoo onmenschkundig. Integen- „deel, er zijn er gelukkig die, terwijl zij aan den eenen kant hunnen „arbeiders wat dezen toekomt, en in sommige gevallen waarin het „geen nadeel kan, zelfs meer dan dat weten te geven, aan den „anderen kant van hen ook strenge vervulling hunner verpligtingen „vorderen. De zoodanigen, de ervaring leert het, bevinden er zich „in den regel het best bij, want zij behouden hunne arbeiders en

(*) Vergelijk bl. 77.

„bekomen goed werk van hen, terwijl degenen die te toegevend zijn „bij hunne zwakheid dikwijls weinig baat vinden."

„De geest der vrijgemaakten" zegt de gouverneur verder, „was „goed en met den arbeid ging het op lange na zoo kwaad niet als „soms wel werd voorgesteld, hoezeer men erkennen moet dat meer „gewerkt had kunnen worden. Neemt men echter in aanmerking dat „de vrijgemaakten geene behoefte gevoelen om zoo veel dagen in „het jaar te arbeiden als de dagloouers in Europa, en alleen door „het Staatstoezigt daartoe gedwongen worden, dan is er waarlijk „geene reden tot klagen.

„Men vorlieze daarbij niet uit het oog, dat meermalen dat werk- „verlies te wijten is aan de grooto toegeeflijkheid van de hnurdors, „die zich ook daarin openbaart, dat zij de arbeiders, die voorgeven „door ongesteldheid niet aan het werk te kunnen gaan, niet nood- „zaken in de ziekenlocalen zich te doen verplegen, hetgeen, behalve „het daaruit ontstaande nadeel voor degenen die waarlijk ziek zijn, „bovendien aanleiding geeft tot het al te dikwijls *voorwenden* van „ongesteldheid, om zich aan den arbeid te kunnen onttrekken."

De vrees, dat de suikerplantages verloren zouden gaan, omdat de vrijgemaakten den gemakkelijker arbeid op kost-, koffij- en cacaoplantages zouden zoeken, heeft zich niet verwezenlijkt.

„Er zijn pogingen aangewend," zegt de Gouverneur, „om eene „juiste opgave te erlangen van het aantal werktaken door de vrijge- „maakten geleverd, ten einde daaruit tot het besluit te komen, hoe „veel werkverzuim heeft plaats gehad. Die pogingen hebben echter „tot geen voldoend resultaat geleid, want het is zeer moeijelijk sta- „tistieke opgaven betreffende de plantages te bekomen, die dan nog „zelden volledig en naauwkeurig zijn. Afgaande op de bekomen me- „dedeelingen, is er verkregen 70 pCt. arbeid tegen 30 pCt. verzuim „wegens werkelijke of voorgewende ziekte, verlof, straf, enz.; eene „uitkomst waarover men alle reden heeft tevreden te zijn.

„In het algemeen luiden de berigten van de district-commissa- „rissen over den arbeid niet ongunstig, en volgens hunne rapporten „werden soms door meerdere arbeiders twee, ja wel eens drie taken „per dag geleverd.

„Een bewijs van den goeden geest onder de vrijgemaakten en „van hunne goede gezindheid, die trouwens wel door niemand, „zelfs niet door hen die het meest klagen, zullen worden ontkend, „vindt men ook hierin, dat op een paar plantages alwaar in het „afgeloopen jaar brand was ontstaan, die door de arbeiders zelven „ten spoedigste werd geblucht, terwijl ook te Paramaribo, bij ge-

„legenheid van een valsch alarm van het ontstaan van brand, het „eene genoegdoening was te zien, hoe op het vallen van de alarm-„schoten, alle spuitgasten (grootendeels vrijgemaakten) wedijverden „om spoedig ter aangewezen plaats te zijn.

„De viering van den 1en Julij, het jaarfeest der emancipatie, is „in de beste orde afgeloopen en hoezeer het niet aan vrolijkheid „ontbroken heeft, is die echter gepast en minder luidruchtig dan „vroeger geweest, terwijl minder weerzin bij de vrijgemaakten is „bespeurd, om weder aan den arbeid te gaan."

Bij het verslag is gevoegd eenen staat van de prijzen gedurende het laatste halfjaar van 1864 voor den aankoop van plantages en gronden besteed. Daaruit blijkt dat, met uitzondering van hetgeen voor eenige geheel of schier geheel verlaten plantages is besteed, weder goede prijzen zijn betaald, vooral zooals reeds is vermeld (*) voor de gouvernementsplaatages, die in de maand September 1864 publiek werden verkocht. Zorg en Hoop en St. Germain, niet lang te voren door het Gouvernement, respectivelijk voor *f* 24,000 en *f* 2200 aangekocht, hebben niet minder dan *f* 33,100 en *f* 4200 opgebragt.

Vooral de prijs van *f* 28,500, voor Frederiksdorp verkregen, is hoog, daar deze plantage, niet lang geleden, door het Gouvernement voor *f* 18,000 was aangekocht, en daarvan thans nog een stuk land en de daarop staande gebouwen ten dienste van den districts-commissaris van Beneden-Cottica werden afgenomen.

Al deze hooge prijzen zijn, met uitzondering alleen van de plantage Zorg en Hoop, die door een buiten de kolonie wonend persoon is aangekocht, besteed door inwoners van Suriname.

Bij het verslag is nog overgelegd een staat aantoonende den uitvoer van producten gedurende elk quartaal van het jaar 1864, waarvan de uitkomst reeds vroeger (†) door ons werd medegedeeld. Uit latere berigten kan nog worden vermeld de uitvoer gedurende de 3 eerste quartalen van het jaar 1865. Daarvan zullen wij thans tot het geven van een overzigt nà de emancipatie, in de volgende tabel slechts mededeelen de opbrengst van het hoofdproduct, de suiker, quartaalsgewijze:

(*) Zie bl. 44.

(†) Zie bl. 45 en 46. Ofschoon men oorspronkelijk van voornemen was, om de bij de verslagen gevoegde staten, inzonderheid die, op bl. 36, 45, 77, 81 en 82 vermeld, in hun geheel of althans meer in bijzonderheden hierbij, des noods als bijlagen, op te nemen, moest men daarvan afzien wegens de beperkte ruimte. Men heeft er zich dus toe bepaald, *al* het belangrijke daaruit te zamen te vatten, hetgeen trouwens ook voldoende kan worden geacht.

in de laatste	5 jaren vóór	1863	7,417,420	Amst.	pond.
	1e quartaal	1863	8,647,764	„	„
	2e „	„	9,729,900	„	„
	3e „	„	4,720,244	„	„
	4e „	„	4,267,456	„	„
	1e „	1864	5,931,694	„	„
	2e „	„	5,937,741	„	„
	3e „	„	4,828,142	„	„
	4e „	„	3,744,131	„	„
	1e „	1865	4,496,548	„	„
	2e „	„	2,886,899	„	„
	3e „	„	3,936,239	„	„

„Ofschoon deze uitvoer minder bedroeg dan in 1863", zegt de gouverneur tot toelichting van de cijfers over 1864 loopende, „mag die nogtans bevredigend worden geacht. Van het eerste en „tweede jaar na dat der emancipatie, welk tweede jaar waarschijn-„lijk nog beneden 1864 zal blijven, kon uit den aard der zaak, „bij een zoo geheelen ommekeer van den maatschappelijken toe-„stand, niet veel verwacht worden. Na 1865 zal, naar het zich „voor's hands laat aanzien, de productie weder toenemen, om lang-„zamerhand, worden de werkkrachten op voldoende wijze door „immigratie versterkt, hare vroegere hoogte weder te bereiken, „zoo niet te overtreffen."

Door den gouverneur wordt er wijders op gewezen, dat algemeen en met grond wordt geklaagd over het hiervóór vermelde stelen van producten en vooral van banannen. „Die diefstallen", zoo vervolgt de gouverneur, „dagteekenen echter reeds van den „tijd der slavernij, toen men op den banannen-gronden op een „derde verlies rekende, wegens het omvallen van de boomen ten „gevolge van zware winden, en wegens het stelen der slaven. „Doch men hoorde er destijds weinig of niet van spreken, omdat „de gezagvoerders zelven krachtens hunne toenmalige bevoegdheid, „de schuldigen onmiddellijk straften, waarmede de zaak dan afge-„daan was. In Demerary wordt de kost nog meer dan hier ge-„stolen, en maken vooral de Chinesche immigranten zich daaraan „schuldig."

In het laatst der maand December 1864 verwijderden zich uit Coronie naar Britsch-Guyana een veertiontal vrijgemaakten, arbeidende op de plantage Burnside. Deze hadden zich daartoe meester gemaakt van de schoener Charlotte, toebehoorende aan den eigenaar dier plantage.

Twaalf hunner, met uitzondering van een die 19 jaren telde,

waren knapen van 15—17 jaren, die door kwaadgezinden werden overgehaald om hen te volgen.

Het is raadzaam voorgekomen, om tijdelijk een schoener op de kust van Coronie te stationeren, ten einde de verdere poging tot ontvlugting, met diefstal van vaartuigen gepaard gaande, zooveel mogelijk te verhinderen. Het garnizoen aldaar werd ook met eenige manschappen versterkt.

„Het behoeft niet te verwonderen", zegt de gouverneur, „dat die „jeugdige knapen door valsche voorstellingen en uitzigten op een „lui en lekker leven in Demerary zonder Staatstoezigt tot de ont„vlugting zijn overgehaald geworden; maar dit is geene reden „om iets terug te nemen van hetgeen gezegd is omtrent den „goeden geest der vrijgemaakten in het algemeen, ook daaruit „blijkbaar, dat er van Nickerie, waar zij dagelijks in aanraking „zijn met Berbice en de ontvlugting zoo gemakkelijk is, na den „1en Julij 1863 nog geen enkel vrijgemaakte zich verwijderd heeft, „terwijl, gedurende de slavernij voorzorgen genomen moesten wor„den om de ontvlugting der slaven uit dat district te beletten."

Uit eenen bij het verslag overgelegden staat van het aantal vrijgemaakten en immigranten, welke in de buitendistricten op den 1en Januarij 1865 onder contract werkzaam waren, boven de 15 jaren, blijkt dat er aldaar 15759 contracten waren gesloten, waarvan

	mannen	vrouwen	totaal
vrijgemaakten	7568	7407	14975
immigranten	623	161	784
te zamen	8191	7568	15759

„In de buitendistricten mogen er welligt nog enkelen der tot „plantage-arbeid verpligten rondzwerven, doch hun aantal is niet „noemenswaard. De zoodanigen welke men nog niet op het spoor „heeft kunnen komen, zijn òf ouden òf kinderen. Bij het Bestuur „zijn er geene vrijgemaakten, die geene contracten hebben kunnen „of willen sluiten, werkzaam.

„In het stadsdistrict daarentegen was de uitkomst wat het ver„nieuwen der contracten aangaat minder gunstig. Velen hebben die „stilzwijgend laten doorloopen, of van de verandering geene opgave „gedaan, waaruit volgt dat een aantal vrijgemaakten aldaar geene „nieuwe overeenkomsten hebben gesloten en rondloopen. De com„missaris heeft aan den procureur-generaal eene lijst ingezonden van „672 personen, voor ⅘ vrouwen, welke bij het verschijnen der „contracten op ultimo September in gebreke gebleven waren die te

„vernieuwen of andere te sluiten. Daarvan waren in de maand „Januarij 1865 reeds 280 gevonden.

„„Er wordt ook veel gesproken van *quasi-contracten* met vrijge- „maakten" zegt de Gouverneur, „die daarom nog niet geregeld „zouden arbeiden."

„Zoodanige vrijgemaakten zijn er, maar zij behooren tot het stads- „district, alwaar de uitvoering van art. 3, in verband met art. 24 „B § 1 der emancipatiewet, minder gelukkig is geweest ten gevolge „van die gefingeerde contracten. De bedoelde vrijgemaakten zijn „echter voor den landbouw nooit van eenig nut geweest, en maken „ongelukkig een grooter getal uit dan voor de stad benoodigd was. „Het is bekend dat men in alle slavenlanden zeer veel huisbedien- „den heeft, en dat is ook hier het geval geweest. Bij het vernieuwen „der overeenkomsten is echter zooveel mogelijk gewaakt tegen het „sluiten van die *quasi-contracten*, hetgeen echter niet altijd verme- „den kon worden, dewijl zelfs personen van zekeren maatschappe- „lijken rang en stand hunne namen tot zoodanige contracten leenen."

Wij meenen deze bijdrage niet beter te kunnen eindigen dan met het aanhalen van de laatste woorden van den gouverneur van Suriname, waarbij de geheele toestand bij het einde van het jaar 1864 aldus in korte trekken is te zamengevat.

„Als besluit van dit verslag mag worden gezegd, dat, wanneer „men den geheelen toestand in 1864 nagaat, zonder de donkere „punten voorbij te zien, er reden bestaat om voldaan te zijn. Dat „de productie den eersten tijd na de opheffing der slavernij ver- „minderen zou, dat de vrijgemaakten na hunne emancipatie niet „reeds dadelijk arbeidzame, zedelijke menschen zouden zijn, moest „worden verwacht. Het was te voorzien dat een aanvankelijke „achteruitgang het gevolg zou zijn van de groote, zoo diep in- „grijpende maatschappelijke hervorming, welke deze kolonie onder- „gaan heeft. Niettemin is de productie, met het oog op de omstan- „digheden, bevredigend geweest, en naar het zich laat voorzien, „zal zij in 1866 weder toenemende worden. En wat de zedelijkheid „betreft, zoo geeft het grooter getal huwelijken, de meer en meer „onder de vrijgemaakten zich ontwikkelende zucht tot het familie- „en maatschappelijk leven, in verband tot den goeden geest en de „goede gezindheid die hen bezielen, aanvankelijk reden van tevre- „denheid. Men vergete niet dat het tijdstip waarop eene langdurige „slavernij heeft opgehouden te bestaan nog te nabij is, om nu „reeds groote resultaten van de vrijverklaring te verwachten. „Leiding behoeven de vrijgemaakten, maar steeds onder den heil-

„zamen dwang van het Staatsteezigt, want rijp om van alle band „losgelaten te werden zijn zij niet.

„Hetgeen in het vorig verslag omtrent de noodzakelijkheid van „dat *Staatstoezigt* en van krachtiger *immigratie* van arbeiders werd „gezegd, wordt ook thans met den meesten nadruk herhaald.

„Daar echter de Regering niet alleen stellig verklaard heeft dat „de Staat zich niet belasten wil met den aanvoer van immigranten, „maar tevens den aanvoer door particulieren zooveel mogelijk heeft „vergemakkelijkt en in de hand gewerkt, zullen belanghebbenden „zelven voor immigratie moeten zorgen Twee omstandigheden „staan daartegen echter in den weg: gebrek aan kapitaal bij de „eigenaren van kleine plantages en de hoop van goedkooper in„landsche werklieden te erlangen of gedurende ettelijke jaren te „behouden." (*)

Februarij 1866. C. A. v. S.

(*) Het medegedeelde van de beide emancipatiewetten en van eenen staat der onder contract werkende arbeiders als bijlagen, kwam ter vergelijking en volledigheidshalve niet ondienstig voor.

BIJLAGE I.

(N°. 164). (*) *WET van den 8sten Augustus* 1862, *houdende opheffing der slavernij in de kolonie* Suriname.

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, SALUT! doen te weten:

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat het welbegrepen belang der kolonie Suriname de opheffing der slavernij vordert;

En willende tevens voorzien in de middelen tot behoud en zooveel mogelijke uitbreiding van den landbouw en de nijverheid in die kolonie;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord; en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Iste HOOFDSTUK.

Algemeene grondslagen.

Art. 1. De slavernij in de kolonie Suriname is opgeheven op den *éérsten* Julij 1863.

Art. 2. Aan de eigenaren van slaven wordt, ter zake van de opheffing der slavernij, tegemoetkoming toegekend.

Art. 3. De krachtens art. 1 vrijgemaakten staan van den 1e Julij 1863 onder een bijzonder toezigt van den Staat, voor den tijd van hoogstens *tien* jaren.

Art. 4. De vrije kolonisatie van Suriname wordt van staatswege aangemoedigd.

Voor den aanvoer van vrije arbeiders in Suriname worden van staatswege premien uitgeloofd gedurende hoogstens *vijf* jaren nà afkondiging dezer wet.

Het gezamenlijk bedrag dier premien kan de som van *één millioen* gulden niet te boven gaan.

De voorwaarden, welker vervulling noodig is om aanspraak op uitbetaling dier premien te verkrijgen, worden door Ons vastgesteld, en het toezigt, op den aanvoer door de Regering te houden, wordt door Ons geregeld.

(*) Van het Staatsblad 1862.

IIde HOOFDSTUK.

Van de tegemoetkoming.

Art. 5. Binnen *dertig* dagen nà de afkoodigiag dezer wet in de kolooie Surinome, wordt door allo oigonaren von slaven of hunne gevolmagtigdeo ter gouvernements-Secretorie ingeleverd eeo borderel van oaagifte in duplo vermeldeade:

do nameo der plootoges woartoe de slaven behooron;

de nomen en woonplaotsen der eigenoren, of huaner gevolmagtigdeo;

de namen, het geslacht, den ouderdom, bot bedrijf af beraep en de gadsdiounst der hun toebehaorenda slaveu, met opgaaf dergenen, dio regt op monumissie hebbeo verkregeo, eo van de zoodaoigen, dio door de bevoegde eammissie geraogschikt zijn onder de *suspecten* von besmettiag door de ziekten van meloatschheid eo elephantiasis.

Von de inlevering vaa dit bordorel wordt een bewijs aan den inleveraar uitgereikt.

Art. 6. Bij verzuim van de eigeoaren of hunne gevolmagtigden om het in ort. 5 vermelde barderel binaen den gestelden termijn in te leveren, wordt het vau gouvernementswege opgemaakt, en komen de daorvoor gemaakte kosten voor rekening van den nalotige.

Art. 7. De borderellen van aangifte, bedoeld in de beide voorgaande artikelen, worden, binnen een daor den Gouverneur van Suriname te bepolen korten termiju, van gouvernementswege vergelekeo met de aanwezige slavoo en, zooveel noodig, met de registers.

Art. 8. De tegemoetkamiag voor slaven, onversebillig of zij tot plantages en graaden behaoren, af als particuliere slaveo bekead staa, en zonder onderscheid van onderdom of geslacht, wordt bepoald op f 300 voor ieder hoofd. Voor slaven, die regt op manumissie hebben verkregen, op f 60 voor ieder hoofd.

Art. 9. Voor tegemaetkamiog komen niet in aanmerking:

a. slaven, die wegens besmetting uit de zomenleving zijn of moeten worden verwijderd. Ten aanzien van hen, die volgens de voorschriften der publicatie von deo 7en September 1830 (*Gouvernementsblad* ao. 13) zijn, of naar aanleiding van do verificatie, bedoeld in art. 7, nader mogten worden verkloard, verdoebt von met een der daarbij aangeduido kwalen te zijn besmet, blijft de beslissing omtrent do toekenniog eener tegemoetkoming opgeschort. De tegemaetkomiug wordt niet toegekeod iodien de lijder binnen het jaar nà de afkoodiging dezer wet io de kolonie Suriname niet door de bij art. 9 der hiervoron genoemde publicatie aaugeduide commissie is gezood verklaard;

b. slaven, die weggeloopen of vermist zijn langer don *ééne* maand vóór den dag der verificotie, bij ort. 7 bedoeld;

c. tot dwangarbeid veraordeelde slaven, wier straftijd binuen *vier* joren nà deo 1en Julij 1863 *niet* is geëiodigd;

d. kinderen, uit slavinnen geboren nà de afkondiging dezer wet in Suriname.

Art. 10. De tegemoetkoming strekt niet slechts voor den persoon van den slaaf, maar ook voor zijne kleederen, klein- en pluimvee en alle roerende goederen, die volgens koloniaal gebruik geacht worden hem in het bijzonder toe te behooren.

Deze goederen worden zijn eigendom.

Art. 11. In overeenstemming met de volgens art. 7 geverifieerde borderellen van aangifte, wordt van de te verleenen tegemoetkoming een staat opgemaakt, die gedurende *dertig* dagen na afloop van den bij evengemeld artikel bedoelden termijn, ter gouvernements-secretarie tot inzage van de belanghebbenden wordt nedergelegd.

Art. 12. Bij aldien de eigenaren of hunne gevolmagtigden zich met dien staat niet kunnen vereenigen, wordt hun vrijgelaten, binnen *veertien* dagen nà den termijn bij het vorig artikel bepaald, bij deurwaarders exploit verzet aan te teekenen ter gouvernements-secretarie, met vermelding der gronden van bezwaar.

Art. 13. Binnen *veertien* dagen nà de dagteekening wordt, op straffe van verval, het verzet, door hem die het heeft gedaan, bij dagvaarding tegen de eerstkomende teregtzitting voor het geregtshof der kolonie Suriname gebragt.

Ten dage dienende worden over en weder de sustenuen mondeling toegelicht, zonder het ministerie van procureurs en zonder schriftelijke conclusien.

Het hof doet ten spoedigste daarna uitspraak, ten ware het een nader onderzoek mogt bevelen, waartoe een termijn moet worden gesteld.

De uitspraak van het hof is voor geen hooger beroep vatbaar.

Art. 14. De tegemoetkoming, bij art. 8 bedoeld, wordt binnen *drie* maanden na de opheffing der slavernij aan den eigenaar of zijnen gevolmagtigde voldaan.

De betaling geschiedt in wissels, gulden voor gulden, af te geven door den Gouverneur op den Minister van Koloniën en betaalbaar ééne maand na zigt bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam, of wel, voor zoover verlangd wordt en de koloniale kas daartoe naar het oordeel van den Gouverneur bij magte is, te Paramaribo in wettig betaalmiddel.

Art. 15. In geval van geschillen over eigendomsregten op slaven, of wanneer derden aanspraak maken op het bedrag der tegemoetkoming, of op een gedeelte daarvan, wordt de voldoening van het geheel uitgesteld tot dat partijen het eens zijn of dat het geschil bij eindvonnis is uitgewezen.

Art. 16. Het regt op de krachtens deze wet vastgestelde tegemoetkoming gaat verloren ten aanzien van de sommen, welke binnen vier jaren nà de opheffing der slavernij niet zijn opgevorderd.

Art. 17. De opgaven, verklaringen, kwijtingen en verdere administrative stukken, welke ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk worden vereischt, zijn niet onderworpen aan de belasting van het zegel.

IIIde HOOFDSTUK.

Van het bijzonder toezigt van den Staat.

Art. 18. Het bijzonder toezigt van den Staat over de vrijgemaakten, wordt opgedragen aan bezoldigde ambtenaren, wier werkkring en bevoegdheid worden geregeld bij algemeene verordening.

Die ambtenaren mogen geen beheer voeren over plantages of eenig geldelijk belang hebben bij eenige onderneming op Suriname.

Art. 19. Het staatstoezigt heeft de strekking om de bij deze wet vrijgemaakten te beschermen en op te leiden tot het familie- en maatschappelijk leven:

door het weren van lediggang en het regelen der verpligting tot arbeid, zoomede

door bevordering van het school- en godsdienstig onderwijs;

door het voorschrijven van de middelen tot ondersteuning der hulpbehoevenden en de verpleging der zieken;

voorts in het algemeen door het nemen van maatregelen, welke in het belang der vrijgemaakten of in dat der publieke orde noodig zijn.

Art. 20. De Gouverneur van Suriname is bevoegd vrijgemaakten, die zich door zedelijk gedrag en arbeidzaamheid gunstig onderscheiden, van het staatstoezigt te ontslaan.

IVde HOOFDSTUK.

Van de vrijgemaakten.

Art. 21. De vrij te maken slaven nemen eene geslachtsnaam aan, onder welken zij, zooveel doenlijk familie'sgewijze, worden ingeschreven in daartoe bestemde registers.

Van die inschrijving wordt hun een bewijs afgegeven, vermeldende: het nummer van inschrijving, den naam en de voornamen en den datum van geboorte of den vermoedelijken ouderdom.

De Gouverneur der kolonie draagt zorg dat de inschrijving geschied zij bij de opheffing der slavernij.

Art. 22. Het gewoon burgerlijk en strafregt is op de vrijgemaakten toepasselijk, behoudens de uitzonderingen, die het staatstoezigt gedurende den tijd, dien zij daaronder verkeeren, noodzakelijk maakt.

Art. 23. De vrijgemaakten worden beschouwd als ingezetenen der kolonie.

Eerst nà de opheffing van het staatstoezigt treden zij in het volle genot van het burgerregt, behoudens voldoening aan de deswege bestaande bepalingen.

Art. 24. Gezette arbeid is verpligtend voor alle onder het bijzonder staatstoezigt geplaatsten, overeenkomstig de navolgende bepalingen.

A. *Voor hen die op plantages of gronden gevestigd of gewoonlijk werkzaam zijn geweest:*

§ 1. dat allen, van den ouderdom van en met 15 tot en met 60 jaren gehouden zijn, om overeenkomsten te sluiten tot het verrigten van plantage-arbeid met planters of landbouw-ondernemers te hunner keuze;

§ 2. dat die overeenkomsten ten overstaan van den ambtenaar, bedoeld in art. 18, en overeenkomstig de deswege vast te stellen verordeningen, worden gesloten voor niet minder dan *één* jaar en niet meer dan *drie* jaren;

§ 3. dat de Gouverneur de bevoegdheid heeft om, in zoover hij dit tot handhaving van rust en orde noodig oordeelt, gedurende de twee eerste jaren nà de in werking treding dezer wet, de keuze der vrijgemaakten tot het sluiten van overeenkomsten te beperken tot de divisie of het district, waarin zij op den 1en Julij 1863 zijn gevestigd;

§ 4. dat zij, die binnen *drie* maanden nà de opheffing der slavernij geene overeenkomsten hebben gesloten, door de zorg van het Bestuur worden te werk gesteld op Gouvernements-plantages of bij werken van algemeen nut;

§ 5. dat zij, die onder dan zestig jaren zijn, blijven bij de gezinnen waartoe zij behooren, even als kinderen beneden *vijftien* jaren, die in elk geval hunne moeders volgen;

§ 6. dat de in de vorige paragraaf bedoelden ouden en kinderen gehouden zijn, naar hunne krachten en bekwaamheden, tegen een daaraan geëvenredigd loon, hunne diensten te verleenen aan den huurder of planter, met wien het hoofd van het gezin of de moeder der kinderen, de overeenkomst heeft gesloten.

B. *Voor hen, die niet op plantages of gronden of gewoonlijk werkzaam zijn geweest:*

§ 1. dat zij, even als de gewezen plantage-slaven, van den ouderdom van en met 15 tot en met 60 jaren, gehouden zijn om overeenkomsten te sluiten tot het verrigten van arbeid of diensten met personen te hunner keuze;

§ 2. dat die overeenkomsten ten overstaan van den ambtenaar, bedoeld in art. 18, en overeenkomstig de deswege vast te stellen verordeningen, worden gesloten voor niet minder dan *drie* maanden en niet meer dan *een* jaar voor arbeid of diensten in de stad; indien zij zich voor plantagewerkzaamheden verbinden, zijn de bepalingen der § § 2, 5 en 6 van de onderafdeeling A op hen toepasselijk;

§ 3. dat aan hen, die ten genoege van dien ambtenaar bewijzen op zich zelven eenig beroep, ambacht of bedrijf te kunnen uitoefenen ter voorziening in eigen behoeften en in die van hun gezin, daartoe de bevoegdheid

wordt verleend tegen betaling van het patentregt, dat bij algemeene koloniale verordening op het uit te oefenen beroep, ambacht of bedrijf wordt geheven. Van de verleende bevoegdheid wordt jaarlijks het schriftelijk bewijs hernieuwd;

§ 4. dat zij, die binnen *drie* maanden nà de opheffing der slavernij geene overeenkomsten hebben gesloten, en zij die krachtens de hun verleende bevoegdheid, om op zich zelven te staan, geen beroep, ambacht of bedrijf uitoefenen, door de zorg van het bestuur, naar gelang hunner krachten en geschiktheid, worden te werk gesteld bij Gouvernements-plantages, of bij werken van algemeen nut;

§ 5. dat zij, die ouder dan *zestig* jaren zijn, en kinderen van *twaalf* tot *vijftien* jaren, in verhouding hunner krachten en bekwaamheden, ligten arbeid verrigten;

§ 6. dat kinderen tot en met den ouderdom van *twaalf* jaren niet van de moeders mogen gescheiden worden, terwijl kinderen van 12 tot 15jarigen ouderdom ook gescheiden van de moeder arbeiden.

Vde HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

Art. 25. Het godsdienstig en schoolonderwijs wordt van staatswege aangemoedigd en zooveel mogelijk ondersteund.

Art. 26. Tot het bezitten en dragen van wapenen, kan aan de onder staatstoezigt geplaatsten en de volgens deze wet aan te voeren veld- en plantage-arbeiders, alleen in bijzondere omstandigheden vergunning worden verleend.

Art. 27. Met uitzondering van strafarbeid wordt alle arbeid op Gouvernements-plantages of bij werken van algemeen nut tegen loon verrigt, dat, even als de arbeid zelf, van Gouvernementswege bij tarief wordt geregeld.

De bepalingen van dat tarief gelden ook voor plantagearbeid ten behoeve van bijzondere personen, ingeval bij overeenkomst geene andere bedingen zijn gemaakt.

Een werkdag wordt berekend op *acht* uren arbeids in het veld of *tien* uren arbeids binnen de gebouwen; en

een werkjaar op *drie honderd* werkdagen.

Art. 28. Wanneer voor militaire en andere transporten ten behoeve van de algemeene dienst, of voor werken van algemeen nut, geen vrijwilligers tegen billijk loon kunnen worden verkregen, is het bestuur bevoegd, om de onder het bijzonder staatstoezigt geplaatsten van en met 15 tot en met 60jarigen ouderdom, zoowel als alle andere veld- en plantage-arbeiders, daartoe op te roepen.

Art. 29. Lediggang en zwerverij zijn strafbaar volgens de bestaande en nader vast te stellen algemeene verordening.

Art. 30. De eigenaren zijn verpligt, om nog gedurende uiterlijk *drie* maanden na de opheffing der slavernij, huisvesting te verleenen aan de zoodanigen hunner gewezen slaven, die daarin niet hebben kunnen voorzien. Zij kunnen zich echter van die verpligting ontslaan door betaling der kosten van huisvesting elders, ten genoege van den met het staatstoezigt belasten ambtenaar.

Daarentegen zijn die vrijgemaakten gehouden tot het verrigten van minstens *vier* dagen arbeid per week, ten behoeve van dengene, bij wien zij inwonen.

Art. 31. Het te werk stellen of huisvesten van hen, die onder staatstoezigt zijn geplaatst, zonder wettige overeenkomsten, is strafbaar met geldboete, invorderbaar bij lijfsdwang, overeenkomstig daaromtrent te maken algemeene verordeningen.

Art. 32. Van wege het bestuur wordt gezorgd, dat er voor hen, die onder staatstoezigt zijn geplaatst, gelegenheid zij tot geneeskundige hulp en verzorging van zieken:

op de plantages, door verordeningen, regelende de verpligting der huurders, om te voorzien in behoorlijke ziekenlokalen en in voldoende geneeskundige behandeling en verpleging;

en elders, door het daarstellen, voor zooveel noodig, van hospitalen.

Zij, die krachtens bestaande verordeningen wegens besmettelijke ziekten uit de zamenleving zijn verwijderd, worden voortdurend op kosten der kolonie in daartoe bestemde inrigtingen verpleegd.

Art. 33. Op den huurder van onder staatstoezigt geplaatsten, rust de verpligting om voor hen en hunne gezinnen te voorzien in geschikte woningen, en voorts om aan hen de vereischte gronden ten gebruike af te staan tot het telen van voedingsmiddelen voor eigen behoefte, alles overeenkomstig nader vast te stellen verordening.

Art. 34. De vrijgemaakten, die niet op plantages zijn te werk gesteld, voorzien voor eigen rekening in huisvesting en geneeskundige behandeling, zoo van hen zelven als van hun gezin, indien bij het sluiten der overeenkomst tot werk of dienst niet anders is bedongen.

Art. 35. Het bestuur belast zich, zooveel noodig, met de huisvesting en verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden.

Ter tegemoetkoming in de uitgaven hiervoor gevorderd, zijn de vrijgemaakten die in de termen vallen overeenkomsten te sluiten, als veld- en plantage-arbeiders en zij die volgens art. 24 B, § 3, als patentpligtigen beschouwd worden, aan eene jaarlijksche belasting onderworpen, de mannen van f 3 en de vrouwen van f 1,50.

Deze belasting wordt bij den aanvang van het jaar door de huurders in 's lands kas gestort, en in den loop des jaars door hen van het loon der arbeiders ingehouden; en door de patentpligtigen en andere op zich zelf staanden, bij de uitreiking van het bewijs, in bovengemelde § 3 bedoeld.

Art. 36. De straffen op het niet nakomen der overeenkomsten zijn:

voor den huurder, boeten, te verhalen bij lijfsdwang met of zonder vernietiging van de overeenkomst; in het eerste geval tegen schadeloosstelling, zoo daartoe termen bestaan;

voor den arbeider:

a. boeten, en bij niet-betaling daarvan, korting op loon;

b. strafarbeid aan de openbare werken.

Alles overeenkomstig daarvoor te maken verordening, waarbij tevens de bevoegde regter aangewezen en de wijze van procederen omschreven wordt.

Art. 37. De Gouverneur van Suriname behoudt in buitengewone gevallen de bevoegdheid, hem toegekend bij art. 78 van het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 9 Augustus 1832, No. 89 (*Gouvernementsblad* No. 13).

Art. 38. Uitgaven, uit deze wet voortvloeijende, worden niet gedaan dan nadat de daartoe vereischte sommen bij de wet zijn toegestaan.

Art. 39. Jaarlijks, te beginnen over 1863, wordt door Onzen Minister van Kolonien aan de Staten-Generaal gezonden een verslag omtrent de uitvoering, aan de tegenwoordige wet gegeven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Collegien en Ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Wiesbaden, den 8n Augustus 1862.
WILLEM.

De Minister van Kolonien,
G. H. UHLENBECK.

Uitgegeven den *twee en twintigsten* Augustus 1862.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
DE KOCK.

BIJLAGE II.

(No. 165.) *WET van den 8sten Augustus* 1862, *houdende opheffing der slavernij op de eilanden Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin* (*Nederl. ged.*)

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het welbegrepen belang

der kolonie Curaçao en onderhoorigheden, de opheffing der slavernij vordert,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE HOOFDSTUK.

Algemeene grondslagen.

Art. 1. De slavernij in de kolonie Curaçao en onderhoorigheden, is opgeheven op den *éérsten* Julij 1863.

Art. 2. Aan de eigenaren van slaven wordt, ter zake van de opheffing der slavernij, tegemoetkoming toegekend.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de tegemoetkoming.

Art. 3. Binnen *dertig* dagen nà de afkondiging dezer wet, op elk der eilanden, wordt door alle eigenaren van slaven of hunne gevolmagtigden, op Curaçao ter koloniale secretarie en op de overige eilanden aan de Gezaghebbers, ingeleverd een borderel van aangifte in duplo, vermeldende:

de namen der plantages, waartoe de slaven behooren;

de namen en woonplaatsen der eigenaren of hunner gevolmagtigden;

de namen, het geslacht, den ouderdom, het bedrijf of beroep en de godsdienst der hun toebehoorende slaven, met opgaaf dergenen, die regt op manumissie hebben verkregen.

Van de inlevering van dit borderel, wordt een bewijs aan den inleveraar uitgereikt.

Art. 4. Bij verzuim van de eigenaren of hunne gevolmagtigden om het in art. 3 vermelde borderel binnen den gestelden termijn in te leveren, wordt het van gouvernementswege opgemaakt, en komen de daarvoor gemaakte kosten voor rekening van den nalatige.

Art. 5. De borderellen van aangifte, bedoeld in de beide voorgaande artikelen, worden, binnen een door den Gouverneur op Curaçao en door de Gezaghebbers op de overige eilanden te bepalen korten termijn, van gouvernementswege vergeleken, met de aanwezige slaven en, zooveel noodig, met de registers.

Art. 6. De tegemoetkoming voor de slaven, zonder onderscheid van ouderdom of geslacht, wordt bepaald als volgt:

a. voor die op Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Eustatius en Saba, voor ieder hoofd op f 200;

b. voor die op St. Martin (N. G.), voor ieder hoofd op f 30;

c. voor die, welke regt op manumissie hebben verkregen:

voor die sub *a* op f 50 voor ieder hoofd;

„ „ „ *b* „ niets.

Art. 7. Voor tegemoetkoming komen niet in aanmerking:

a. slaven, die wegens besmetting uit de zamenleving zijn verwijderd. Ten aanzien van hen, die kragtens de uitspraak eener daartoe door den Gouverneur te benoemen commissie van *drie* geneeskundigen zijn verdacht verklaard met de kwalen van lepra en elephantiasis te zijn besmet, blijft de beslissing omtrent de toekenning eener tegemoetkoming opgeschort. De tegemoetkoming wordt niet toegekend, indien de lijder binnen het jaar nà de afkondiging dezer wet op de verschillende eilanden, niet door de commissie is gezond verklaard;

b. slaven, die weggeloopen of vermist zijn, langer dan *ééne* maand vóór den dag der verificatie bij art. 5 bedoeld;

c. tot dwangarbeid veroordeelde slaven, wier straftijd binnen *vier* jaren nà den 1en Julij 1863 niet is geëindigd;

d. kinderen, uit slavinnen geboren nà de afkondiging dezer wet op de verschillende eilanden.

Art. 8. De tegemoetkoming strekt niet slechts voor den persoon van den slaaf, maar ook voor zijne kleederen, klein- en pluimvee en alle roerende goederen, die, volgens koloniaal gebruik, geacht worden hem in het bijzonder toe te behooren.

Deze goederen worden zijn eigendom.

Art. 9. In overeenstemming met de volgens art. 5 geverifieerde borderelleo van aangifte, wordt van de te verleenen tegemoetkoming een staat opgemaakt, die gedurende *dertig* dagen na afloop van den bij evengemeld artikel bedoelden termijn, op Curaçao ter koloniale secretarie en op de overige eilanden op het bureau van den Gezaghebber, tot inzage van de belanghebbenden wordt nedergelegd.

Art. 10. Bijaldien de eigenaren of hunne gevolmagtigden zich met dien staat niet kunnen vereenigen, wordt hun vrijgelaten, binnen *veertien* dagen nà den termijn, bij het vorig artikel bepaald, bij deurwaarders exploit verzet aan te teekenen, op Curaçao ter koloniale secretarie en op de overige eilanden bij de Gezaghebbers, met vermelding der gronden van bezwaar.

Art. 11. Binnen *veertien* dagen nà de aanteekening wordt, op straffe van verval, het verzet door hem, die het gedaan heeft, bij dagvaarding tegen de eerstkomende teregtzitting gebragt: voor Curaçao, Bonaire en Aruba bij de regtbank op eerstgemeld eiland; voor St. Eustatius en Saba bij de regtbank op St. Eustatius; en voor St. Martin (Nederlandsch gedeelte) bij de regtbank aldaar.

Ten dage dienende worden, over en weder, de sustenuen mondeling, zonder het ministerie van procureur en zonder schriftelijke conclusien, toegelicht.

De regtbank doet ten spoedigste daarna uitspraak, ten ware zij een nader onderzoek mogt bevelen, waartoe een termijn moet worden gesteld.

De uitspraak van de regtbank is voor geen hooger beroep vatbaar.

Art. 12. De tegemoetkoming, bij art. 6 bedoeld, wordt op elk der betrokken eilanden binnen *drie* maanden ná de opheffing der slavernij aan den eigenaar of zijnen gevolmagtigde voldaan.

De betaling geschiedt in wissels, gulden voor gulden, af te geven, door den Gouverneur van Curaçao en onderhoorigheden, voor Curaçao, Bonaire en Aroba; door den Gezaghebber van St. Eustatius voor dat eiland en voor Saba, en voor St. Martin (Nederlandsch gedeelte) door den Gezaghebber aldaar, op den Minister van Kolonien en betaalbaar één maand na zigt bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam, of wel, voor zoover verlangd wordt en de kas daartoe naar het oordeel van den Gouverneur of de Gezaghebbers voornoemd bij magte is, op elk der eilanden in wettig betaalmiddel.

Art. 13. In geval van geschillen over eigendomsregten op slaven, of wanneer derden aanspraak maken op het bedrag der tegemoetkoming of op een gedeelte daarvan, wordt de voldoening van het geheel uitgesteld tot dat partijen het eens zijn of tot dat het geschil bij eindvonnis is uitgewezen.

Art. 14. Het regt op de krachtens deze wet vastgestelde tegemoetkoming gaat verloren ten aanzien van de sommen, welke binnen *vier* jaren ná de opheffing der slavernij niet zijn opgevorderd.

Art. 15. De opgaven, verklaringen, kwijtingen en verdere administrative stukken, welke ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk worden vereischt, zijn niet onderworpen aan de belasting van het zegel.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de vrijgemaakten.

Art. 16. De vrij te maken slaven nemen eenen geslachtsnaam aan, onder welken zij, zooveel doenlijk familie'sgewijze, worden ingeschreven in daartoe bestemde registers.

Van die inschrijving wordt hun een bewijs afgegeven, vermeldende: het nummer van inschrijving, den naam en de voornamen en den datum van geboorte of den vermoedelijken ouderdom.

De Gouverneur op Curaçao en de Gezaghebbers op de overige eilanden dragen zorg, dat die inschrijving geschied zij bij de opheffing der slavernij.

Art. 17. Het gewoon burgerlijk en strafregt is op de vrijgemaakten toepasselijk.

Art. 18. De vrijgemaakten worden beschouwd als ingezetenen der kolonie. Zij genieten de bijzondere bescherming van het bestuur.

VIERDE HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

Art. 19. Het godsdienstig en schoolonderwijs wordt van staatswege aangemoedigd en zooveel mogelijk ondersteund.

Art. 20. Tot het bezitten en dragen van wapenen kan aan de vrijgemaakten alleen in bijzondere omstandigheden vergunning worden verleend.

Art. 21. Lediggang en zwerverij zijn strafbaar volgens vast te stellen algemeene verordening.

Art. 22. De eigenaren zijn verpligt, om nog gedurende uiterlijk *drie* maanden nà de opheffing der slavernij, huisvesting te verleenen aan de de zoodanigen hunner gewezen slaven, die daarin niet hebben kunnen voorzien. Zij kunnen zich echter van die verpligting ontslaan door betaling der kosten van huisvesting elders, ten genoege van het bestuur.

Daarentegen zijn die vrijgemaakten gehouden tot het verrigten van minstens *vier* dagen arbeid per week, ten behoeve van dengene bij wien zij inwonen.

Art. 23. Het bestuur belast zich zooveel noodig, met de huisvesting en verpleging van onverzorgde weezen en andere hulpbehoevenden.

Art. 24. De Gouverneur van Curaçao behoudt in dringende gevallen de bevoegdheid, hem toegekend bij art. 63 van het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Curaçao en onderhoorigheden, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 Januarij 1848, n°. 51 (*Publicatieblad* n°. 276).

Art. 25. Uitgaven, uit deze wet voortvloeijende, worden niet gedaan, dan nadat de daartoe vereischte sommen bij de wet zijn toegestaan.

Art. Binnen *één* jaar, gerekend van den 31e Julij 1863, wordt door Onzen Minister van Kolonien, aan de Staten-Generaal gezonden een verslag omtrent de uitvoering aan de tegenwoordige wet gegeven.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Collegien en Ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Wiesbaden, den 8en Augustus 1862.

WILLEM.

De Minister van Kolonien,

G. H. UHLENBECK.

Uitgegeven den *twee en twintigsten* Augustus 1862.

De Directeur van het Kabinet des Konings,

DE KOCK.

Bijlage III. **STAAT (*) AANDUIDENDE HET GETAL VRIJGEMAAKTEN EN IMMIGRANTEN, ONDER CONTRACT WERKZAAM IN DE VERSCHILLENDE BUITENDISTRICTEN DER KOLONIE SURINAME, OP 1 JANUARIJ 1865.**

DISTRICTEN.	VRIJGEMAAKTEN.			IMMIGRANTEN.			BEIDE TE ZAMEN GENOMEN.		
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal-Gen.
Boven Cottica	494	560	1054	13	"	13	507	560	1057
Perica	275	280	555	3	"	3	278	280	558
	769	840	1509	16	"	16	785	840	1625
Matappica	593	619	1212	44	18	52	637	537	1274
Beneden Cottica	1191	1138	2329	47	8	55	1238	1146	2384
	1784	1757	3541	91	26	117	1875	1783	3558
Boven Commewijne	237	206	443	"	"	"	237	206	443
Commetewane	483	477	960	16	"	16	499	477	976
Beneden Commewijne	687	641	1328	4	"	4	591	641	1332
	1407	1324	2731	20	"	20	1427	1324	2751
Boven Suriname	325	281	605	116	31	147	441	312	753
Beneden "	741	581	1422	74	34	108	815	715	1530
	1066	962	2028	190	65	225	1256	1027	2283
Boven Para	397	370	776	"	"	"	397	379	776
Beneden "	815	811	1626	"	"	"	952	819	1771
	1212	1190	2402	137	8	145	1349	1198	2547
Boven Saramacca	31	20	51	"	"	"	31	20	51
Beneden "	355	353	708	"	"	"	385	376	751
	386	373	759	30	23	53	416	395	812
Coronie	478	473	951	6	"	6	484	473	957
Nickerie	465	488	954	133	39	172	599	527	1126
Totaal-Generaal	7568	7407	14975	623	161	784	8191	7568	15729

(*) Als bijlage L^a F medegedeeld bij het emancipatie-verslag over 1864, en de cijfers voorkomende op bl. 83 meer in bijzonderheden toelichtende.

Bijlage IV. UITVOERIGE STAAT VAN DEN UITVOER VAN PRODUCTEN DER KOLONIE SURINAME, GEDURENDE DE JAREN 1863, 1864 EN 1865.

		Suiker. *Amst Pond.*	Cacao. *Amst. P.*	Koffij. *Amst P.*	Katoen. *Amst. P.*	Melassie. *Gallons.*	Rum en Dram. *Gallons.*
1863.							
1ste quartaal.	Naar Nederland . .	4.973.372	21.270	237.478	80.805	24.158	13.408
	„ Noord-Amerika .	1.092.264	39.254	4.445	„	162.530	„
	„ Andere landen .	1.982.128	47.876	„	169.190	9.458	21.543
		8.047.764	108.400	241.923	199.995	196.146	34.951
2de quartaal.	Naar Nederland . .	6.012.558	82.190	27.921	45.450	17.847	7.696
	„ Nonrd-Amerika .	1.343.865	4.060	878	9.440	214.257	„
	„ Andero landon .	2.373.477	124.460	„	49.990	12.668	16.361
		9.729.900	210.710	28.799	104.880	244.772	24.057
3de quartaal.	Naar Nederland . .	1.446.678	4.430	„	10.340	„	3.793
	„ Noord-Amerika .	534.308	5.590	„	„	55.994	„
	„ Andero landen .	2.739.263	181.800	6.930	50.755	17.756	36.273
		4.720.244	191.820	6.930	61.095	73.750	40.066
4de quartaal.	Naar Nederland . .	1.165.353	24.199	3.888	5.085	34.527	13.040
	„ Noord-Amerika .	2.717.311	03.343	„	„	69.363	„
	„ Andere landon .	384.792	17.450	„	1.100	6.625	11.618
		4.267.456	104.992	3.888	6.185	110.515	24.658
Totaal . .	Noar Nederland . .	13.597.956	132.093	269.287	91.680	76.532	37.937
	„ Nnord-Amerika .	0.287.748	112.247	5.823	9.440	502.144	„
	„ Andero landen .	7.479.660	371.536	6.930	271.035	46.507	85.795
		27.365.364	615.922	281.540	374.155	625.193	123.732
1864.							
1ste quartaal.	Naar Nederland . .	1.543.465	42.790	68.817	17.965	9.631	4.561
	„ Noord-Amerika .	2.762.699	76.325	„	„	127.401	„
	„ Andere landon .	1.025.530	16.607	19.465	112.355	19.386	16.202
		5.931.694	135.722	88.282	130.320	156.418	20.863
2de quartaal.	Naar Nederland . .	1.787.379	„	24.726	9.375	18.461	10.150
	„ Noord-Amerika .	2.271.864	108.440	1.004	„	100.630	„
	„ Andere landen .	1.878.498	57.480	12.155	25.175	31.877	11.461
		5.937.741	165.920	37.885	34.550	150.968	21.611
3de quartaal.	Naar Nederlnnd . .	1.315.983	145.335	16.561	33.245	20.591	5.101
	„ Noord-Amerika .	1.660.733	79.981	„	„	50.457	„
	„ Andere landen .	1.851.431	113.733	4.530	65.025	16.622	19.881
		4.828.147	339.049	21.091	98.270	87.670	24.982
4de quortaal.	Naar Nedorland . .	1.759.348	46.760	11.307	2.205	23.851	7.387
	„ Noord-Amerika .	713.391	23.475	„	1.710	58.689	„
	„ Andere landen .	1.271.392	49.613	22.443	11.095	21.671	3.227
		3.744.131	119.848	33.750	15.010	104.221	11.114
Totaal . .	Naar Nederland . .	6.406.175	234.885	121.411	62.790	72.544	27.799
	„ Noord-Amerika .	7.408.087	288.221	1.004	1.710	337.177	„
	„ Andere landen .	6.626.851	287.433	58.593	213.650	89.556	50.771
		20.441.713	760.539	181.008	278.150	499.277	78.570

1865.		Suiker. *Amst. Pond.*	Cacao. *Amst. P.*	Koffij. *Amst. P.*	Katoen. *Amst. P.*	Melassie. *Gallons.*	Rum en Dram. *Gallons.*
1ste quartaal.	Naar Nederland	1.571.675	36.730	193.133	38.040	27.546	4.220
	„ Noord-Amerika	1.834.321	6.720	„	„	76.820	„
	„ Andere landen	1.590.552	29.495	7.500	32.410	13.018	2.370
		4.406.548	72.945	200.033	70.450	118.290	6.590
2de quartaal.	Naar Nederland	559.032	53.979	„	30.196	17.103	4.900
	„ Noord-Amerika	1.162.223	2.610	725	600	51.069	„
	„ Andere landen	1.104.744	61.825	15.200	140.902	10.600	0.680
		2.886.899	118.414	15.925	171.698	70.732	14.580
3de quartaal.	Naar Nederland	816.540	233.753	14.641	23.950	90	„
	„ Noord-Amerika	1.407.922	10.230	„	„	52.838	„
	„ Andere landen	1.711.776	103.280	„	51.245	20.684	,
		3.936.239	347.263	14.641	75.195	73.621	„
4de quartaal.	Naar Nederland	509.500	80.397	0.285	30.770	13.617	9.956
	„ Noord-Amerika	2.550.016	14.655	„	„	44.119	„
	„ Andere landen	1.224.603	27.675	„	240	58.054	4.540
		4.293.119	123.227	0.285	31.010	116.390	14.496
Totaal	Naar Nederland	3.457.647	405.359	214.059	122.956	58.365	19.076
	„ Noord-Amerika	6.463.483	34.215	725	600	225.752	„
	„ Andere landen	5.691.675	222.275	22.700	224.797	103.916	16.590
		15.612.806	661.849	237.484	348.353	388.033	35.666

Recapitulatie.

		Suiker.	Cacao.	Koffij.	Katoen.	Melassie.	Rum en Dram.
Er was gemiddeld per jaar, gedurende de vijf jaren welke 1863 voorafgingen, uitgevoerd		29.669.680	500.389	341.628	526.308	714.256	148.726
En in dezelfde jaren gemiddeld per quartaal		7.417.420	125.097	78.657	131.577	178.564	37.181
Gedurende de laatste 10 jaren werd uitgevoerd:	1856	32.362.303	245.041	383.707	807.190	820.047	100.454
	1857	31.896.993	364.844	716.649	550.023	854.924	112.267
	1858	25.168.103	361.337	134.101	775.059	629.290	118.628
	1859	25.275.219	451.757	665.214	644.108	622.811	100.454
	1860	33.375.667	507.465	488.069	661.580	870.173	167.610
	1861	31.753.369	504.208	139.785	478.875	673.723	191.001
	1862	32.775.681	667.177	126.021	451.920	775.233	166.039
	1863	27.365.364	615.922	281.640	374.155	625.193	123.732
	1804	20.441.708	760.539	181.008	278.150	499.277	78.570
	1865	15.612.805	661.849	237.484	348.353	388.033	36.666

(*) In den staat der producten op bl. 45, is eene drukfout ingeslopen. Boven de 2de kolom staat *Koffij*, lees *Cacao*.

SYPESTEYN